

อภิธานวิชาการ

1. 3533942

สำนักหอสมุด

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ
โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง
ชุมชน หมู่ 4 ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี

สุรียา สัมจันทร์

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยนเรศวร
วันลงทะเบียน - 8 พ.ค. 2549
เลขทะเบียน 4917566
เลขเรียกหนังสือ.....

C.2

ได้รับสนับสนุนทุนวิจัยจาก
เครือข่ายงานวิจัยภาคเหนือตอนล่าง
สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ชื่องานวิจัย

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบโดยองค์กรท้องถิ่น
และกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง ชุมชน หมู่ 4 ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

นายสุริยา สัมจันทร์

ศต.ม.(การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว)

บธ.บ.(การจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว)

สาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ

วิทยาลัยพินิจโลก

โทร. 05-5303-411 ต่อ 105

พิมพ์ครั้งที่ 1 มีนาคม 2549

จัดพิมพ์โดย

โฟกัส มาสเตอร์พริ้นท์ เลขที่ 1/20 ถนนบรมไตรโลกนารถ ตำบลในเมือง อำเภอเมือง

จังหวัดพินิจโลก 65000

กิตติกรรมประกาศ

การวิจัยฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยความช่วยเหลือจาก ดร.ณัฐภัตสร รักเลี้ยง ท่านอธิการบดี วิทยาลัยพินธุ โลกและเครือข่ายงานวิจัยภาคเหนือตอนล่าง สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา ที่ให้การสนับสนุนทุนวิจัยครั้งนี้ ตลอดจนความกรุณาช่วยเหลือให้คำปรึกษาและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์จากรองศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา ผู้ทรงวุฒิสภาวิชาการท่องเที่ยว

ผู้ศึกษาขอขอบคุณ คุณนเรศ ไหมดี ผู้จัดการบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด และเจ้าหน้าที่ทุกท่านของบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด อำเภอเมือง จังหวัดอุตรดิตถ์ ที่ให้ความอนุเคราะห์ ข้อมูลและเอกสารเกี่ยวกับแผนการตลาด

ขอกราบขอขอบพระคุณ คุณปิยะ เกนขยัน ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และ นันทนาการจังหวัดอุตรดิตถ์ และผู้แทนหน่วยงานของรัฐทุกฝ่ายที่ให้ความอนุเคราะห์เสียสละเวลา และให้ความร่วมมือประสานงานเป็นอย่างดี ตลอดระยะเวลาของการทำวิจัย

ขอกราบขอขอบพระคุณ ผู้ที่ได้กล่าวนาม และมีได้กล่าวนาม ที่มีส่วนช่วยเหลือให้การทำงาน วิจัยครั้งนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

สุดท้าย ขอขอบคุณเพื่อนคณาจารย์ที่มงานวิจัยที่ได้มีส่วนช่วยเหลือในการเก็บข้อมูล ภาคสนาม และการจัดทำรูปเล่มฉบับสมบูรณ์ ขออณิสงฆ์ขอให้ท่านและครอบครัวมีความสุข ตลอดไป

สุรียา สัมจันทร์

ชื่อเรื่องวิจัย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและ
กลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังชุมชน หมู่ 4 ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี

ชื่อผู้วิจัย นายสุริยา สัมจันทร์

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และเพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรชุมชน ไว้รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

กรอบแนวคิดของการศึกษา เป็นการนำองค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมา ดำเนินการวิเคราะห์ เพื่อให้ทราบถึงบริบทชุมชนและกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร และปัจจัยภายนอกที่มีผลกระทบต่อการทำงาน เพื่อนำผลที่ได้มาใช้เสนอแนะแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

กลุ่มตัวอย่างในการศึกษา ได้แก่ 1) สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังหมู่ 4 ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี 2) ผู้ประกอบการบริษัท ส.ไทยเนื้อฟาร์ม จำกัด และ 3) ผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง การวิเคราะห์ข้อมูล เป็นการรวบรวมข้อมูลจาก หนังสือ เอกสาร แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ จากนั้นนำข้อมูลที่รวบรวมได้ทั้งหมดมาทำการวิเคราะห์ตาม วัตถุประสงค์ของการศึกษา

ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น จะต้องอาศัยองค์ประกอบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วย ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านบริการท่องเที่ยว และ ด้านการตลาดท่องเที่ยว เข้ามาบูรณาการเฉพาะพื้นที่ เพื่อให้เกิดองค์ความรู้ใหม่และสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับท้องถิ่นได้จริง

Title Agro-tourism Resource Development by Local Organizations and Fishing Bamboo Floating Community Moo 4, Tambol Wangduang, Tron District Phitsanulok Province.

Author Mr. Suriya Somchan

Abstract

The objective of this research is to study Agro-tourism Development by local organizations regarding the process of Fishing Bamboo Floating. In addition, guidelines will be developed for participation by local organizations in Fishing Bamboo Floating to enable them to provide help in preparing the local community to benefit the Tourism Industry.

The research methodology framework used was the integration analysis method of Agro-tourism Development for general purposes, and the Agro-tourism development process; and how external factors have an impact on the operation of such Agro-tourism process. The results of this study will provide guidelines for Agro-tourism development organizations in administering to the local Fishing Bamboo Floating industry.

The research sources used were quantitative sources of data from textbooks, printed documents and personal contact with personnel in Agro-tourism process. A set of questionnaires were used to collect information in the area of general issues, aspects of tourism development, and opinions from Fishing Bamboo Floating members. A standardized interview questionnaire was used to obtain research data regarding concerns about government policy from Fishing Bamboo Floating members, and other involved community representatives.

The computerized SPSS programme was used to analyze data in terms of frequency distribution and arithmetic means.

The result of the research has shown a strong correlation between Agro-tourism and the following: Tourism Resources, Tourism Services and Tourism Marketing with respect to the integration of the data analyzed. Such outcome has resulted in the development of comprehensive guidelines that take a holistic approach to the preparation, development and participation of local organizations in the Fishing Bamboo Floating industry.

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ข
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 หลักการและเหตุผล/ที่มาและความสำคัญของปัญหา	1
1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.4 แผนงานวิจัย	2
1.5 วิธีการศึกษา	3
1.6 กรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)	4
1.7 ระยะเวลาการดำเนินงาน	4
1.8 เป้าหมายผลผลิตและตัวชี้วัด	4
1.9 เป้าหมายการให้บริการ(ผลลัพธ์)และตัวชี้วัด	5
1.10 แผนการทำงาน	5
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	6
2.1 แนวคิด ทฤษฎี	6
2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	53
บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย	54
3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	54
3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง	55
3.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล	56
3.4 การเก็บข้อมูล	56
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล	57

บทที่ 4 ผลการศึกษา	60
4.1 ผลการศึกษาข้อมูลจากประชากรผู้เลี้ยงปลาในกระชัง	60
4.2 ผลการศึกษาข้อมูลจากผู้ประกอบการ/จัดการบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด	65
4.3 ผลการศึกษาข้อมูลจากหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง	66
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	68
5.1 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา	68
บรรณานุกรม	128
ภาคผนวก	132
ภาคผนวก ก	133
ภาคผนวก ข	134
ภาคผนวก ค	135
ประวัติผู้เขียน	138

สารบัญตาราง

	หน้า
ตาราง 2.1 ตัวอย่างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยในปัจจุบัน	19
ตาราง 3.1 แสดงการแปลค่าระดับความสำคัญ	58
ตาราง 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามเพศ	61
ตาราง 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามอายุ	61
ตาราง 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตาม สถานภาพการสมรส	62
ตาราง 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตาม ระดับการศึกษา	62
ตาราง 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามอาชีพ	63
ตาราง 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามรายได้เฉลี่ย	63
ตาราง 4.7 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตาม ความร่วมมือกับชุมชน	64
ตาราง 5.1 ประชากรแยกเป็นรายตำบล	75
ตาราง 5.2 สภาพเศรษฐกิจ	76
ตาราง 5.3 ข้อมูลจำนวนสัตว์	76
ตาราง 5.4 อุตสาหกรรม	77
ตาราง 5.5 การประมง	77
ตาราง 5.6 ข้อมูลด้านการศึกษา	78
ตาราง 5.7 กิจกรรมการระดมทุนหรือการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์	84
ตาราง 5.8 กิจกรรมร้านค้าชุมชน	86
ตาราง 5.9 เวทีประชาคมอำเภอ	87
ตาราง 5.10 เวทีประชาคมตำบล	87
ตาราง 5.11 เวทีประชาคมหมู่บ้าน	88
ตาราง 5.12 แสดงหมู่บ้าน 5 ตำบลเป็นหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติพลอดยาศุภพิบัติ	91
ตาราง 5.13 ข้อมูลผู้ว่างงานที่กลับภูมิลำเนา	93
ตาราง 5.14 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานและสาธารณูปโภคของรัฐ	93

ตาราง 5.15 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ	100
ตาราง 5.16 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านการศึกษา วัฒนธรรม และการท่องเที่ยว	102
ตาราง 5.17 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านการสาธารณสุข	103
ตาราง 5.18 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านสิ่งแวดล้อม	103
ตาราง 5.19 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านการพัฒนาโครงสร้าง พื้นฐานด้านอื่นๆ	103

บทที่ 1

บทนำ

1.1 หลักการและเหตุผล / ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สืบเนื่องจากนโยบายการพัฒนาชุมชน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 ภายใต้การนำของรัฐบาล ฯพณฯ พ.ต.ท. ดร.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้แถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2544 โดยรัฐบาลได้ดำเนินการ ดังนี้ คือ

- (1) กำหนดยุทธศาสตร์ชาติ
- (2) จัดทำงบประมาณแผ่นดินที่สะท้อนถึงลักษณะของปัญหา และระยะเวลาไปในการดำเนินงาน
- (3) กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจ (Mission) ตลอดจนการตกลงกับหน่วยราชการที่รับผิดชอบให้ดำเนินงานอย่างได้ผลอีกทั้งข้อกำหนดวาระแห่งชาติ 4 วาระ คือ
 - การแก้ไขปัญหาความยากจนและการกระจายรายได้
 - การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
 - การพัฒนาทุนทางสังคม
 - การพัฒนาที่ยั่งยืน

ซึ่งกระทรวงมหาดไทยได้ดำเนินการดังนี้

1. นำแนวทางการพัฒนาทางปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มากำหนดเป็นกรอบดำเนินงาน เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน
2. สนับสนุนการจัดตั้งกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมือง
3. สนับสนุนการดำเนินการ โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ และเร่งรัดการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็นแก่การประกอบอาชีพ การแก้ไขปัญหาการขาดแคลนที่ดินทำกิน เป็นต้น

จากนโยบายดังกล่าว จึงทำให้เกิดโครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงปลาในกระชังของหมู่ 4 ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์ ซึ่งได้รับอนุมัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2545 เป็นจำนวนเงิน 243,979 บาท โดยมีจำสิบเอกวิสูตร สัมจันทร์ เป็นประธานและผู้รับผิดชอบโครงการ มีจำนวนสมาชิกครอบครัวได้ระดมเงินทุนจากสมาชิกเป็นเงิน 20,100 บาท รวมเป็นเงินทุนทั้งหมด 264,079 บาท ผลการดำเนินงานประสบความสำเร็จเป็นที่น่าพึงพอใจได้กำไรสุทธิเป็นจำนวนเงิน 83,782 บาท (ข้อมูลจากบันทึกรายงานผลการดำเนินงานโครงการส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงปลาในกระชังประจำปี พ.ศ. 2546 ณ วันที่ 18 พ.ค. 2547) จากการสำรวจ

ข้อมูลเบื้องต้นพบว่ากลุ่มชุมชน มีความต้องการให้หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชนเข้ามาช่วยส่งเสริมและสนับสนุน รวมถึงการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนซึ่งเป็นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าให้มีความแข็งแกร่งยั่งยืนและพัฒนาต่อยอดเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยคาดว่าจะเป็แหล่งการเรียนรู้เชิงวิชาการและวิชาชีพเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาในกระชังที่ถูกต้องและมีหลักวิชาการที่ทันสมัยได้เป็นอย่างดี

1.2 วัตถุประสงค์

- 2.1 เพื่อหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง
- 2.2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
- 2.3 เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรชุมชนไว้รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการ

- 3.1 ทำให้เกษตรกร ชุมชน มีแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ
- 3.2 ทำให้เกษตรกรตระหนักถึงคุณค่าของทรัพยากรท้องถิ่นที่มีอยู่ ควรช่วยกันรักษาและดูแลเพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่มีคุณค่าสืบต่อไป
- 3.3 สร้างอาชีพและรายได้ให้กับชุมชน
- 3.4 เกิดการพัฒนาองค์ความรู้ใหม่ โดยการบูรณาการ และการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืนของชุมชน

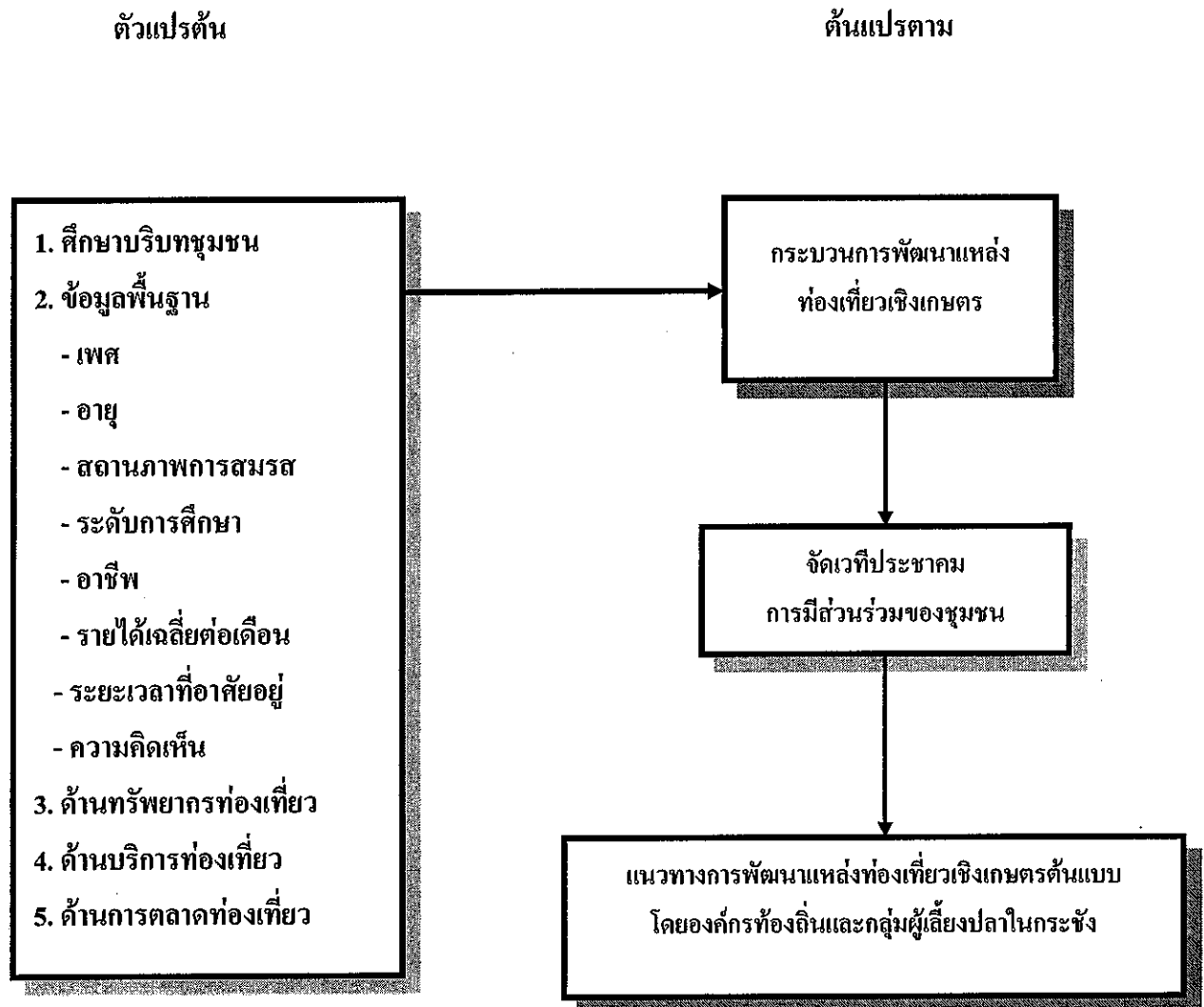
1.4 แผนงานวิจัย

พื้นที่ที่ศึกษาคือ ชุมชนหมู่ 4 ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์ ซึ่งได้รับอนุมัติโครงการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงปลาในกระชัง แผนตาม โครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ ภายใต้โครงการกองทุนหมู่บ้าน 30 ครุว์เรือน

1.5 วิธีการศึกษา

1. ศึกษาบริบทของชุมชน ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ และสถานที่ใกล้เคียง
2. ศึกษากระบวนการการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตร การออกแบบ ขั้นตอน และเทคนิควิธีการนำเสนอเพื่อสร้างสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว
3. จัดเวทีประชาคม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชน รวมถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลและวางแผนปฏิบัติการร่วมกันระหว่างองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มชุมชนผู้เลี้ยงปลาในกระชังและคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยพินิจโลก
4. จัดการอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ด้านการท่องเที่ยวเชิงเกษตร การตลาดท่องเที่ยว การเป็นมัคคุเทศก์ท้องถิ่น พฤติกรรมนักท่องเที่ยวแก่องค์กรท้องถิ่นและกลุ่มชุมชนร่วมกับคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยพินิจโลก
5. ศึกษาดูงานในหน่วยงานหรือท้องถิ่นที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร
6. จัดเวทีสรุปผลการดูงานเพื่อหาแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำแผนที่ได้ไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นอำเภอตรอนต่อไป

1.6 กรอบแนวความคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

1.7 ระยะเวลาการดำเนินการ

1 เมษายน 2548 – 30 มีนาคม 2549

1.8 เป้าหมายผลผลิตและตัวชี้วัด

1. เกษตรกร/กลุ่มชุมชน/องค์กรท้องถิ่น มีแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ

2. เกษตรกร/กลุ่มชุมชน มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น
3. เกษตรกร/กลุ่มชุมชน มีส่วนร่วมในกิจกรรมในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรอย่างยั่งยืน
4. เกิดแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรแห่งใหม่ที่น่าสนใจเกี่ยวกับการเลี้ยงปลาในกระชัง

1.9 เป้าหมายการให้บริการ (ผลลัพธ์) และตัวชี้วัด

1. กลุ่มชุมชนและองค์กรท้องถิ่นเกิดกระบวนการเรียนรู้ในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ ร่วมกับคณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยพินิจโลก
2. กลุ่มชุมชนและองค์กรท้องถิ่นสามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพ
3. เทศบาลอำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี และ/หรือหน่วยงานอื่นๆ สามารถนำแผนพัฒนาที่ได้ไปจัดทำยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชนให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรที่น่าสนใจได้

1.10 แผนการทำงาน

รายละเอียดกิจกรรม	เดือนที่												
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
1. ศึกษาบริบทชุมชน	←→												
2. ศึกษากระบวนการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร			←→										
3. จัดเวทีประชาคมมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชน							←→						
4. จัดการอบรมเพื่อพัฒนาศักยภาพของกลุ่มชุมชน								←→					
5. รายงานความก้าวหน้าครั้งที่ 1							←→						
9. การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและชุมชน										←→			

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาเรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังชุมชน หมู่ 4 ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์ มีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อจะได้เกิดนวัตกรรมใหม่ทางความคิดในการสร้างสรรค์แหล่งท่องเที่ยวให้ได้รับความนิยมอย่างยั่งยืนจากนักท่องเที่ยวตลอดไป โดยได้นำหลักการการพัฒนาการท่องเที่ยวมาประยุกต์ใช้ดังต่อไปนี้

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดทางการท่องเที่ยว

2.1.2 แนวคิดทางการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

2.1.3 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

2.1.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1.5 แนวคิดการประเมินศักยภาพความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยว

แบบยั่งยืน

2.1.6 แนวคิดการพัฒนาส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยว

2.1.7 แนวคิดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

2.1.1 แนวคิดทางการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมอย่างหนึ่งของมนุษย์ ซึ่งกระทำเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียดจากกิจกรรมงานประจำ โดยปกติการท่องเที่ยวจะหมายถึง การเดินทางจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่งโดยไม่คำนึงว่าระยะทางนั้นจะใกล้หรือไกล และการเดินทางนั้นจะมีการค้างแรมหรือไม่

องค์การสหประชาชาติในคราวประชุมว่าด้วยการเดินทางและท่องเที่ยว ณ กรุงโรม เมื่อปี พ.ศ.2506 ได้ให้นิยามของการท่องเที่ยวไว้ว่า หมายถึง กิจกรรมที่มีเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องอยู่ 3 ประการ คือ 1) ต้องมีการเดินทาง 2) ต้องมีสถานที่ปลายทางที่ประสงค์จะไปเยี่ยมเยือน และ 3) ต้องมีจุดมุ่งหมายของการเดินทางกล่าวคือ

- 1) เพื่อพักผ่อนในวันหยุด

- 2) เพื่อวัฒนธรรมหรือศาสนา
- 3) เพื่อการศึกษา
- 4) เพื่อการกีฬาและบันเทิง
- 5) เพื่อชมประวัติศาสตร์และความสนใจพิเศษ
- 6) เพื่องานอดิเรก
- 7) เพื่อเยี่ยมเยือนญาติมิตร
- 8) เพื่อวัตถุประสงค์ทางธุรกิจ
- 9) เพื่อเข้าร่วมประชุมหรือสัมมนา

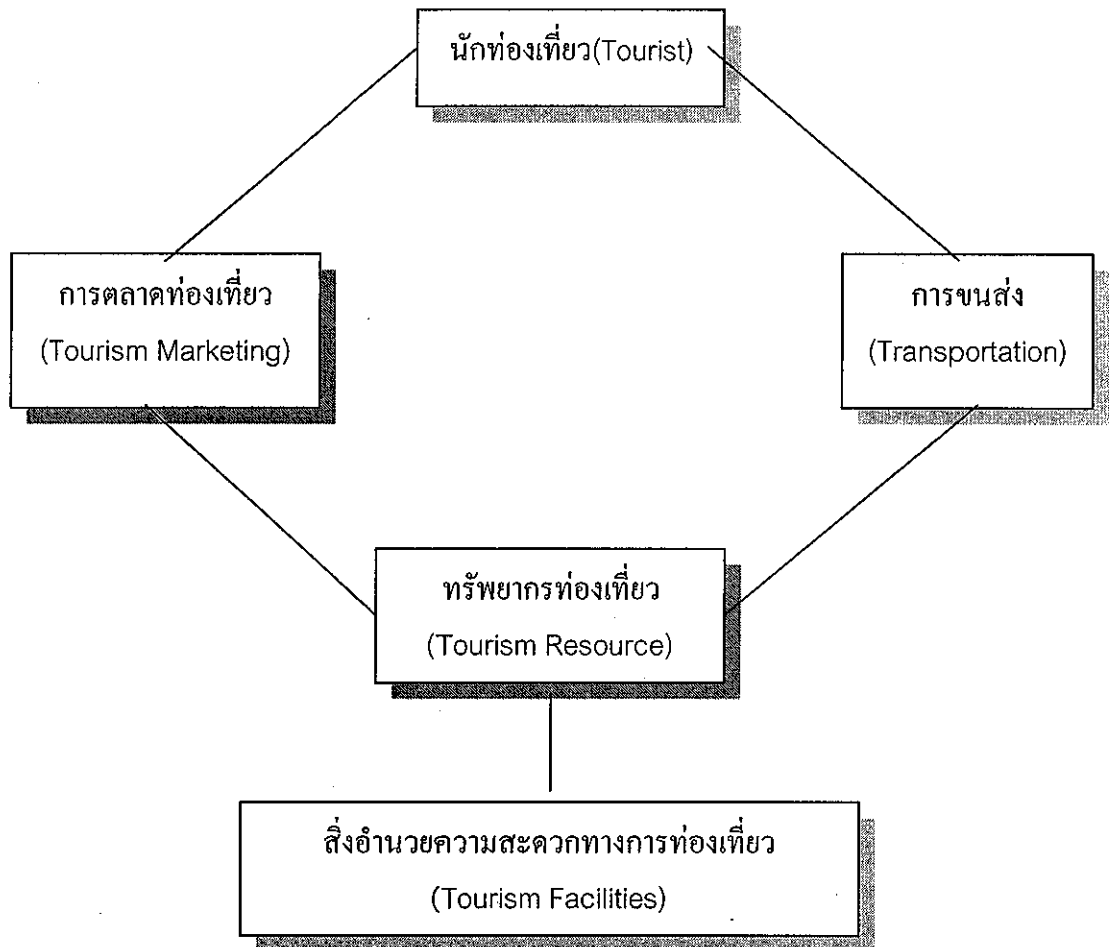
ความสำคัญของการท่องเที่ยว

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการที่มีบทบาทสูงยิ่งในการนำเงินตราต่างประเทศเข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้อันดับหนึ่ง เมื่อเทียบกับสินค้าส่งออกอื่นๆ การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจและสังคม ดังต่อไปนี้

- 1) ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อเศรษฐกิจของประเทศ
 - 1.1 เป็นแหล่งที่มาของรายได้ในรูปเงินตราต่างประเทศ
 - 1.2 ช่วยลดปัญหาการขาดดุลการชำระเงินระหว่างประเทศ
 - 1.3 ช่วยสร้างอาชีพและการจ้างงาน
 - 1.4 ก่อให้เกิดการกระจายรายได้
 - 1.5 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเศรษฐกิจของท้องถิ่น
 - 1.6 การท่องเที่ยวก่อให้เกิดการกระตุ้นการผลิต
- 2) ความสำคัญของการท่องเที่ยวต่อสังคมของประเทศ
 - 2.1 ช่วยยกมาตรฐานการครองชีพของคนในท้องถิ่น
 - 2.2 ช่วยสร้างความเจริญทางสังคมให้แก่ท้องถิ่น
 - 2.3 ช่วยอนุรักษ์ฟื้นฟูวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม
 - 2.4 ก่อให้เกิดประโยชน์ด้านการศึกษา
 - 2.5 ช่วยลดปัญหาการอพยพย้ายถิ่นของชุมชนท้องถิ่น
 - 2.6 ช่วยกระตุ้นให้มีการคิดค้นนำทรัพยากรส่วนเกินที่ไร้ค่ามาประดิษฐ์เป็นสินค้าที่ระลึกจำหน่าย
 - 2.7 ช่วยสร้างสันติภาพและความสามัคคี

องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวประกอบด้วย 5 องค์ประกอบที่มีความสัมพันธ์กันเป็นวงจร คือ

ภาพ 2.1 องค์ประกอบของการท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว เป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดของการท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยว การท่องเที่ยวก็เกิดขึ้นไม่ได้ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งนักท่องเที่ยวออกเป็น 6 ประเภท ได้แก่

1) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศ(International Visitor) หมายถึงบุคคลที่มีได้พำนักถาวรในราชอาณาจักรไทย

2) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ค้างคืน(International Tourist) หมายถึงนักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน แต่ไม่เกิน 60 วัน

3) นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่ไม่ค้างคืน(International Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวระหว่างประเทศที่เข้ามาอยู่ในราชอาณาจักรไทยแต่ละครั้ง โดยมีได้ค้างคืน

4) นักท่องเที่ยวภายในประเทศ (Domestic Visitor) หมายถึง บุคคลทุกสัญชาติที่มีที่พักอาศัยถาวรอยู่ในราชอาณาจักรไทย และเดินทางไปยังสถานที่หนึ่งในอีกจังหวัดหนึ่ง ซึ่งมีใช่เป็นถิ่นที่อยู่ประจำของเขา

5) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ค้างคืน (Domestic Tourist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไปค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบันแต่ละครั้งอย่างน้อย 1 คืน

6) นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่ไม่ค้างคืน(Domestic Excursionist) หมายถึง นักท่องเที่ยวภายในประเทศที่มีได้พักค้างคืนนอกที่พำนักอาศัยปัจจุบัน

การตลาดท่องเที่ยว การที่จะมีนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในครั้งนั้น จะต้องมีการตลาดท่องเที่ยวในการชักนำให้เข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งการตลาดท่องเที่ยวหมายถึงความพยายามที่จะทำให้ นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวของตน แล้วใช้สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวในครั้งนั้น โดยการตลาดท่องเที่ยวอาจทำได้ 2 วิธี คือ

1) การให้บริการข้อมูลข่าวสารการตลาดท่องเที่ยว หมายถึง การให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องต่างๆ ทางการตลาดท่องเที่ยว เช่นทรัพยากรท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว และบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

2) การโฆษณาและประชาสัมพันธ์การตลาดท่องเที่ยว หมายถึง การสื่อสารข้อมูลข่าวสารท่องเที่ยวไปยังนักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายโดยผ่านสื่อต่างๆ เช่น โทรทัศน์ วิทยุ นิตยสาร หนังสือพิมพ์ จดหมาย เป็นต้น เพื่อเชิญชวน กระตุ้น เร่งเร้าให้นักท่องเที่ยวกลุ่มเป้าหมายเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวของตน

การขนส่ง เมื่อนักท่องเที่ยวตัดสินใจจะไปท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวใดแล้ว ก็ต้องมีบริการขนส่งนำนักท่องเที่ยวไปยังแหล่งท่องเที่ยวในครั้งนั้น ซึ่งการขนส่งหมายถึง การจัดให้มีการเคลื่อนย้ายนักท่องเที่ยวด้วยยานพาหนะประเภทต่างๆ จากภูมิลำเนาไปยังแหล่งท่องเที่ยวที่ต้องการ และกลับสู่ภูมิลำเนา การขนส่งแบ่งออกได้เป็น 4 ประเภทคือ

- 1) การขนส่งทางรถยนต์
- 2) การขนส่งทางรถไฟ
- 3) การขนส่งทางเรือ
- 4) การขนส่งทางเครื่องบิน

ทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นสินค้าทางการท่องเที่ยวและเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยว หมายถึง สิ่งดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เกิดการเดินทางไปเยือนหรือไปท่องเที่ยว โดยการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยได้แบ่งทรัพยากรท่องเที่ยวออกเป็น 3 ประเภทคือ

1) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความงามตามธรรมชาติสามารถดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่นภูเขา ป่าไม้ น้ำพุร้อน ถ้ำ น้ำตก บ่อน้ำร้อน ชายทะเล หาดทราย ทะเลสาบ เกาะแก่ง เป็นต้น

2) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน และโบราณวัตถุ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นตามความประสงค์หรือประโยชน์ของมนุษย์เองทั้งที่เป็นมรดกในอดีตและได้สร้างเสริมในปัจจุบัน แต่มีผลดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น พระราชวัง ศาสนสถาน ชุมชนโบราณ พิพิธภัณฑ์ กำแพงเมือง อุทยานประวัติศาสตร์ อนุสาวรีย์ อนุสรณ์สถาน เป็นต้น

3) ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณีและกิจกรรม เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้นในรูปแบบของการดำเนินชีวิตของผู้คนในสังคม ซึ่งปฏิบัติยึดถือสืบทอดต่อกันมาตลอดจนกิจกรรมต่างๆ ที่มีผลต่อการดึงดูดให้คนไปเยือนหรือไปท่องเที่ยวยังพื้นที่นั้น เช่น สภาพชีวิตในชนบท หมู่บ้านชาวเขา ตลาดน้ำ ศูนย์วัฒนธรรม สวนสนุก การแสดงสินค้าพื้นบ้าน การแข่งขันกีฬา งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ เป็นต้น

สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว เป็นสรรพสิ่งที่รองรับในการเดินทางท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยว เพื่อให้การเดินทางท่องเที่ยวเป็นไปด้วยความสะดวกสบายและปลอดภัย โดยสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

1) สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยตรง เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นเพื่อรองรับการเดินทางเข้ามาท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ประกอบด้วย 2 อย่างคือ

(1) การอำนวยความสะดวกในการเข้าและออกประเทศ เป็นอำนวยความสะดวกในการผ่านเข้าและออกประเทศของนักท่องเที่ยว ได้แก่ สิ่งอำนวยความสะดวกด้านการขนถ่ายกระเป๋าเดินทาง การตรวจตราหนังสือเดินทาง การตรวจค้นสิ่งของติดตัว การต่อวีซ่า เป็นต้น

(2) การให้บริการท่องเที่ยว เป็นการให้ความสะดวกในระหว่างการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวโดยเฉพาะ ได้แก่ การให้บริการ 5 ประเภทคือ 1) บริการขนส่งภายในแหล่งท่องเที่ยว 2) บริการที่พักแรม 3) บริการอาหารและบันเทิง 4) บริการนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ และ 5) บริการจำหน่ายสินค้าที่ระลึก

2) **สิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวโดยอ้อม** เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในประเทศแล้ว แม้จะไม่มีนักท่องเที่ยว รัฐบาลก็ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวกเหล่านี้แก่ประชาชนของตน ส่วนการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวถือเป็นผลพลอยได้ ประกอบด้วย 3 อย่างคือ

(1) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่จำเป็นต่อการยังชีพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกสบายในความเป็นอยู่ และส่งผลเป็นประโยชน์ต่อนักท่องเที่ยวด้วย ได้แก่ การสื่อสาร การไฟฟ้า การประปา การคมนาคม การสุขภาพ การศึกษาและการสาธารณสุข เป็นต้น

(2) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านความปลอดภัย เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่รัฐบาลให้ความปลอดภัยทั้งร่างกาย ทรัพย์สินและการเดินทางแก่ประชาชนและนักท่องเที่ยว ด้วยการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมและความเดือนร้อนต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้น เช่น การโจรกรรม ปล้นจี้ ชิงทรัพย์ การก่อความไม่สงบ และความปลอดภัยจากบริการท่องเที่ยว เป็นต้น

(3) สิ่งอำนวยความสะดวกด้านอื่น ๆ เป็นสิ่งอำนวยความสะดวกที่เสริมหรือสนับสนุนเพิ่มความความสะดวกสบายแก่นักท่องเที่ยว เช่น การบริการแลกเปลี่ยนเงินตราต่างประเทศการบริการเสริมความงาม และการบริการรักษาพยาบาล เป็นต้น

2.1.2 แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

แนวคิดเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีนักวิชาการได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้หลากหลายดังต่อไปนี้ คือ

ยูวดี นิรันดร์ตระกูล (2538) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า “หมายถึงรูปแบบหนึ่งของการท่องเที่ยวที่มีการนำฐานทรัพยากรทางการเกษตร อันเป็นกิจกรรมดั้งเดิมแห่งการดำรงชีพของมนุษย์มาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการเดินทางท่องเที่ยว ซึ่งนอกเหนือจากการได้พักผ่อนหย่อนใจ ผ่อนคลายความตึงเครียดในชีวิตประจำวันแล้ว ยังนำมาซึ่งการเรียนรู้ การสร้างความเข้าใจ ทักษะที่ดีต่ออาชีพเกษตรกรรม และความตระหนักในคุณค่าของวิถีชีวิตชุมชน”

ชัยวุฒิ ชัยพันธ์ (2536) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า “หมายถึงการท่องเที่ยวในพื้นที่การเกษตรเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรโดยภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเกษตรกรที่ใช้ปุ๋ยเคมี หรือยากำจัดศัตรูพืชยังเป็นการเกษตรเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนได้ トラบที่การใช้สารเคมีดังกล่าวไม่ก่อผลกระทบต่อภายนอกหรือภาวะแวดล้อม”

ราไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า “หมายถึงการเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชื่นชมความสวยงาม ความสำเร็จและเพลิดเพลินในสวนเกษตร ได้ความรู้และได้ประสบการณ์ใหม่ๆ บนพื้นฐานการท่องเที่ยวที่มีความรับผิดชอบ มีจิตสำนึกต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของสถานที่แห่งนั้น”

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า “หมายถึงการท่องเที่ยวที่มุ่งความสนใจไปยังกิจกรรมการเกษตรหรือสภาพแวดล้อมทางการเกษตรเป็นหลัก โดยมีความพร้อมในการดำเนินการ สามารถควบคุมและดำเนินการปัจจัยภายในและภายนอกของแหล่งท่องเที่ยว รวมทั้งมีกลไกกระจายรายได้ไปยังเกษตรกร และก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อการได้รับความรู้เพลิดเพลิน เกิดการพักผ่อนหย่อนใจ การสร้างเสริมการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมและธรรมชาติ”

Holinboij (1996) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า “เป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่นำเสนอ ซึ่งเกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางสังคม วัฒนธรรม วิถีชีวิตของประชาชนในชนบท เป็นจุดดึงดูดให้นักท่องเที่ยวมีโอกาสสัมผัส และมีประสบการณ์ในการใช้ชีวิตกับผู้คนในชนบทในฐานะแขกหรือผู้มาเยือนในช่วงสั้นๆ”

Goldberg (1997) ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า “เป็นการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องในหลายๆ ด้านทางการผลิตและการจำหน่ายปัจจัยการผลิต กิจกรรมการผลิตในฟาร์ม การเก็บรักษา การแปรรูป การจัดจำหน่ายสินค้าและเกษตรและผลิตผลพลอยได้จากสินค้าเกษตร”

จากความหมายการท่องเที่ยวดังกล่าวข้างต้นพอสรุปได้ว่า การท่องเที่ยวเชิงเกษตรหมายถึง “การเดินทางท่องเที่ยวไปยังพื้นที่เกษตรกรรม เพื่อชมการเกษตรที่ผสมผสานกลมกลืนกับธรรมชาติที่มีทัศนียภาพสวยงามในชนบท อันเป็นสิ่งดึงดูดความสนใจและสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่ได้พบเห็น อีกทั้งเป็นแหล่งให้ความรู้ทางด้านเกษตร วิถีชีวิตและวัฒนธรรม ความเป็นอยู่ในชนบทที่สร้างความตื่นตาตื่นใจให้แก่นักท่องเที่ยว และสามารถสร้างรายได้ให้เกษตรกรจากการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร ผลิตภัณฑ์เกษตรแปรรูป และค่าบริการท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นชนบทให้เกิดประโยชน์และเป็นการช่วยแก้ปัญหาแรงงานที่ว่างงานในขณะเดียวกันก็มีความรับผิดชอบต่อการรักษาสภาพแวดล้อมของพื้นที่เกษตรกรรมนั้น อันเป็นระบบนิเวศทางธรรมชาติอย่างหนึ่งที่เกษตรกรสามารถสร้างขึ้นให้เป็น

แหล่งท่องเที่ยวที่มีเสน่ห์ และจงใจให้นักท่องเที่ยวที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น อยากรู้อยากชิม อยากรู้อยากสัมผัส ผลผลิตทางการเกษตร”

รูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

มีผู้รู้ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้มากมายดังต่อไปนี้

สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า มี 10 รูปแบบ ดังต่อไปนี้คือ

(1) รูปแบบการทำนา โดยเฉพาะที่ใช้วัฒนธรรมดั้งเดิมในการเตรียมดินและเก็บเกี่ยว เช่นการใช้กระบือหรือโคไถนา การเก็บเกี่ยวและการนวดโดยใช้แรงงานคนและการประกอบอาชีพเสริมได้แก่ การเพาะเห็ด ขกขย ตกปลา เป็นต้น วัฒนธรรมการทำเกษตรแบบนี้เป็นวงจรชีวิตที่สามารถพบเห็นได้ในบริเวณจังหวัดอุษาคเนย์และอ่างทอง

(2) รูปแบบการทำเกษตรผสมผสาน ได้แก่การปลูกผักปลอดสารพิษร่วมกับผลไม้และชุดบ่อเลี้ยงปลา หรือทำนาควบคู่กันไป สามารถทำผักสลัด ขายผลไม้ ไข่ปลา หรือกุ้งขายให้กับนักท่องเที่ยวได้

(3) รูปแบบสวนผลไม้ ซึ่งไม้ผลของไทยเป็นที่นิยมของชาวต่างชาติ ได้แก่ มะม่วง ส้มโอ ชมพู่ พบปลูกกันมากบริเวณจังหวัดนครปฐม ส่วนเงาะ ทุเรียน มังคุด ลองกอง พบปลูกกันมากบริเวณจังหวัดระยอง จันทบุรี สำหรับลำไย ลิ้นจี่ พบปลูกกันมากบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย และลองกองก็ปลูกกันมากที่จังหวัดนราธิวาส ซึ่งสามารถจัดเทศกาลชมผลไม้ของแต่ละจังหวัดได้ โดยจัดกรรมวิธีการเก็บที่หลากหลาย

(4) รูปแบบไม้ดอกไม้ประดับ ได้แก่สวนกล้วยไม้ที่จังหวัดนครปฐม ราชบุรี แปลงกุหลาบที่จังหวัดนครปฐม จังหวัดตาก เชียงใหม่ และสวนไม้ดอกไม้ประดับที่เชียงใหม่ นครปฐม เชียงราย และนครราชสีมา เป็นต้น

(5) รูปแบบเกษตรเชิงอนุรักษ์ผสมผสานกับวัฒนธรรมชาวไทยภูเขา ซึ่งมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในหลายจังหวัด เช่น สวนชา สวนเมี่ยง ที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่จัน จังหวัดเชียงราย การเกษตรบนที่ราบสูงในท้องที่จังหวัดเพชรบูรณ์ เชียงใหม่ เชียงราย และแม่ฮ่องสอน

(6) รูปแบบการศึกษาและศูนย์วิจัยทดลองของหน่วยงานราชการต่างๆ ได้แก่ ศูนย์การศึกษาห้วยฮ่องไคร้ในจังหวัดเชียงใหม่ ศูนย์การพัฒนาเขานินซอนในจังหวัดฉะเชิงเทรา ศูนย์การศึกษาพัฒนาพิภพทองในจังหวัดนครราชสีมา ศูนย์ศึกษาหน่วยงานราชการต่างๆ เช่นการประมง กรมป่าไม้ กรมวิชาการเกษตร และกรมส่งเสริมการเกษตร เป็นต้น

(7) โครงการหลวงและโครงการตามพระราชดำริ ได้แก่ โครงการหลวงคอยอินทนนท์ โครงการหลวงห้วยลิก โครงการหลวงคอยอ่างขาง และโครงการพัฒนาคอยตุง เป็นต้น

(8) รูปแบบชุมชนเกษตรกร ได้แก่ ชุมชนประมง ชุมชนชาวสวนยาง ชุมชนชาวเขา สหกรณ์นิคมต่างๆ เป็นต้น ซึ่งจะรวมวิถีชีวิตและวัฒนธรรมพื้นบ้านเข้าไปด้วย

(9) รูปแบบสวนเกษตรหรือฟาร์มของเอกชน ได้แก่ สวนสามพรานในจังหวัด นครปฐม ไร่บีเอ็นในจังหวัดเพชรบูรณ์ ไร่บุญรอดในจังหวัดเชียงราย ฟาร์มแม่สาและฟาร์มผีเสื้อ แม่สาในจังหวัดเชียงใหม่ ฟาร์มจระเข้ในจังหวัดสมุทรปราการ เป็นต้น

(10) รูปแบบตลาดการเกษตร ได้แก่ ตลาดดำเนินสะดวกที่จังหวัดราชบุรี ตลาดไทสี่มุม เมืองที่จังหวัดปทุมธานี ตลอดจนตลาดผลไม้ในเทศกาลต่างๆ เป็นต้น

ศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตร กรมวิชาการเกษตร (อ้างในเดชา ได้สูงเนิน, 2543) ได้กล่าวถึงรูปแบบของกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงเกษตรว่ามี 6 รูปแบบคือ

(1) การแสดงสินค้าหรือสาธิตแปลงสาธิตพันธุ์พืชสวยงาม และหลากหลาย ได้แก่ กล้วยไม้ ดอกไม้ พืชผักในท้องถิ่นและจากต่างประเทศที่น่าตื่นตาตื่นใจ แปลงรวบรวมพันธุ์พืช ชนิดต่างๆ เช่นพันธุ์กล้วยไม้ พันธุ์พริก พันธุ์มะเขือ เป็นการรวมพันธุ์จากแหล่งต่างๆ ทั่วโลก การแสดงขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ ทางการเกษตร เช่นการปลูกดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวผลผลิต การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิต การเลี้ยงไหม การเลี้ยงผึ้ง การไถนา การเก็บเกี่ยว การซั่มข้าวหรือดำข้าว การเก็บเกี่ยวพืชผลและแปรรูป การจัดงานฝีมือหรือหัตถกรรมต่างๆ การแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องไม้และวิถีการเกษตรของไทยในอดีต

(2) ให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้นในการเข้าชมสวนเกษตร ได้แก่ สวนไม้ ดอก สวนพืชผัก สวนสมุนไพร สวนผลไม้สด โดยให้นักท่องเที่ยวเก็บผลผลิตกินเองจากต้นใน สวน หรือการซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บเอง ทำให้ได้เห็นความสวยงาม ความแปลกตา และบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ อีกทั้งได้ทำกิจกรรมพื้นบ้านระยะสั้นร่วมกับชาวบ้าน เช่น ซักขย นุ่งเกวียน ไถนา กรีดขยง ขกยอ พายเรือ ทอดแห เป็นต้น

(3) ให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน เพื่อศึกษาและสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาว เกษตรในชนบทโดยให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะดวกสะอาด

(4) การอบรมให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ด้วยการฝึกหัดปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตรในสมัยใหม่ เช่นการปลูกและดูแลรักษาพืชการแปรรูปและเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น ซึ่งอาจจะมีกรมอบประกาศนียบัตรให้สำหรับการฝึกหัดปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ ภูมิปัญญาของชาวบ้านในหมู่บ้านชนบท เช่นศึกษาแมลงที่เป็นประโยชน์ พืชผักพื้นเมืองที่กินได้ การเก็บเห็ดในป่า การทำข้าวเม่า การทำขนมจีน การทำน้ำตาลจากมะพร้าวและตลาดโตนด การเก็บเกี่ยวข้าวด้วยแกระ การนวดแผนโบราณและการอบสมุนไพร การเผาข้าวหลาม เป็นต้น

(5) จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร โดยเฉพาะสินค้าอาหารเกษตรแปรรูปที่หลากหลายของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของเกษตรกร ของใช้และของที่ระลึกต่างๆ ผักสด ผลไม้สด ดอกไม้สด ต้นพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์พืชที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวซื้อไปปลูกเอง อาหารที่ผลิตและเตรียมในพื้นที่แบบง่ายๆ แต่สะอาด เช่น ข้าวโพดต้ม ข้าวโพดคั่ว ถั่วต้ม เผือกต้ม มันต้ม อ้อยเคี้ยว ผลไม้สด อาหารสำเร็จบรรจุถุงหรือกล่อง น้ำผัก น้ำผลไม้ต่างๆ เป็นต้น

(6) ให้ผู้ทางด้านธุรกิจการเกษตร ในช่วงธุรกิจอื่นๆ ประสบปัญหาเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ เช่นในปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเดินทางมาเพื่อหาช่องทางในการทำธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนรวดเร็วและเป็นธุรกิจที่ยังก้าวหน้าไปได้ โดยจัดให้นักท่องเที่ยวในเชิงท่องเที่ยวธุรกิจเกษตรได้สัมผัสพบเห็นกิจกรรมของเกษตรกรแล้วอาจจะเกิดแนวคิดในการทำธุรกิจโดยร่วมลงทุนกับเกษตรกร เช่นร่วมกับเกษตรกรทำการผลิตเพื่อแปรรูปเพื่อส่งออกหรือจำหน่ายภายในประเทศ หรือร่วมกันผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมต่างๆ ซึ่งการท่องเที่ยวในลักษณะนี้นอกจากจะเอื้อผลประโยชน์อย่างสูงให้กับเกษตรกรแล้วยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือภาคเอกชนจากธุรกิจที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย (อึ้งในเดชา ไต้สูงเนิน 2543) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่ามี 3 รูปแบบคือ

(1) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์หมายถึงแหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัดเทศกาลหรือมหกรรมทางด้านการเกษตรที่น่าสนใจ เช่นงานทุเรียนโลก งานวันเงาะโรงเรียน เทศกาลหม่อนไหม หรือปรากฏการณ์ทางการเกษตรที่น่าสนใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งเช่น ฟุ้งทานตะวัน โดยการส่งเสริมการเกษตรจะจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดงานเทศกาลด้านการเกษตรต่างๆ เป็นต้น

(2) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรม หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่เกษตรของเกษตรกรรายใดรายหนึ่ง โดยเฉพาะที่ประสบความสำเร็จในการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์เฉพาะอย่าง ซึ่งทางกรมส่งเสริมการเกษตรจะเข้าไปช่วยสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการจัดการให้ดีขึ้น ทั้งในด้านการจัดพื้นที่และวิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดตู้วางสินค้าแปรรูปและสินค้าหัตถกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร

(3) แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรหมายถึง เป็นการดำเนินการร่วมกันในลักษณะของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีทั้งประเภทพักค้างในหมู่บ้านได้และประเภทไปเช้าเย็นกลับ โดยในแต่ละหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรจะมีกิจกรรมที่เป็นจุดเด่น เช่นหมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ หมู่บ้านกระดาษสา หมู่บ้านปลูกเห็ด เป็นต้น และจะมีการพัฒนากิจกรรมอื่นๆที่น่าสนใจขึ้นมาประกอบด้วย หมู่บ้านท่องเที่ยวจะต้องมีการจัดพื้นที่ให้เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยว คือมีลานจอดรถ มีที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่จำหน่ายพืชผลเกษตร สินค้าเกษตรแปรรูป สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน สถานที่แสดงเกี่ยวกับการเกษตรและวัฒนธรรมพื้นบ้าน สำหรับพื้นที่การเกษตรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้านแต่ละรายนั้น นักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมหรือร่วมกิจกรรมได้ ส่วนผลผลิตของเกษตรกรเหล่านี้จะนำไปรวมจำหน่ายที่ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว การส่งเสริมการเกษตรจะเข้าไปพัฒนาและจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเหล่านี้ปีละ 20 แห่ง รวม 2 ปี เป็นจำนวนทั้งสิ้น 40 แห่ง

ร่ำไพพรรณ แก้วสุริยะ (2544) ได้กล่าวถึงรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตรไว้ว่า มี 7 รูปแบบคือ

(1) การทำนา (Rice Cultivation) เป็นการปลูกข้าวที่คนไทยใช้เป็นอาหารหลักตั้งแต่โบราณจึงมีการทำนาเป็นอาชีพหลัก โดยมีการทำนาปลูกข้าวหลายอย่าง เช่นการทำนาปี การทำนาปรัง การทำนาหว่านน้ำตม การทำนาขั้นบันได นอกจากนี้ยังมีพิพิธภัณฑ์ข้าวที่ให้ความรู้เรื่องข้าวสายพันธุ์ต่างๆ ประเพณีพิธีกรรมเกี่ยวกับข้าว วัฒนธรรมการกินข้าวไทย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมการทำนาและกิจกรรมเกี่ยวกับข้าว เพื่อเป็นความรู้และประสบการณ์ใหม่ได้เป็นอย่างดี

(2) การทำสวนครัวสวนผัก (Vegetables) เป็นการปลูกพืชผักสวนครัวทุกประเภท รวมถึงการทำไร่ผัก ไร่ถั่ว ไร่ข้าวฟ่าง ไร่พริกไทย เป็นต้น เพื่อเอาไว้รับประทานในครอบครัวและยังขายให้กับผู้บริโภคที่ต้องการ ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเที่ยวชมสวนครัวสวนผักและซื้อพืชผักสวนครัวไปปรุงอาหาร

(3) การทำสวนไม้ตัดดอก (Cutting Flower) เป็นการทำสวนดอกไม้เพื่อตัดดอกไม้ใช้ในพิธีทางศาสนาและชีวิตประจำวัน นอกจากนั้นยังสามารถนำไปขายให้กับผู้ที่ต้องการได้ด้วยสวน

ไม้ตัดดอกได้แก่สวนกุหลาบ ฟาร์มกล้วยไม้ สวนไม้ดอกไม้ประดับนานาชนิด ไม้กระถางทุกประเภท รวมถึงไร่ทานตะวัน เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปเที่ยวชมสวนไม้ตัดดอกและซื้อดอกไม้ได้ สวนไม้ดอกไม้ประดับที่นักท่องเที่ยวนิยมเที่ยวชมกันมากได้แก่ สวนกุหลาบ และทุ่งทานตะวัน เนื่องจากมีความสวยงามของดอกไม้ให้ชื่นชมและยังสามารถถ่ายภาพเก็บความประทับใจ โดยไม่เบียดเหยียบลงในแปลง เพราะจะทำให้ต้นไม้หักได้ และไม่ควรแนบใบหน้าถ่ายคู่กับดอกไม้ เพราะจะทำให้ดอกไม้เฉาได้

(4) การทำสวนผลไม้ (Horticulture) เป็นการทำสวนผลไม้ทุกประเภท รวมถึงการทำสวนอาหาร สวนไข่ สวนปาล์มน้ำมัน สำหรับประเทศไทยนับเป็นแดนสวรรค์แห่งผลไม้เมืองร้อน (Paradise of Tropical Fruits) ที่มีผลไม้มากกว่า 200 ชนิดสลับกันออกตลอดปีซึ่งผลไม้เหล่านี้จะให้คุณค่าเป็นทั้งอาหารเสริมและสมุนไพรต่อมนุษย์อีกด้วย ยิ่งในปัจจุบันเกษตรกรไทยมีความสามารถพิเศษ รู้จักวิธีการทำแผนใหม่ มีการวางแผนการขายอย่างดี สามารถบำรุงให้ผลไม้ออกนอกฤดู ทำให้มีผลผลิตออกสู่ตลาดตลอดปี

(5) การทำสวนสมุนไพร (Herbs) เป็นการปลูกพืชสมุนไพรนานาชนิด เพื่อใช้เป็นอาหารเสริมและใช้เป็นเครื่องดื่ม เครื่องสำอาง และใช้เป็นยารักษาโรคในวงการแพทย์แผนไทยซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมสวนสมุนไพร และศึกษาสรรพคุณของพืชสมุนไพรแต่ละชนิดอันจะทำให้ได้รับความรู้และประสบการณ์ใหม่ๆ

(6) การทำฟาร์มปศุสัตว์ (Animal Farming) เป็นการเลี้ยงและขยายพันธุ์สัตว์เศรษฐกิจนานาชนิด เช่นการเลี้ยงไหม การทำฟาร์มผึ้ง การทำฟาร์มปลาทั้งปลาสวยงาม ปลาน้ำจืด ปลาน้ำกร่อย การทำฟาร์มมุก การเลี้ยงหอยแมลงภู่ หอยแครง หอยนางรม หอยตะโกรม ฟาร์มจระเข้ บางแห่งเพาะขยายพันธุ์สัตว์ป่าหายาก เช่นฟาร์มนกยูง ฟาร์มไก่ฟ้า ฟาร์มกวาง รวมถึงสวนของสภากาชาดไทยด้วย ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถเข้าชมฟาร์มปศุสัตว์ เพื่อชื่นชมความสวยงามและซื้อไปปรุงเป็นอาหารได้

(7) งานเทศกาลผลิตภัณฑ์ทางการเกษตร (Agricultural Product Festival) เป็นการจัดงานเพื่อส่งเสริมการขายผลิตผลทางการเกษตร เมื่อถึงฤดูที่พืชผลเหล่านั้นออกชุก เช่น มหกรรมไม้ดอกไม้ประดับ งานเทศกาลลิ้นจี่ งานเทศกาลลำไย งานเทศกาลกินปลา เป็นต้น ซึ่งนักท่องเที่ยวสามารถร่วมงานเทศกาลดังกล่าว เพื่อลองลิ้มชิมรสผลิตภัณฑ์ทางการเกษตรได้

การให้บริการจัดท่องเที่ยวเชิงเกษตรในประเทศไทย

แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรของไทยมีอยู่ทั่วประเทศ ในช่วงที่ท่องเที่ยวมีผลไม้ ออกชุก ท้องถิ่นนั้นก็จะเป็จุดหมายปลายทางของการท่องเที่ยวที่ธุรกิจนำเที่ยวหรือนักท่องเที่ยวให้ความ สนใจจัดรายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรเพื่อไปชมวิถีชีวิตของเกษตรกรแต่ละสาขา ได้รู้ถึงวิธึปลูก การบำรุงรักษา การตัดเก็บ และการจัดส่งผลไม้ดอกไม้และผลิตภัณฑ์ในสวนในไร่ไปขายทั้งใน และประเทศและต่างประเทศทั่วโลก รายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรนี้สามารถจัดนำชมได้ทั้งสวน เกษตรที่เป็นของหน่วยงานราชการ โครงการศึกษาเกษตรแผนใหม่ตามพระราชดำริ และสวน เอกชนที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งแต่ละแห่งนั้นยินดีอนุญาตให้นักท่องเที่ยวเข้าชมด้วย ก่อนเดินทาง ควรติดต่อล่วงหน้าเพื่อให้มีการเตรียมตัวในการจัดบริการอำนวยความสะดวกอย่างพร้อมเพรียง

อนึ่งรายการนำเที่ยวเชิงเกษตร (Agro tour) นี้มีใช้เพียงแต่เป็นรายการเที่ยวสวนผลไม้ อย่าง เดียว แต่ยักรวมถึงสวนไม้ตัดดอก ไม้ดอกไม้ประดับ สวนสมุนไพร รวมถึงวนเกษตร ไร่นาสวน ผสม บ่อกึ่ง ฟาร์มปลา และฟาร์มโคนมด้วย อันเป็นการเดินทางไปทัศนศึกษาวิทยาการและ เทคนิควิธีการต่างๆ แล้วนำไปพัฒนาพื้นที่เกษตรของตน หรือเดินทางเข้าไปสัมผัสกับวิถีความ เป็นอยู่ การประกอบอาชีพเกษตรกรรม วัฒนธรรมในชุมชน พักแรมและบริโภคอาหาร ผลผลิต ทางการเกษตร และทำกิจกรรมทางการเกษตรร่วมกับชาวบ้าน ซึ่งเป็นที่มาของ โฮมสเตย์ (Home Stay) หรือฟาร์มสเตย์ (Farm Stay) ทางเลือกใหม่ของที่พักแรม

สำหรับรูปแบบการจัดท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้นการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2544) ได้ กล่าวถึงรูปแบบการให้บริการจัดท่องเที่ยวเชิงเกษตรของธุรกิจนำเที่ยวต่างๆ ในประเทศไทยว่า มีหลายรูปแบบได้แก่

- (1) การจัดนำเที่ยวชมสวนผลไม้ (Fruit Tour)
- (2) การจัดนำเที่ยวชมสวนไม้ดอกไม้ประดับ (Flower Garden Tour)
- (3) การจัดนำเที่ยวสวนสมุนไพร (Medicinal Herb Garden Tour)
- (4) การจัดนำเที่ยวเทศกาลงานวันเกษตรของจังหวัดต่างๆ (Agricultural Festival Tour)
- (5) การจัดนำเที่ยวการทำเกษตรทั่วๆ ไป (General Agricultural Farming Tour)

สำหรับรายการท่องเที่ยวเชิงเกษตรแต่ละแห่งมักใช้เวลาเข้าชมต่างกัน บางแห่งใช้เวลา น้อย เพียง 1.30 ชั่วโมง หรือบางแห่งนานถึง 2.30 ชั่วโมง บางแห่งมีรายการแวะรับประทานอาหารใน สวนด้วย ซึ่งควรแนะนำให้ผู้เข้าชมบริการอาหารตามแบบท้องถิ่น บริการอาหารกลางวันหรือ ของว่างแบบบุฟเฟ่ต์หรืออาหารกล่องก็แล้วแต่สะดวก รายการอาหารควรเป็นอาหารดำรับชาวสวน นี้แหละ เพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงบรรยากาศพื้นถิ่น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงในรายการท่องเที่ยว

เชิงเกษตร ก็คือบริการอาหารและชิมผลไม้ในสวนจะ ต้องมีระบบกำจัดขยะสดหรือขยะเปียก ในส่วนที่เป็นเปลือกผลไม้ด้วย หากไม่เช่นนั้นแล้วย่อมเป็นสาเหตุหนึ่งให้เกิดมีแมลงวันชุกชุม ตัวอย่างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยในปัจจุบันที่สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทยได้สรุปไว้อยู่ในตาราง 2.1

ตาราง 2.1 ตัวอย่างรูปแบบการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของประเทศไทยในปัจจุบัน

ลำดับที่	รูปแบบ	ลักษณะการท่องเที่ยว	ผู้ให้บริการ/ ผู้ประกอบการ	ราคา	แหล่ง/สถานที่	ฤดูกาล
1	นำเที่ยวสวนผลไม้ 1. ชมทุ่ง ส้มโอ ส้มเขียวหวาน มะม่วง (จ.นครปฐม)	เป็นการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นตามฤดูกาลผลไม้ของแต่ละจังหวัด โดยนักท่องเที่ยวจะได้สัมผัสธรรมชาติของสวนผลไม้และได้ร่วมทำกิจกรรม เช่น เก็บผลไม้จากชาวสวนโดยตรง เป็นต้น นอกจากนี้ อาจจะมีกิจกรรมเสริมให้นักท่องเที่ยวเช่น ชี้อ่าง นั่งเกวียน เป็นต้น ทำให้การท่องเที่ยวในรูปแบบนี้น่าสนใจมากขึ้น	- เจ้าของสวนผลไม้ - สำนักงานส่งเสริมการเกษตรจังหวัด - สำนักงานพัฒนาชุมชน	ราคาจะเริ่มต้นตั้งแต่ 20-200 บาท	1. จ.นครปฐม 2. จ.ตราด 3. จ.ระยอง 4. จ.จันทบุรี 5. จ.เชียงราย 6. จ.เชียงใหม่ 7. จ.ลำพูน	ตลอดปี พฤษภาคม พฤษภาคม พฤษภาคม พฤษภาคม สิงหาคม สิงหาคม
2.	นำเที่ยวเกษตรตามฤดูกาลหรือปรากฏการณ์พิเศษ - ทุ่งทานตะวัน จ. ลพบุรี - เทศกาลดอกบัวตอง จ.แม่ฮ่องสอน	ท่องเที่ยวเฉพาะฤดูกาลหรือปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดขึ้นในช่วงสั้นๆ เพียง 1-2 เดือนในรอบปี		ราคาขึ้นอยู่กับรายการทัวร์ที่นักท่องเที่ยวเลือกและระยะเวลาในการท่องเที่ยว โดยอาจเป็นรายการนำเที่ยวกำหนดเองราคาจะอยู่ในช่วง 1,000-5,000 บาท	- อ.พัฒนา นิคม จ.ลพบุรี - อ.ขุนยวม จ.แม่ฮ่องสอน	พฤศจิกายน-มกราคม 15 พ.ย.-15 ธ.ค.

ลำดับที่	รูปแบบ	ลักษณะการท่องเที่ยว	ผู้ให้บริการ/ ผู้ประกอบการ	ราคา	แหล่ง/สถานที่	ฤดูกาล
3	เทศกาลอาหารและผลไม้	เป็นการท่องเที่ยวในช่วงฤดูกาลผลไม้ของแต่ละจังหวัด ภายในงานจะมีผลไม้มากมายให้นักท่องเที่ยวได้ชิมและซื้อหา มีขบวนแห่ผลไม้ มีการประกวดนางงาม พร้อมทั้งการแสดงต่างๆ	- สำนักงานเกษตรจังหวัด - การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย	- เทศกาลมะขามหวาน จ.เพชรบูรณ์ - เทศกาลอาหารและผลไม้ จ. นครปฐม - เทศกาลขึ้นลำไย จ.ลำพูน - เทศกาลองุ่นหวาน จ.ราชบุรี - เทศกาลขึ้นกลางสาค จ.อุตรดิตถ์ - งานสารทไทยกล้วยไข่ จ.กำแพงเพชร		มกราคม มกราคม สิงหาคม มีนาคม กันยายน กันยายน
4	เทศกาลไม้ดอกไม้ประดับ	เป็นงานที่มีการจัดแสดงไม้ดอกไม้ประดับ การประกวดพันธุ์ไม้ดอกไม้ประดับ การประกวดการจัดสวนขบวนแห่รถบุปผาชาติ การออกร้านจำหน่ายไม้ดอกไม้ประดับ	- สำนักงานเกษตรจังหวัด		- งานเทศกาลไม้ดอกไม้ประดับ จ.เชียงใหม่ - งานวันกุหลาบ จ.เชียงใหม่ - งานคอยคำโครงการหลวง จ.เชียงใหม่ - งานมหกรรมกล้วยไม้	กุมภาพันธ์ ธันวาคม ธันวาคม กุมภาพันธ์

ลำดับที่	รูปแบบ	ลักษณะการท่องเที่ยว	ผู้ให้บริการ/ ผู้ประกอบการ	ราคา	แหล่ง/สถานที่	ฤดูกาล
5	ทัวร์สุขภาพ (สมุนไพรม)	เป็นการนำเที่ยวแบบสุขภาพ นักท่องเที่ยวจะได้ศึกษาพืช สมุนไพรชนิดต่างๆ โดยอาจ เดินชมสวนสมุนไพรหรือร่วม กิจกรรมเพื่อสุขภาพเช่น การ นวด อบด้วยสมุนไพร การ รักษาโรค	- การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย ภาคกลางเขต 1	ราคาขึ้นอยู่กับ ลักษณะ รายการนำ เที่ยวและ กิจกรรมที่ นักท่องเที่ยว ร่วม	- วัลปลักไม้ ลาย อ.กำแพงแสน	ตลอดปี
6	วัฒนธรรมประเพณี ทางการเกษตร	เป็น การ ท่อง เทียว ที่ นักท่องเที่ยวจะได้เรียนรู้ วัฒนธรรมประเพณี ของ ท้องถิ่น	- การท่องเที่ยว แห่งประเทศไทย - สำนักงานเกษตร จังหวัด		- ประเพณีกอง ข้าว อ.ศรี ราชา จ.ชลบุรี - ประเพณีวิ่ง ควาย จ.ชลบุรี - พระราชพิธี จรดพระ นังคัลแรกนา	เมษายน ตุลาคม พฤษภาคม
7	เกษตรสัญจร	เป็นรายการนำเที่ยวที่เจาะ เฉพาะกลุ่ม	- บริษัทมัคซิ โดยนิตยสาร	ราคาขึ้นอยู่กับ สถานที่ ท่องเที่ยว ระยะทาง จำนวนวัน และที่พักราคา จะอยู่ในช่วง 1,500-5,000	ขึ้นอยู่กับ บริษัทว่าจะ จัดรายการนำ เที่ยวไปที่ ไหน โดยจัด ตามฤดูกาล เช่น ฤดูหนาว จะจัดไปทาง ภาคเหนือเป็น ต้น หรือจัด ตามฤดูกาล ทางการ เกษตร	ตลอดปี

ที่มา: สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย (2544)

จากนโยบายของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กำหนดให้มีโครงการปีท่องเที่ยวไทย พ.ศ. 2541 – 2542 (Amazing Thailand 1998 – 1999) และประกอบกับกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้จัด โครงการท่องเที่ยวเกษตรปีท่องเที่ยวไทย 2541 – 2542 ขึ้น เพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร โดยใช้ทรัพยากรที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นชนบทให้เกิดประโยชน์ และเป็นการช่วยแก้ไขปัญหาแรงงานที่ว่างงานจากการเลิกจ้างของสถานประกอบการในเมือง ที่เดินทางกลับชนบท นอกจากนี้ยังดึงดูดนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ ให้เดินทางมาเที่ยวประเทศไทยมากขึ้น ทั้งนี้โดยมุ่งส่งเสริมและพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเกษตรซึ่งศูนย์วิจัยกสิกรรมไทย ธนาคารกสิกรรมไทยได้ จำแนกออกดังนี้ (อึ้งโนนงเยาว์ ใจห่อ, หน้า 19-23)

1. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทเทศกาลหรือปรากฏการณ์ คือ แหล่งท่องเที่ยวที่มีการจัด เทศกาลหรือมหกรรมทางด้านการเกษตรที่น่าสนใจ เช่น งานทุเรียนโลก งานวันเงาะ โรงเรียน เทศกาลหม่อนไหม หรือปรากฏการณ์ทางการเกษตรที่น่าสนใจในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง เช่น พุ่ดดอก ทานตะวันบาน โดยกรมส่งเสริมการเกษตรจะจัดงบประมาณสนับสนุนการจัดงานเทศกาลด้านการเกษตรต่าง ๆ

2. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทรายบุคคลหรือรายกิจกรรม คือ แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นพื้นที่ เกษตรของเกษตรกรรายใดรายหนึ่ง โดยเฉพาะที่ประสบความสำเร็จในการเพาะปลูกหรือเลี้ยงสัตว์ เฉพาะอย่าง ซึ่งทางกรมส่งเสริมการเกษตรจะเข้าไปช่วยสนับสนุนด้านเทคโนโลยีและการจัดการให้ ดีขึ้น ทั้งในด้านการจัดพื้นที่และวิธีการต้อนรับนักท่องเที่ยว การจัดบุทวางสินค้าแปรรูปและสินค้า หัตถกรรมของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร กรมส่งเสริมการเกษตรจะดำเนินการในปี 2541 จำนวน 100 ราย และในปี 2542 จำนวน 100 ราย

3. แหล่งท่องเที่ยวเกษตรประเภทชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตร คือ เป็นการดำเนินการ ร่วมกันในลักษณะขอสมาชิกกลุ่มเกษตรกรในหมู่บ้าน ซึ่งจะมีทั้งประเภทพักค้างในหมู่บ้านได้และ ประเภทไปเช้าเย็นกลับ ในแต่ละหมู่บ้านท่องเที่ยวเกษตรจะต้องมีกิจกรรมที่เป็นจุดเด่น เช่น หมู่บ้านไม้ดอกไม้ประดับ หมู่บ้านกระดาษสา หมู่บ้านปลูก เป็นต้น และจะมีการพัฒนากิจกรรมอื่น ๆ ที่น่าสนใจขึ้นมาประกอบด้วย หมู่บ้านท่องเที่ยวจะต้องมีการจัดพื้นที่ให้เป็นศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว คือ มีลานจอดรถ ที่จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม สถานที่จำหน่ายพืชผลเกษตร สินค้า เกษตรแปรรูป สินค้าหัตถกรรมพื้นบ้าน สถานที่แสดงเกี่ยวกับการเกษตรและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ส่วนที่เป็นพื้นที่การเกษตรของสมาชิกกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้จะนำไปรวมจำหน่ายที่ศูนย์บริการ นักท่องเที่ยว กรมส่งเสริมการเกษตรจะเข้าไปพัฒนาและจัดการหมู่บ้านท่องเที่ยวเหล่านี้ปีละ 20 แห่งรวมปี 2 เป็นจำนวนทั้งสิ้น 40 แห่ง

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมการท่องเที่ยวด้านการเกษตรนี้จะต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องคือ กรมส่งเสริมการเกษตร การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย กลุ่มเกษตรกร ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจเกี่ยวข้องด้านการเกษตร และการท่องเที่ยว เพื่อสอดคล้องกับกลุ่มลูกค้าเป้าหมาย คือ นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศที่สนใจการท่องเที่ยวเกษตร

ลักษณะและรูปแบบของกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

บทความของศูนย์ประสานงานการท่องเที่ยวเกษตร กรมวิชาการเกษตร(การท่องเที่ยวเกษตรกับการสร้างรายได้ของเกษตรกร, 2542 : 13)ได้กล่าวถึงลักษณะและรูปแบบของกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยว ในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรม แล้วแต่สภาพของจุดท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่ง ได้แก่

1. การแสดงสินค้าหรือสาธิต แปลงสาธิตพันธุ์พืชสวยงาม และหลากหลาย เช่น กล้วยไม้ ดอกไม้ พืชผักในท้องถิ่นและจากต่างประเทศที่น่าสนใจ แปลงรวบรวมพันธุ์ชนิดต่าง ๆ เช่น พันธุ์กล้วยไม้ พันธุ์พริก พันธุ์มะเขือ เป็นการรวมพันธุ์จากแหล่งต่าง ๆ ทั้งโลก การแสดงขั้นตอนการปฏิบัติต่าง ๆ ทางการเกษตร เช่น การปลูกดูแลรักษาการเก็บเกี่ยวผลผลิต การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิต การเลี้ยงไหม การเลี้ยงผึ้ง การเลี้ยงกุ้ง การแสดงประเพณี วัฒนธรรมด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมา เช่น การตกกล้า การไถนา การดำนา การเก็บเกี่ยว การซ้อมข้าว หรือตำข้าว การเก็บเกี่ยวพืชผลและแปรรูปการแสดงผลงานฝีมือหรือหัตถกรรมต่าง ๆ การแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องไม้และวิธีการเกษตรของไทยในอดีต
2. ให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น การเข้าชมสวนเกษตร เช่น สวนไม้ดอก สวนพืชผัก สวนสมุนไพร สวนไม้ผล โดยนักท่องเที่ยวอาจเก็บผลผลิตกินเองจากต้นในสวน หรือการซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บเอง ได้มีทั้งความสวยงามความแปลกตา และบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ ทำกิจกรรมพื้นบ้านระยะสั้นร่วมกับชาวบ้าน เช่น ซี่ควาย นั่งเกวียน ไถนา กรีดยาง ยกยอ พายเรือ ทอดแห
3. ให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อศึกษาและสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาวชนบทเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะดวก สะอาด
4. การอบรมให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน ฝึกหัดปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตรในสมัยใหม่ เช่น การปลูกและดูแลรักษาพืช การแปรรูปและเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ ซึ่งอาจจะมีประกาศนียบัตรให้ฝึกหัดปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้านในหมู่บ้านชนบท เช่น ศึกษาแมลงที่เป็นประโยชน์ พืชผักพื้นเมืองที่กินได้

การเก็บเห็ดในป่า การทำข้าวเม่า การทำขนมจีน การทำน้ำตาลจากมะพร้าวและตาลโตนด การเก็บเกี่ยวข้าวด้วยแคะ การวางแผนโบราณและการอบสมุนไพร การเผาข้าวหลาม ฯลฯ

5. จำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร สินค้าอาหารเกษตรแปรรูปที่หลากหลาย ของกลุ่มแม่บ้านเกษตรกร สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของเกษตรกร ของใช้ และของที่ระลึกต่างๆ ผักสด ผลไม้สด ดอกไม้สด ต้นพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์พืชที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวซื้อไปปลูกเอง อาหารที่ผลิตและเตรียมในพื้นที่แบบง่ายๆ แต่สะอาด เช่น ข้าวโพดต้ม ข้าวโพดคั่ว ถั่วต้ม เผือกต้ม มันต้ม อ้อยเคี้ยว ผลไม้สด อาหารสำเร็จบรรจุถุงหรือกล่อง น้ำผัก น้ำผลไม้ ต่างๆ

6. ให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร ในช่วงที่ธุรกิจอื่นๆ ประสบปัญหาเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ เช่น ในปัจจุบันนี้นักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเดินทางมาเพื่อหาช่องทางในการทำธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเกษตร เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนรวดเร็วและเป็นธุรกิจที่ยังก้าวหน้าไปได้ ให้นักท่องเที่ยวในเชิงท่องเที่ยวธุรกิจเกษตร ได้สัมผัสพบเห็นดูกิจกรรมของเกษตรกรแล้วอาจจะเกิดแนวคิดในการทำธุรกิจโดยร่วมลงทุนกับเกษตรกร เช่น ร่วมกับเกษตรกรทำการผลิตเพื่อแปรรูปเพื่อส่งออกและจำหน่ายภายในประเทศหรือร่วมกันผลิต และจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมต่างๆ การท่องเที่ยว ในลักษณะนี้นอกจากจะเอื้อผลประโยชน์อย่างสูงให้กับเกษตรกรแล้ว ยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือภาคเอกชน จากธุรกิจอื่นที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน

กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2543) ได้เสนอแนวทางการบริหารจัดการของการท่องเที่ยวเกษตร ควรประกอบด้วย

1. ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ กำหนดให้มีจุดที่เป็นศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในชุมชน (Visiting Center) เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวจะเข้าชมกิจกรรมการเกษตรในแหล่งชุมชน หรือหมู่บ้านท่องเที่ยวนั้นๆ เป็นเอื้ออำนวยในการให้ความรู้และข้อมูลเบื้องต้นต่างๆ ก่อนและหลังดูงานในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความสะดวกและความพร้อมสำหรับการให้บริการนักท่องเที่ยว มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถานที่จอดรถ จอดเรือ สถานที่พักผ่อน สถานที่แสดงกิจกรรมการเกษตร สถานที่จำหน่ายสินค้า สถานที่จำหน่ายเครื่องดื่ม ห้องสุขา ส่วนแสดงวิชาการในด้านการเกษตร เช่น การปลูกหม่อนเลี้ยงไหม การทำนาข้าว

2. การพัฒนาจุดบริการนักท่องเที่ยว เป็นการปรับพัฒนาบริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ตามรายละเอียดในข้อ 1

3. การประชุมชี้แจง จัดประชุมชี้แจงการดำเนินการ โครงการท่องเที่ยวเกษตร แก่เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องบริษัทนำเที่ยวผู้แทนกลุ่มเกษตรกรในชุมชน เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ รูปแบบ การดำเนินงาน โครงการ ตลอดจนผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับจากการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจ การให้บริการนักท่องเที่ยว

สำนักหอสมุด

- 8 พ.ค. 2549

4917566

4. การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจการท่องเที่ยว และการให้บริการนักท่องเที่ยวแก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมดำเนินธุรกิจ และบริการภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

5. การจัดการและบริหาร โครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพจึงกำหนดให้มีการตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจ คณะกรรมการและหน่วยปฏิบัติการที่รับผิดชอบโครงการดังนี้

5.1 จัดตั้ง “ศูนย์อำนวยการการท่องเที่ยวเกษตร” เพื่อกำหนดแนวทางและควบคุม กำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

5.2 แต่งตั้ง “คณะกรรมการบริหาร โครงการท่องเที่ยวเกษตร” เพื่อกำหนดแนวทาง และควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

5.3 แต่งตั้ง “เจ้าหน้าที่ผู้รับผิดชอบโครงการท่องเที่ยวเกษตรระดับภาค” จากสำนักงานส่งเสริมการเกษตรภาคทั้ง 6 ภาค เพื่อติดตามงานและประสานงานการท่องเที่ยวเกษตรของสำนักงานเกษตรจังหวัดในพื้นที่รับผิดชอบ

5.4 แต่งตั้ง “คณะกรรมการบริหาร โครงการท่องเที่ยวเกษตรในระดับจังหวัด”

6. การจัดการและการให้บริการของกลุ่มเกษตรกร ให้คำแนะนำและดูแลช่วยเหลือเกษตรกร ในการวางรูปแบบการบริหารงานภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่ม และแบ่งภารกิจในการทำงาน และการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าชม

7. การจัดการระบบรวบรวมและกระจายสินค้าที่จะนำมาจำหน่ายภายในศูนย์บริการ นักท่องเที่ยวได้แก่ผลผลิตทางการเกษตร สินค้าแปรรูป หัตถกรรม ของที่ระลึก ซึ่งจำเป็นต้อง จัดระบบการวางจำหน่าย เพื่อให้สินค้ามีความหลากหลายน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว จึงจำเป็นต้อง จัดให้มีคณะทำงานกำหนดประเภทสินค้ารวมทั้งการจัดการในการนำสินค้าออกวางพร้อม จำหน่ายตลอดเวลา

8. การจัดการและการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกร การดำเนินการของกลุ่มเกษตรกร ในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มสมาชิกในด้านต่างๆ ได้แก่

8.1 จัดทำเอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเกษตร

8.2 จัดทำป้ายโฆษณาเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าชมตามแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

8.3 เชิญผู้แทนจากสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ไปทัศนศึกษาดูงาน ตามสถานที่

ท่องเที่ยวเกษตร

8.4 ประสานงานกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว โรงแรม การรถไฟ สายการบินต่างๆ ให้คำแนะนำ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเกษตร

8.5 ประสานงานกับบริษัทนำเที่ยวทั้งในและต่างประเทศในการนำนักท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้าของบริษัท เข้าชมในแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

9. การประชาสัมพันธ์และเผยแพร่โครงการ

9.1 จัดทำเอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเกษตร

9.2 จัดทำป้ายโฆษณาเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าชมตามแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

9.3 เชิญผู้แทนจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ไปทัศนศึกษาดูงาน ตามสถานที่ท่องเที่ยวเกษตร

9.4 ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่น บริษัทนำเที่ยว โรงแรม การรถไฟ สายการบินต่างๆ ให้ช่วยแนะนำ เผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้าของบริษัทเข้าชมในแหล่งท่องเที่ยวเกษตร

10. การติดตามและรายงานผล ให้มีการรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคให้ศูนย์อำนวยการโครงการท่องเที่ยวเกษตร ออกติดตามการดำเนินงาน ให้ข้อเสนอและการปรับปรุงแก้ไขทุกเดือนพร้อมทั้งจัดทำรายการสรุปผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี

องค์ประกอบของการท่องเที่ยวเกษตร

สามารถจำแนกที่สำคัญได้ 3 ส่วนคือ ทรัพยากรการท่องเที่ยวเกษตร ตลาดการท่องเที่ยวและบริการการท่องเที่ยว (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2542) กล่าวคือ

1) ทรัพยากรการท่องเที่ยวเกษตร ทรัพยากรการเกษตร หมายถึง ทรัพยากรที่ใช้ในการผลิต ผลิตผลทางการเกษตร ไม่ว่าจะเป็นแสงแดด ดิน น้ำ ตลอดจนพันธุ์พืช-พันธุ์สัตว์และเกิดการจัดการโดยมนุษย์ ให้ก่อเกิดผลผลิตทางการเกษตร เพื่ออุปโภคบริโภค ซึ่งในที่นี้อาจเรียกทรัพยากรการท่องเที่ยวเกษตรนี้ โดยให้ความหมายคือ แหล่งเกษตรกรรม และปัจจัยที่เกี่ยวข้องต่อแหล่งเกษตรกรรม โดยครอบคลุมบทบาทของพื้นที่กระบวนการ และกิจกรรมการเกษตร ซึ่งสามารถคัดเลือกนำมาใช้เป็นทรัพยากรการท่องเที่ยวได้

2) ตลาดการท่องเที่ยว ตลาดการท่องเที่ยวเฉพาะเป็นตลาดที่ให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวเฉพาะเรื่องมากขึ้น นักท่องเที่ยวประเภทนี้จะให้ความสำคัญต่อการเรียนรู้กิจกรรมเฉพาะด้าน เช่น การศึกษาวิถีชีวิต การศึกษาวัฒนธรรม โบราณสถานวัตถุเฉพาะด้าน จึงทำให้มีความชัดเจนในด้านการจัดการการตลาดมากขึ้น

3) บริการการท่องเที่ยว บริการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร เช่น ที่พัก ร้านอาหาร การบริการนำเที่ยว จะต้องเกี่ยวกับการเกษตร – ชนบท ตัวอย่างบริการที่ชัดเจน คือ ที่พักตามบ้าน(Homestay) และที่พักตามสวนเกษตรต่าง ๆ (Farmstay)

ในแหล่งท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่งจะมีกิจกรรมที่จะให้บริการนักท่องเที่ยวหลาย ๆ กิจกรรมแล้วแต่สภาพของการจัดท่องเที่ยวเกษตรแต่ละแห่ง ได้แก่

ประเภทการแสดงสินค้าหรือสาธิต

- แปลงสาธิตพันธุ์พืชสวยงาม และหลากหลาย เช่น กล้วยไม้ ดอกไม้ พืชผัก และผลไม้ในท้องถิ่นและจากต่างประเทศที่น่าตื่นตาตื่นใจ

- แปลงรวบรวมพันธุ์พืชชนิดต่างๆ เช่น พันธุ์กล้วยไม้ พันธุ์พริก พันธุ์มะเขือ เป็นการรวมพันธุ์จากแหล่งต่าง ๆ ทั่วโลก

- การแสดงขั้นตอนการปฏิบัติต่างๆ ทางด้านการเกษตร เช่น การปลูกดูแลรักษา การเก็บเกี่ยวเกี่ยวกับผลผลิต การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยว การบรรจุภัณฑ์ การแปรรูปผลผลิต การเลี้ยงไหม การเลี้ยงผึ้ง เป็นต้น

- การแสดงประเพณีวัฒนธรรมด้านการเกษตรในอดีตที่ผ่านมา เช่น การตกกล้า การไถนา การดำนา การเก็บเกี่ยว การซอมข้าว หรือค้ำข้าว การเก็บเกี่ยวพืชผักและแปรรูป การแสดงฝีมือหรือหัตถกรรมต่างๆ

- การแสดงอุปกรณ์ เครื่องมือเครื่องใช้ และวิถีทางการเกษตรของไทยในอดีต

ประเภทให้นักท่องเที่ยวร่วมทำกิจกรรมระยะสั้น

- การเข้าชมสวนเกษตร เช่น สวนไม้ดอก สวนพืชผัก สวนสมุนไพร สวนไม้ผัก โดยนักท่องเที่ยวอาจเก็บผลผลิตกินเองจากต้นในสวน หรือการซื้อผลผลิตโดยเลือกเก็บเองได้ มีทั้งความสวยงามความแปลกตาและบรรยากาศที่เป็นธรรมชาติ

- ทำกิจกรรมพื้นบ้านระยะสั้นร่วมกับชาวบ้าน เช่น ชีควาย นั่งเกวียน ไถนา กรีดยาง ยกขอ พายเรือ ทอดแห

ประเภทให้นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้าน

- นักท่องเที่ยวพักแรมในหมู่บ้านเพื่อศึกษาและสัมผัสกับการใช้ชีวิตของชาวชนบทเกษตร โดยให้นักท่องเที่ยวได้รับบริการที่อบอุ่น ปลอดภัย สะอาด สะอาด

ประเภทการอบรมให้ความรู้การเกษตรแผนใหม่และความรู้ที่เป็นภูมิปัญญาของชาวบ้าน

- ฝึกหัดปฏิบัติเกี่ยวกับการทำการเกษตรในสมัยใหม่ เช่น การปลูกและดูแลรักษาพืช การแปรรูปและเก็บรักษาผลผลิตทางการเกษตร ฯลฯ ซึ่งอาจจะมีประกาศนียบัตรให้

- ฝึกหัดปฏิบัติเพื่อการเรียนรู้ภูมิปัญญาของชาวบ้านชนบท เช่น ศึกษาแมลงที่เป็นประโยชน์ พืชผักพื้นเมืองที่กินได้ การเก็บเห็ดในป่า การทำข้าวเม่า การทำขนมจีน กรทำน้ำตาลจากมะพร้าวและตาล โคนด การเก็บเกี่ยวข้าวด้วยแกระ การนวดแผนโบราณและการอบสมุนไพร การเผาข้าวหลาม ฯลฯ

ประเภทจำหน่ายสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตร

- สินค้าอาหารเกษตรแปรรูปที่หลากหลายของกลุ่มบ้านเกษตรกร
- สินค้าหัตถกรรมพื้นเมืองของเกษตรกร
- ของใช้และของที่ระลึกต่างๆ
- ผักสด ผลไม้สด ดอกไม้สด
- ดินพันธุ์พืช เมล็ดพันธุ์พืชที่น่าสนใจให้นักท่องเที่ยวซื้อไปปลูกเอง
- อาหารที่ผลิตและเตรียมในพื้นที่แบบง่ายๆ แต่สะอาด เช่น ข้าวโพดต้ม ข้าวโพดคั่ว ถั่วต้ม เผือกต้ม มันต้ม อ้อยเคี้ยว ผลไม้สด อาหารบรรจุถุงหรือกล่อง น้ำผัก น้ำผลไม้ต่างๆ

ประเภทให้รู้ทางด้านธุรกิจเกษตร

ในช่วงที่ธุรกิจอื่นประสบปัญหาเนื่องจากเศรษฐกิจตกต่ำ เช่น ในปัจจุบันจะมีนักท่องเที่ยวส่วนหนึ่งเดินทางมาเพื่อหาช่องทางในการทำธุรกิจต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการเกษตร เนื่องจากเป็นธุรกิจที่ให้ผลตอบแทนรวดเร็วและเป็นธุรกิจที่ยังก้าวหน้าไปได้เพื่อให้นักท่องเที่ยวในเชิงท่องเที่ยวธุรกิจเกษตร ได้สัมผัสพบเห็นกิจกรรมของเกษตรกรแล้วอาจจะเกิดแนวคิดในการทำธุรกิจ โดยร่วมลงทุนกับเกษตรกร เช่น ร่วมกับเกษตรกรทำการผลิตเพื่อแปรรูป เพื่อส่งออกและจำหน่ายภายในประเทศ หรือร่วมกันผลิตและจำหน่ายสินค้าหัตถกรรมต่างๆ การท่องเที่ยวลักษณะนี้นอกจากจะเอื้ออำนวยผลประโยชน์อย่างสูงให้กับเกษตรกรแล้วยังเป็นหนทางหนึ่งที่จะช่วยเหลือภาคเอกชนจากธุรกิจอื่นที่ได้รับผลกระทบจากภาวะเศรษฐกิจในปัจจุบัน ดังนั้นจึงต้องมีการจัดการให้เกษตรกรมีการเตรียมข้อมูลและรายละเอียดเชิงธุรกิจเพื่อการนี้ด้วย

นำชัย ทนุผล (2540 : 6-7) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการจัดการท่องเที่ยวเกษตรเชิงนิเวศไว้ดังนี้

1. กำหนดกลยุทธ์ด้านการจัดการโดย

1.1 ประเมินทรัพยากรที่สามารถใช้ในกิจกรรมท่องเที่ยว เช่น

- สภาพทรัพยากรธรรมชาติ เกษตรกรรม ฤดูกาลที่มี
- สิ่งอำนวยความสะดวกที่มีอยู่
- ทรัพยากรด้านวัฒนธรรม ประเพณี ฤดูกาลที่มี
- ใครเป็นผู้รับประโยชน์บ้าง

1.2 กำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวต้องการ

- จะต้องพัฒนาหรือไม่จะพัฒนาไปถึงระดับใด
- จะจัดการกิจกรรมต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นอย่างไรให้เกิดผลกระทบน้อยที่สุด
- ต้องการจะสื่ออะไรกับผู้มาเยือน
- มีจุดสนใจอะไรเป็นจุดขาย และจะจัดทำเส้นทางเดินอย่างไร

1.3 วางแผนกิจกรรมและประเภทของการท่องเที่ยวที่จะจัดบนพื้นที่ เช่น

- ใครจะทำอะไรที่ไหนและอย่างไร
- จะฝึกอบรมชาวบ้านหรือไม่
- จะจัดสื่อความหมายอะไรบ้าน
- จะใช้สถานที่ใดเป็นศูนย์ข้อมูลนักท่องเที่ยว
- จะพัฒนาเหตุการณ์ของที่ระลึกอะไร
- จะหาแหล่งเงินทุนสนับสนุนจากที่ไหน

สื่อความหมาย นิทรรศการ รูปแบบแผนผังเส้นทางเดินแผ่นพับ โบปลิว คู่มือการเดินทาง
ในหมู่บ้าน ป้ายสื่อความหมาย

2. กำหนดโครงสร้างอัตราค่าบริการและเงินกองทุน

- ค่ามัคคุเทศก์
- ค่าอาหาร/ที่พักแรม
- ดือนรับ/ขนส่ง
- บรรยายสื่อความหมาย

3. ร่วมงานกับบริษัทนำเที่ยว ควรเลือกบริษัทนำเที่ยวประเภทมุ่งผลกำไร แต่พยายาม
จัดรูปแบบนำเที่ยวให้เกิดผลกระทบน้อย และจะบริจาคผลกำไรให้กับกิจกรรมอนุรักษ์ของท้องถิ่น

4. การร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่นโดย Creating Stakeholders ซึ่งอาจเป็นลักษณะ
Individually or a part of organization ให้คนในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ อาจจัดตั้งเป็น
กลุ่มหรือองค์กรบริหารของชาวบ้าน เพื่อกำหนด

- กิจกรรมประเภทการท่องเที่ยว
- การบริการ อาหาร มัคคุเทศก์ การบริการต้อนรับให้ข้อมูล การแสดงโชว์ การจัดที่พัก
แรมแบบ Homestay การขายของที่ระลึก
- Carrying Capacity ของชุมชนอย่างเหมาะสม

2.1.3 แนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

ที่ประชุมนานาชาติด้านสิ่งแวดล้อมและพัฒนาแบบยั่งยืน (Globe'90 Conference) ประเทศแคนาดา เมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ.2533(อ้างในศรีพร สมบุญธรรม, 2536:25)ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึงการพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบัน ในขณะเดียวกันก็ปกป้องและสงวนรักษาไว้ให้อนุชนรุ่นหลังต่อไป จึงมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ พร้อมกับรักษาเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมและขบวนการทางระบบนิเวศวิทยาได้

องค์การท่องเที่ยวของประเทศแคนาดา (2533) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีการจัดการทรัพยากรทั้งหมดในลักษณะที่สามารถตอบสนองความต้องการทางเศรษฐกิจ สังคม และสุนทรียภาพ ในขณะเดียวกันก็สามารถรักษาความสมบูรณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการที่จำเป็นเชิงนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพ และระบบสนับสนุนสิ่งมีชีวิตทั้งหลายในโลกให้อยู่ได้ต่อไป

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (2539) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีเป้าหมายสำคัญที่สุดในการพยายามที่จะก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน ซึ่งจะพิจารณาได้จากองค์ประกอบ 4 ประการ คือ

- 1) ต้องดำเนินการในเรื่องขอบเขตความสามารถของธรรมชาติ ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการด้านการท่องเที่ยว
- 2) ต้องตระหนักต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน ขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิตที่มีต่อขบวนการด้านการท่องเที่ยว
- 3) ต้องยอมรับให้ประชาชนทุกคนได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่เกิดจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน
- 4) ต้องชี้้นำตามความปรารถนาของประชาชนท้องถิ่น และชุมชนในชนบทท่องเที่ยว นั้น ๆ

กราคซ พัยฆวิเชียร(2539) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่จำเป็นต้องการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ควบคู่กันไปโดยตลอด

ประเวศ วะสี(อ้างในศรัณย์ เลิศรักษย์มงคล, 2540 : 12) ได้ให้ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนไว้ว่า หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีลักษณะของการถ่ายทอดวัฒนธรรมให้นักท่องเที่ยวได้เรียนรู้วัฒนธรรมที่ดี ได้เข้าใจคุณค่าอันสูงส่งของวัฒนธรรมนั้น จะเป็นสิ่งทีก่อให้เกิดประโยชน์แก่ทุกฝ่าย ทำให้คนไทยมีคนไทยมีความรู้มากขึ้น ได้รายได้จากความรู้ และนักท่องเที่ยวได้อัตถประโยชน์จากพุทธศาสนา ซึ่งสิ่งเหล่านี้ทำให้คุณภาพของการพัฒนาเกิดขึ้น

บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา (2548) ได้กล่าวสรุปไว้ว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

การท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการท่องเที่ยวรูปแบบใหม่ที่เกิดจากกระแสอนุรักษ์และเสียงเรียกร้องให้คืนสภาพความสมบูรณ์แก่ธรรมชาติ พร้อมทั้งความต้องการมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และแนวคิดความต้องการความรู้ของนักท่องเที่ยว จึงต้องมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจควบคู่กับการฟื้นฟูอนุรักษ์คุณภาพทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมโดยใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างชาญฉลาดและให้เกิดผลกระทบต่อชุมชนท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อมน้อยที่สุด ซึ่งแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมาจากแนวคิดการพัฒนาแบบยั่งยืนตามแผนปฏิบัติการ 21 หรือ Agenda 21 ที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนหมายถึงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มุ่งทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์ทางเศรษฐกิจจากการท่องเที่ยวอย่างเสมอภาคเท่าเทียมกัน

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมีข้อควรคำนึงที่สำคัญอยู่ 8 ประการคือ

1) การพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า พวกเขาต้องการเปิดบ้านเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชมหรือไม่ ถ้าหากพวกเขายังไม่พร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็ควรชะลอการพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนออกไปก่อน มิฉะนั้นจะเกิดการขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่นหรือมีการทำร้ายนักท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้ภาพลักษณ์การท่องเที่ยวแย่ลง นักท่องเที่ยวอาจไม่กล้าเดินทางเข้าไปท่องเที่ยวก็ได้ แต่ถ้าหากพวกเขามีความพร้อมที่จะเปิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวและพร้อมที่จะต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็จะเป็นแนวทางพิจารณาส่งเสริมการท่องเที่ยวเพื่อชักจูงให้นักท่องเที่ยวเดินทางเข้าท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

2) การพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความต้องการของนักท่องเที่ยวต่อแหล่งท่องเที่ยวที่ว่า นักท่องเที่ยวมีความต้องการจะเห็นสิ่งใดจากแหล่งท่องเที่ยวนี้หรือต้องการได้

ประโยชน์อะไรจากแหล่งท่องเที่ยวนี้ ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาจัดหาหรือจัดสร้างกิจกรรมเสริมในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวส่วนใหญ่ เพื่อสร้างความพึงพอใจแก่นักท่องเที่ยวมากที่สุด อันจะเป็นการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมาเที่ยวแหล่งท่องเที่ยวนี้มากขึ้น ทำให้มีรายได้จากการท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย

3) การพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่ามีสิ่งอำนวยความสะดวกอะไรอยู่แล้วบ้าง มีความเพียงพอกับความต้องการหรือไม่ และต้องการเพิ่มสิ่งอำนวยความสะดวกอื่นอีกหรือไม่ จะเพิ่มในปริมาณมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาจัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งทางตรงและทางอ้อมให้นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอ พร้อมทั้งฝึกอบรมพนักงานในการให้บริการด้านต่างๆ อย่างมีประสิทธิภาพและเพียงพอด้วย

4) การพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงคุณค่าของสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า จะถูกกระทบหรือถูกทำลายหรือไม่ ซึ่งจะเป็นแนวทางพิจารณาในการดูแลรักษาคุณค่าของสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ และดำรงรักษาวัฒนธรรมชาติประเพณีที่ดีงามของท้องถิ่นไว้ด้วย

5) การพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า จะสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใดจึงจะเหมาะสม ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการกำหนดปริมาณและมาตรฐานของบริการด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยว พร้อมทั้งกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่เหมาะสม และพิจารณามาตรการจำกัดนักท่องเที่ยวด้วย

6) การพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า จะให้พวกเขาเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวอย่างไร ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวให้มีรายได้เพิ่มขึ้นและมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย

7) การพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงสิ่งก่อสร้างในแหล่งท่องเที่ยวนี้ว่า มีความกลมกลืนกับสภาพแวดล้อมหรือไม่ ในขณะเดียวกันได้เน้นการจัดการด้านความสะอาดความสะอาดสบายตามมาตรฐานสากลหรือไม่ ทำให้สะท้อนถึงความสำเร็จที่เกิดจากความสามารถในการเชื่อมโยงเอกลักษณ์ท้องถิ่นที่มีเสน่ห์เฉพาะตัวกับมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการสร้างความสมดุลระหว่างการดำรงเอกลักษณ์ท้องถิ่นกับการเตรียมพร้อมสำหรับยุคโลกาภิวัตน์ด้วย

8) การพัฒนาท่องเที่ยวแบบยั่งยืนควรคำนึงถึงความสำเร็จของแหล่งท่องเที่ยวอื่นทั้งภายในประเทศและต่างประเทศที่มีลักษณะคล้ายคลึงกันว่า เขาพัฒนากันอย่างไรรจึงประสบ

ความสำเร็จ ซึ่งเป็นแนวทางพิจารณาในการศึกษาและเปรียบเทียบพร้อมทั้งเป็นแบบอย่างในการประยุกต์ให้ดีกว่าเขา

การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนพอสรุปได้ 3 มิติดังต่อไปนี้ คือ

1) มิติด้านการสร้างจิตสำนึกการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้แก่ผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจ และสร้างจิตสำนึกแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่ายในการปกป้องรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเป็นอันดับแรก เพื่อให้คงไว้ซึ่งความสวยงามและคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยว ซึ่งวิธีการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวหลายรูปแบบ เช่นการเน้นวิธีการจัดทำโปรแกรมสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรมในแหล่งท่องเที่ยว การจัดให้มีนิทรรศการ/แผ่นป้ายบรรยายตามบริเวณหรือจุดท่องเที่ยวต่าง ๆ การจัดให้มีเส้นทางเดินเท้าหรือเส้นทางเดินป่าที่ให้ประสบการณ์ในการเรียนรู้ธรรมชาติหรือวัฒนธรรมแก่ผู้มาเยือน รวมถึงการฝึกอบรมมัคคุเทศก์และเจ้าหน้าที่ของรัฐที่รับผิดชอบแหล่งท่องเที่ยวให้สามารถชี้แนะและอธิบายเกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรมที่นักท่องเที่ยวพบเห็น เป็นต้น

2) มิติด้านการสร้างความพึงพอใจให้แก่นักท่องเที่ยว ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดให้นักท่องเที่ยวที่มีความปรารถนาหรือสนใจที่จะศึกษาเรียนรู้เกี่ยวกับธรรมชาติและวัฒนธรรม เช่นการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยการจัดให้มีสื่อความหมายธรรมชาติหรือวัฒนธรรม เพื่อให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับธรรมชาติหรือวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้ประสบการณ์แก่นักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจกลับไป เป็นต้น

3) มิติด้านการสร้างควมมีส่วนร่วมในผลประโยชน์ให้แก่ชุมชนท้องถิ่น ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องมีแนวคิดในการมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของชุมชนท้องถิ่น ด้วยการเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนและช่วยให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เช่นการลงทุนสิ่งอำนวยความสะดวกขนาดเล็ก การเป็นมัคคุเทศก์ การนำสินค้าหัตถกรรมพื้นบ้านมาขาย การจ้างงานในธุรกิจท่องเที่ยว เป็นต้น

องค์ประกอบของการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนพอสรุปได้ 6 ด้านดังต่อไปนี้ คือ

1) องค์ประกอบด้านการพัฒนาทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาสถานที่อันเป็นจุดหมายปลายทางที่นักท่องเที่ยวจะเดินทางเข้ามาท่องเที่ยว พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการทางการท่องเที่ยวให้สามารถดึงดูดใจนักท่องเที่ยวเดินทางเข้ามาเยี่ยมชมเยือน โดยมีการประเมินศักยภาพขีดความสามารถในการรองรับของพื้นที่ และกำหนดกิจกรรมท่องเที่ยวที่อนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม พร้อมทั้งให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวด้วย

2) องค์ประกอบด้านการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่ออนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในแหล่งท่องเที่ยวให้อยู่ในสภาพเดิมหรือดีกว่าเดิม และป้องกันผลกระทบด้านลบจากการท่องเที่ยว โดยจะต้องมีการติดตามประเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่อง

3) องค์ประกอบด้านการพัฒนาธุรกิจท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาธุรกิจด้านบริการอำนวยความสะดวกโดยตรงแก่นักท่องเที่ยว เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวให้ได้รับความพึงพอใจ โดยมีความรับผิดชอบต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมด้วย

4) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาเพื่อแสวงหานักท่องเที่ยวที่มีคุณภาพ ซึ่งมีลักษณะเป็นคุณประโยชน์ต่อการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้เข้ามาท่องเที่ยว โดยให้นักท่องเที่ยวเหล่านี้ได้รับความรู้และประสบการณ์จากการท่องเที่ยวตามที่เขาพึงพอใจ

5) องค์ประกอบด้านการพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการพัฒนาในการสร้างโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยว เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนท้องถิ่นให้สามารถจัดการการท่องเที่ยวของตนเองและได้รับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยว อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความหวงแหนและรักษาไว้ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้คงอยู่ตลอดไป

6) องค์ประกอบด้านการพัฒนาจิตสำนึกทางการท่องเที่ยว เป็นการพัฒนาการสร้างจิตสำนึกในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมแก่ผู้เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวทุกฝ่าย โดยการให้ความรู้และสื่อความหมายในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมเพื่อปลูกฝังจิตสำนึกทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้ทุกฝ่ายเกิดความรักความหวงแหนทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

จากแนวคิดการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยพอสรุปได้ว่า "การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน หมายถึง การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ควรมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมเพื่อตอบสนองความต้องการของเจ้าของท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว ให้ได้รับประโยชน์แบบเกื้อกูลกันอย่างเสมอภาค โดยพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม คุณทริยภาพทางวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมควบคู่กันไป"

2.1.4 แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ผ่านมา หน่วยงานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาลหลายแห่ง โดยเฉพาะการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้มีการกำหนดยุทธศาสตร์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่จังหวัดต่างๆ ตั้งแต่การสำรวจเบื้องต้น การจัดทำแผนหลัก และการศึกษาความเป็นไปได้ในการพัฒนาการท่องเที่ยว แต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540-2544) ได้ให้ความสำคัญต่อการบริหารจัดการที่มีประสิทธิภาพ เพื่อเป็นส่วนสำคัญให้การดำเนินการต่างๆ ด้านการท่องเที่ยวไปสู่จุดหมาย มีการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาให้สอดคล้องกับแนวทางในการพัฒนาประเทศ โดยการเพิ่มบทบาทของประชาชนในการมีส่วนร่วมให้มากขึ้น ซึ่งก็หมายความว่าประชาชนสามารถกำหนดแนวทางในการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน และชุมชนท้องถิ่นให้สามารถบริหารจัดการการท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเปิดโอกาสให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในกระบวนการวางแผน ตัดสินใจ และติดตามประเมินผลในโครงการพัฒนาของรัฐที่มีผลกระทบต่อทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนส่งเสริมองค์กรชุมชนท้องถิ่นในการดำเนินการ จึงจำเป็นต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาสเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ในการศึกษาแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน และแนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

1) รูปแบบการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นแนวคิดของการกระจายอำนาจจากส่วนกลางลงมาสู่ท้องถิ่น หรือเป็นความพยายามที่จะได้มีการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจากส่วนล่างขึ้นสู่ส่วนบน ทั้งนี้เพราะชุมชนท้องถิ่นคือผู้รู้ปัญหาและความต้องการของตนเองดีกว่าผู้อื่น หลักการพื้นฐานเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นอยู่ที่ความรู้ ความเป็นอยู่ และความต้องการของชุมชนท้องถิ่น โดยกระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อได้มีการเรียนรู้ร่วมกันและตัดสินใจร่วมกัน จึงมีรูปแบบของการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอยู่หลายรูป แต่ที่นิยมกันมีอยู่ 3 รูปแบบคือ

รูปแบบที่ 1 การชักชวนให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน รูปแบบนี้รัฐบาลจะเป็นผู้วางนโยบายและวางแผนโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวด้วยตนเอง ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนและจัดทำโครงการท่องเที่ยวเลย แต่จะถูกชักชวนจากรัฐบาลให้เข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการดำเนินโครงการท่องเที่ยว

รูปแบบที่ 2 การให้องค์กรชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการเจรจาต่อรองสำหรับวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ซึ่งรูปแบบนี้รัฐบาลและตัวแทนขององค์กรชุมชนท้องถิ่นจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน แม้ว่าในความเป็นจริงการริเริ่มโครงการท่องเที่ยวจะมาจากรัฐบาลกลางก็ตาม แต่องค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถเข้าร่วมตัดสินใจและเจรจาต่อรองผลประโยชน์กับรัฐบาลได้ เพื่อรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นให้มากที่สุด ซึ่งผลสุดท้ายของการเจรจาต่อรองนั้นรัฐบาลมักเป็นผู้ยอมโอนอ่อนผ่อนตามเสียงขององค์กรชุมชนท้องถิ่นเพื่อมิให้เกิดการขัดแย้งกับชุมชนท้องถิ่น การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นในรูปแบบนี้ องค์กรชุมชนท้องถิ่นจะต้องมีศักยภาพสูงและมีความตื่นตัวในการรักษาผลประโยชน์ของชุมชนท้องถิ่นตนเองให้มากที่สุด

รูปแบบที่ 3 การให้ชุมชนท้องถิ่นจัดการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนด้วยตนเอง รูปแบบนี้ชุมชนท้องถิ่นจะเป็นผู้จัดการควบคุมและวางแผนพัฒนาการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวด้วยตนเองอย่างสิ้นเชิง นับเป็นรูปแบบของการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่พึ่งตนเองอย่างแท้จริง โดยไม่อาศัยความคิดริเริ่มและชักจูงจากบุคคลภายนอกหรือรัฐบาลเลย ประชาชนหรือองค์กรชุมชนท้องถิ่นสามารถวิเคราะห์และตัดสินใจเกี่ยวกับปัญหาและแนวทางการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตลอดจนการติดตามประเมินผลสำเร็จของโครงการท่องเที่ยวด้วยตนเอง รูปแบบนี้เป็นการเปิดโอกาสอย่างเต็มที่แก่ชุมชนท้องถิ่นให้เข้ามามีบทบาทและมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ แต่ชุมชนท้องถิ่นต้องมีความพร้อมและประสิทธิภาพสูง

2) วิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนนับเป็นรูปแบบที่สร้างโอกาสให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว ในขณะที่เดียวกันก็ช่วยอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม วิธีการทำให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนสามารถกระทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้คือ

วิธีการที่ 1 การร่วมประชุมวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการร่วมอภิปรายหาของกรวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐกับชุมชนท้องถิ่น เพื่อสอบถามความคิดเห็นของประชาชนท้องถิ่นในเรื่องการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 2 การให้คำปรึกษาในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นการให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารโครงการท่องเที่ยวเพื่อให้ความมั่นใจว่ามีเสียงของประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมรับรู้และร่วมในการตัดสินใจวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

วิธีการที่ 3 การสำรวจความคิดเห็นในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนในชุมชนท้องถิ่น โดยให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้มีโอกาสร่วมแสดงความคิดเห็นด้านการวางแผนพัฒนาการการท่องเที่ยว

วิธีการที่ 4 การประสานงานร่วมกันในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นเข้าร่วมตั้งแต่การคัดเลือกตัวแทนกลุ่มเข้าไปร่วมงานบริหารหรือการจัดการหรือร่วมในคณะกรรมการที่ปรึกษาจากฝ่ายประชาชนในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีการที่ 5 การไต่สวนสาธารณะในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการไต่สวนข้อมูลจากประชาชนในชุมชนท้องถิ่น เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนท้องถิ่นได้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ก่อนที่รัฐบาลจะตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว

วิธีการที่ 6 การออกเสียงประชามติโดยตรงในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการตอบคำถามของรัฐบาล โดยให้ประชาชนทุกคนในสังคมออกความคิดเห็นโดยตรงต่อรัฐบาล และให้ทุกคนในสังคมเป็นผู้ตัดสินใจแทนรัฐบาลในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

3) แนวคิดการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนเป็นการให้โอกาสแก่สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นอย่างเท่าเทียมกัน ในการเข้าร่วมรับผลประโยชน์จากการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยถือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่กระตุ้นให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะเจ้าหน้าที่หรือนักวางแผน มีการเรียนรู้ร่วมกันและเข้าร่วมประชุมตัดสินใจในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว ในขณะที่เจ้าหน้าที่ของรัฐก็ต้องฝึกฟังความคิดเห็น ปัญหา และความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทในการวางแผนกำกับดูแล ควบคุมการท่องเที่ยวให้มากขึ้น อันจะทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของ เกิดความรัก ความหวงแหน และสร้างจิตสำนึกในการดูแลปกป้องรักษาทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมให้ยั่งยืน จึงต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนทุกขั้นตอนดังต่อไปนี้คือ

ขั้นตอนที่ 1 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการศึกษาค้นหาปัญหาทางการท่องเที่ยวและสาเหตุแห่งปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่นรวมถึงความต้องการของชุมชนท้องถิ่นด้วย

ขั้นตอนที่ 2 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ตั้งแต่ร่วมกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และวิธีการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เพื่อให้ได้แผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่สามารถแก้ไขหรือลดปัญหาของชุมชนท้องถิ่นและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ที่เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว พร้อมทั้งตอบสนองความต้องการของชุมชนท้องถิ่นได้ด้วย

ขั้นตอนที่ 3 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องที่อยู่ในชุมชนท้องถิ่นให้เกิดประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่นมากที่สุด

ขั้นตอนที่ 4 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมลงทุนในธุรกิจท่องเที่ยวตามขีดความสามารถของตนเองหรืออาจร่วมลงทุนในรูปแบบสหกรณ์ได้

ขั้นตอนที่ 5 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจนบรรลุตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ พร้อมทั้งมีส่วนร่วมในการปรับปรุงระบบการบริหารงานพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ขั้นตอนที่ 6 ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการควบคุม ติดตาม ประเมินผล แผนงานหรือโครงการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น

การมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในทิศทางที่ถูกต้องควรให้ชุมชนท้องถิ่นได้รับรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน มีความสามารถในการดูแลรักษาทรัพยากรการท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมควบคู่การเพิ่มทักษะในการจัดการและประสานงานกับบุคคลหรือหน่วยงานภายนอก โดยเริ่มที่การให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของท้องถิ่นตน การเตรียมการจัดการวางแผน การควบคุมดูแลการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยวและการได้รับประโยชน์จากการให้บริการ ในขณะเดียวกันก็ให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ถ้าหากชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมหรือมีอำนาจเพียงพอในการร่วมควบคุมการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ก็จะช่วยให้เกิดการพัฒนาดนได้เป็นอย่างดี อีกทั้งสามารถจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสม และเกิดการกระจายรายได้สู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ฉะนั้นการเข้ามีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนต้องให้มีส่วนร่วมตลอดกระบวนการท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อท้องถิ่นอันเป็นการกระจายรายได้ การยกระดับคุณภาพชีวิต การได้รับผลตอบแทนมรดกบำรุงรักษาแหล่งท่องเที่ยว และการควบคุมการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน ซึ่งมีกิจกรรมการท่องเที่ยวหลายรูปแบบที่ชุมชนท้องถิ่นสามารถมีส่วนร่วมได้ เช่นการให้ข้อมูลท้องถิ่นที่ถูกต้อง การให้บริการที่พัก อาหาร การขายสินค้าที่ระลึก การให้บริการมัคคุเทศก์ การรับจ้างในธุรกิจท่องเที่ยว การอนุรักษ์ระดับท้องถิ่น การส่งเสริมพัฒนาอาชีพ เป็นต้น ทิศทางการมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะต้องมุ่งสู่การร่วมมือในการใช้ทรัพยากรท่องเที่ยว เพื่อรองรับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้มีความสมบูรณ์ครบถ้วนตามกรอบและลักษณะแห่งการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในทุกระดับดังต่อไปนี้คือ

1) **ระดับนโยบาย** จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นรับทราบนโยบายการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2) ระดับแผนงานหรือโครงการ จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจแผนงานหรือโครงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างชัดเจน

3) ระดับปฏิบัติ จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจแผนปฏิบัติ แนวทางและวิธีการปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จนสามารถให้ความร่วมมือและปฏิบัติได้อย่างถูกต้อง โดยมีการแนะนำอย่างใกล้ชิดทุกขั้นตอนของการปฏิบัติ จนกว่าจะมั่นใจได้ว่าสมาชิกชุมชนท้องถิ่นทุกคนได้ดำเนินการอย่างถูกต้องทุกทางแล้ว

4) ระดับการประเมินผล จะต้องหาทางให้ชุมชนท้องถิ่นเข้าใจในการติดตามผลปฏิบัติงานตามแผนงานหรือโครงการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จนสามารถประเมินผลได้อย่างถูกต้องและมีข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

2.1.5 แนวคิดการประเมินศักยภาพความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน

การท่องเที่ยวย่อมก่อผลกระทบทั้งทางบวกและด้านลบต่อชุมชนท้องถิ่นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ฉะนั้นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องคำนึงถึงชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง โดยต้องให้ชุมชนท้องถิ่นมีส่วนร่วม ทางการท่องเที่ยวเพราะเป็นผู้ทราบถึงปัญหา ความต้องการ และได้ผลกระทบจากการท่องเที่ยว อีกทั้งเป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในการจัดการท่องเที่ยวของตนเอง นอกจากนี้ชุมชนท้องถิ่นยังมีความรักและความผูกพันกับทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตน การให้เกียรติชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ย่อมทำให้ชุมชนท้องถิ่นเกิดความรู้สึกในการเป็นเจ้าของ ห่วงแหน เห็นคุณค่าทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม ยังผลให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตน การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมของชุมชนท้องถิ่นเหมาะกับการพัฒนาการท่องเที่ยวที่เน้นให้เกิดการช่วยเหลือตนเอง การริเริ่มงานจากระดับชุมชน ซึ่งจะเป็นฐานนำไปสู่การต้อนรับนักท่องเที่ยว ถ้ารัฐบาลจะฝันความต้องการ ก็จะได้รับคำตอบด้านจากชุมชนท้องถิ่นเปรียบเสมือนว่าเขาไม่ได้เชิญแขกเข้าไปเอง ทำให้เขาไม่พอใจ จึงควรให้เขาสมัครใจหรืออยากเชิญแขกเข้าไปเยี่ยมบ้านเขา เมื่อเขาพร้อมที่จะจัดระบบในวิถีทางการจัดการของเขา อันจะทำให้เขาได้เรียนรู้ว่าต้องทำอะไร โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาล และพวกเขามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวของเขาเอง ก็จะเป็นผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประสบความสำเร็จเราจะทำการศึกษาถึงการประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น การเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น และองค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

1) การประเมินศักยภาพความพร้อมด้านอุปทานทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

การที่จะสร้างท้องถิ่นใดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว ก็จะต้องรู้ว่าท้องถิ่นนั้นมีอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวอะไรที่จะเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับองค์กรชุมชนท้องถิ่นพิจารณาค้นหาข้อดีหรือสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ หรือสามารถพัฒนาศักยภาพเพียงพอในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม ในการประเมินศักยภาพความพร้อมด้านอุปทานทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นสามารถประเมินได้ 3 ด้านคือ

1.1) การประเมินศักยภาพความพร้อมด้านทรัพยากรท่องเที่ยว เป็นการประเมินศักยภาพความพร้อมด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้นว่ามีทรัพยากรท่องเที่ยวอะไรบ้างที่จะเป็นสินค้าหลักในการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวอาจแบ่งตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย (ททท.) ได้ 3 ประเภทคือ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม นอกจากนี้ยังต้องวิเคราะห์ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยว คุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว และกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

1.2) การประเมินศักยภาพความพร้อม ด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของชุมชน เป็นการประเมินศักยภาพความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของชุมชนนั้นว่า มีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด ถ้าหากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จะสามารถพัฒนาสร้างเพิ่มมากขึ้นให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ โดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาการท่องเที่ยวสูงในช่วงฤดูการท่องเที่ยว และปัญหาการท่องเที่ยวน้อยในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยว แต่จะพยายามกำหนดให้มีนักท่องเที่ยวในระดับที่ต้องการตลอดปี เพื่อไม่ให้เกิดผลการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมขึ้น

1.3) การประเมินความพร้อมด้านบริการท่องเที่ยว เป็นการประเมินศักยภาพความพร้อมด้านการบริการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้นว่ามีบริการท่องเที่ยวอะไรบ้าง มีจำนวนมากน้อยเพียงใด มีขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด ถ้าหากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้น จะสามารถพัฒนาบริการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นเพียงพอกับนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องประเมินศักยภาพความพร้อมด้านคุณภาพบริการท่องเที่ยวว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด สามารถพัฒนาคุณภาพบริการท่องเที่ยวสู่ระดับมาตรฐานสากลได้หรือไม่

2) การเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นขั้นการเตรียมความพร้อมภายหลังการคัดเลือกสินค้าทางการท่องเที่ยวแล้ว ก็ต้องคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นที่จะปรากฏตัวสู่ภายนอกหรือยัง โดยจะต้องบอกกับชุมชนท้องถิ่นก่อนว่า ถ้าหากเปิดรับนักท่องเที่ยวจะมีผลอะไรเกิดขึ้นกับพวกเขาบ้าง จะต้องพบกับกลุ่มคนแปลกใหม่อย่างไรบ้าง และสิ่งที่พวกเขาได้รับคืออะไร เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นมักยากจน การจะให้เขามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องให้เขาได้ประโยชน์จากการท่องเที่ยว เพื่อให้เขามีรายได้เพียงพอในการยังชีพเสียก่อน มิฉะนั้นจะเกิดการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้น เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีความต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวแล้ว ก็ต้องเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่ 4 ด้านคือ

2.1) การเตรียมความพร้อมด้านต่างๆ ไป เป็นการเตรียมความพร้อมด้านทั่วไปเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้น อันได้แก่

2.1.1) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น โดยต้องทำความเข้าใจกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบลและประชาชนในท้องถิ่นนั้น เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่จะร่วมกันจัดขึ้น และให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและเอกชนที่รับผิดชอบเข้าร่วมประชุมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบลและประชาชนในท้องถิ่นนั้น เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะแนวทางการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยว การจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ผลกระทบด้านบวกและด้านลบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและมติของประชาชนเป็นสำคัญ

2.1.2) การจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาการท่องเที่ยวร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลหรือสภาตำบล เช่นการจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

2.1.3) การจัดทำเส้นทางและแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการจัดทำรายละเอียดรายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยวหรือรายการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้น

2.1.4) การจัดอบรมการนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์แก่คนในชุมชนท้องถิ่น เป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมในอาชีพให้การบริการแก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

2.1.5) การกำหนดมาตรการในเรื่องการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

2.2) การเตรียมความพร้อมด้านการจัดหานักท่องเที่ยว เป็นการเตรียมพร้อมด้านจัดหานักท่องเที่ยว ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญของการท่องเที่ยว เมื่อมีสถานที่ท่องเที่ยว ถ้าไม่มีนักท่องเที่ยวเข้าไปเที่ยวหรือไปใช้บริการแล้ว การท่องเที่ยวย่อมเกิดขึ้นไม่ได้การจัดหานักท่องเที่ยวสามารถดำเนินการได้หลายวิธีเช่น

2.2.1) การจัดทำใบปลิว แผ่นพับบรรยายละเอียดของการท่องเที่ยว โปรแกรมการท่องเที่ยว พร้อมค่าใช้จ่ายแจกจ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

2.2.2) การขอความร่วมมือส่วนราชการอื่น เช่นอำเภอ จังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานราชการ และเอกชนอื่นๆ เป็นต้น ให้ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว

2.2.3) การขอเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะต่างๆ

2.2.4) การส่งข้อมูลแผ่นปลิวแผ่นพับไปประชาสัมพันธ์ยังธุรกิจนำเที่ยวต่างๆและหนังสือมวลชนที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว

2.2.5) การส่งแผ่นปลิวแผ่นพับไปประชาสัมพันธ์ตามกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่คาดหวัง

2.2.6) การจัดให้มีพนักงานเดินขายบริการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เช่นแจกจ่ายแผ่นพับแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวบริเวณใกล้เคียง

2.3) การเตรียมความพร้อมด้านการให้บริการท่องเที่ยว เป็นการเตรียมความพร้อมด้านการให้บริการนักท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยว โดยพยายามให้คนในชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้ให้บริการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการให้บริการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และสร้างความกินดีอยู่ดีให้แก่คนในชุมชนท้องถิ่นด้วยซึ่งต้องมีการพัฒนาบุคลากรในการบริการเช่น

2.3.1) นำใจอารี เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว

2.3.2) ต้องอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัย

2.3.3) ต้องตรงต่อเวลาตามขั้นตอนที่กำหนด หากต้องมีการยืดหยุ่น ก็ควรเป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.3.4) ต้องให้ความเป็นธรรมแก่นักท่องเที่ยว ไม่เอาเปรียบนักท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายและราคาค่าบริการเป็นไปอย่างเปิดเผย

2.3.5) ต้องจำหน่ายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานทั้งด้านคุณภาพ ราคา และความสะอาด

2.3.6) ต้องให้บริการแก่นักท่องเที่ยวต้องเป็นไปตามรายการที่โฆษณาขายไว้

2.3.7) ต้องพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบายและปลอดภัย

2.3.8) ต้องให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่ามีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

2.4) การเตรียมความพร้อมด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นการเตรียมความพร้อมด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างดียิ่งของชุมชนท้องถิ่น แม้ในบางครั้งชุมชนท้องถิ่นจะมีทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวที่น้อยไปบ้าง แต่ถ้าชุมชนท้องถิ่นมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส เต็มไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ก็อาจลบเลือนความไม่ประทับใจด้านทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวลงได้ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมให้คนชุมชนท้องถิ่นมีทัศนคติในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับมนุษย์สัมพันธ์ในการขายบริการ เพื่อสร้างความพึงพอใจให้นักท่องเที่ยวเป็นหลัก แม้ว่าจะมีการพัฒนาด้านอื่นๆ ของการท่องเที่ยว แต่หากไม่มีการคำนึงถึงบุคลากรที่มีลักษณะเหมาะสมกับการให้บริการท่องเที่ยวแล้ว ยากที่ธุรกิจท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ ถ้าหากพิจารณาในแง่ของการลงทุนแล้ว ยากที่ธุรกิจท่องเที่ยวจะประสบความสำเร็จได้ ถ้าหากพิจารณาในแง่ของการลงทุนแล้ว การมีบุคลากรที่ไม่เหมาะสม ย่อมก่อให้เกิดภาวะความเสี่ยงสูงต่อความล้มเหลวของการลงทุน การให้บุคคลที่ขาดความรู้ ขาดความเหมาะสมและมีทัศนคติทางการท่องเที่ยวที่ไม่ดีมาทำงานในธุรกิจท่องเที่ยว ย่อมสร้างปัญหาและความหายนะมาสู่ธุรกิจท่องเที่ยว จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมทั้งความรู้ความสามารถและมีทัศนคติที่ดีด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น

2.4.1) การพัฒนาบุคลากรของชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถ เมื่อมีการท่องเที่ยวเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น จำต้องมีการปฏิบัติงานทางการท่องเที่ยวแต่ละด้านให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ จึงต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถ เฉพาะด้านในการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากรของชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ ทางการท่องเที่ยวจึงเป็นสิ่งจำเป็น เช่นการพัฒนาบุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านการให้บริการท่องเที่ยวด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ ด้านการควบคุม ด้านการวิเคราะห์ระบบงานด้านบริหารงบประมาณ เป็นต้น

2.4.2) การพัฒนาบุคลากรของชุมชนท้องถิ่นให้มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว บุคลากรที่จะทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีทัศนคติที่ดีต่ออาชีพด้านการท่องเที่ยว จะต้องนิยมชมชอบนักท่องเที่ยวและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และไม่ต่อต้านหรือขัดขวางการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น จึงต้องพัฒนาบุคลากรของชุมชนท้องถิ่นให้มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว เช่นมีความภาคภูมิใจในศักดิ์ศรีของการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยว มีความเห็นอกเห็นใจนักท่องเที่ยว มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีการตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะ

หน้าได้ดี มีความสามารถปรับตัวเข้ากับนักท่องเที่ยวและผู้ร่วมงาน มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา รักษาคำพูด เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้การดำเนินงานของชุมชนท้องถิ่นสามารถสนองประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรที่จะได้คำนึงและพิจารณาแนวทางดำเนินการดังต่อไปนี้คือ

1) ชุมชนท้องถิ่นควรใช้มาตรการทางการท่องเที่ยวเป็นมาตรการสำคัญในการสร้างเสริมอาชีพและการจ้างงานเพิ่มเติมจากที่ประชาชนได้กระทำอยู่แล้วเป็นประจำ โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม

2) ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาที่จะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วยกันทั้งสิ้น แม้ว่าชุมชนท้องถิ่นจะไม่สามารถใช้สิ่งที่มีอยู่ชักจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนได้มากโดยตรง แต่ก็อาจจะได้รับผลประโยชน์ในแง่ของการผลิตสิ่งอุปโภคบริโภค และสินค้าหัตถกรรมประเภทของที่ระลึกส่งออกไปจำหน่ายยังเมืองท่องเที่ยวที่อยู่ใกล้เคียง

3) แต่ละชุมชนท้องถิ่นควรจะเลือกพัฒนาจุดเด่นทางการท่องเที่ยวให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเองโดยแน่นอน และควรหลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อนกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นอื่น รวมถึงการที่จะเลือกเอาจุดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือเป็นจุดจูงใจก็อย่าให้ซ้ำกันและรวมทั้งระยะเวลาด้วย เช่นเวลาที่จะจัดงานเทศกาลและประเพณีต่างๆ ก็ควรให้มีช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไป จะช่วยให้สามารถชักจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนท้องถิ่นของตนได้มากขึ้น

4) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นควรจะให้ความสนใจในการเผยแพร่ส่งเสริมและชักจูงให้ไปเยือนท้องถิ่นของตนนั้น ไม่ควรมุ่งเน้นเฉพาะกลุ่มนักท่องเที่ยวต่างชาติ แต่ควรมุ่งเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวภายในประเทศ คือจากจังหวัดอื่นๆ เป็นหลักก่อน เพราะเมื่อการท่องเที่ยวภายในประเทศมีการพัฒนาไปในระดับสูงแล้ว ก็ย่อมจะจูงให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศตามเข้ามาในภายหลัง

5) การทำลายมรดกศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ท้องถิ่น ตลอดจนทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมจะเน้นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดีจึงมีความจำเป็น และจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบก่อนดำเนินการ

6) การอนุรักษ์และพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นการปรับปรุงแก้ไขและรักษาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เป็นที่ดึงดูดใจ โดยการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและมรดกศิลปวัฒนธรรม ให้คงไว้ในสภาพที่สามารถจะให้ความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว สมควรที่จะพัฒนาปรับปรุงให้เป็นตามแบบแผนอย่างแท้จริง

3) องค์การบริหารส่วนตำบลกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวต่างๆ ให้มีศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสำคัญสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ให้อำนาจแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากขึ้น และถือว่า อบต. เป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในชุมชนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 นับเป็นหน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่เล็กที่สุดและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยในปี 2541 จะมีการตั้ง อบต. ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ อันเป็นการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นอย่างแท้จริง ในส่วนของ การท่องเที่ยวถือเป็นกิจกรรมและภารกิจหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับ อบต. โดยตรง ภายใต้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนที่มีหลักเกณฑ์กำหนดไว้ชัดเจนว่า ประชาชนในท้องถิ่นจะต้องมีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์ในอัตราส่วนที่ยุติธรรม ทำให้ อบต. มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเองดังต่อไปนี้คือ

3.1) บทบาทด้านการตลาดท่องเที่ยว โดย อบต. ควรมีบทบาทด้านการตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่ 2 ประการคือ

3.1.1) บทบาทในการจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวดังต่อไปนี้คือ

- รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว
- ที่ตั้งและขนาดของแหล่งท่องเที่ยว
- จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในการดึงดูดนักท่องเที่ยว
- การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- จำนวนนักท่องเที่ยว

3.1.2) บทบาทในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว เป็นการชักจูงใจนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน ซึ่งอาจทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้คือ

- เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยการโฆษณาและประชาสัมพันธ์
- จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ทั้งข้อมูล และอำนวยความสะดวก

แก่นักท่องเที่ยว

- จัดรายการนำเที่ยวให้นักท่องเที่ยวมาเที่ยวในห้องถิ่นของตน
- ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวใน

ห้องถิ่นของตน

3.2) บทบาทด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดย อบต. ควรมีบทบาทด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เกิดขึ้นอยู่ 5 ประเภทคือ

- 3.2.1) การสำรวจและค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ๆ
- 3.2.2) การพัฒนาพื้นที่รกร้างว่างเปล่าให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- 3.2.3) การพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- 3.2.4) การพัฒนาวิถีชีวิตของประชาชนให้เกิดเป็นกิจกรรมท่องเที่ยวใหม่
- 3.2.5) การฟื้นฟูและส่งเสริมงานประเพณีของท้องถิ่นให้เกิดเป็นกิจกรรม

การท่องเที่ยวใหม่

3.3) บทบาทด้านการให้บริการท่องเที่ยว โดย อบต.ควรมีบทบาทด้านการให้บริการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวที่ห้องถิ่นของตนอยู่ 5 ประการคือ

- 3.3.1) การให้การให้บริการด้านการขนส่งแก่นักท่องเที่ยว
- 3.3.2) การให้บริการด้านที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว
- 3.3.3) การให้บริการด้านอาหารเครื่องดื่มแก่นักท่องเที่ยว
- 3.3.4) การให้บริการด้านนำเที่ยวและมัคคุเทศก์แก่นักท่องเที่ยว
- 3.3.5) การให้บริการด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

3.4) บทบาทด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดย อบต. ควรมีบทบาทด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลรับผิดชอบอยู่ 4 ประการคือ

- 3.4.1) การจัดทำแผนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว
- 3.4.2) การส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว
- 3.4.3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว
- 3.4.4) การประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน

ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

3.5) บทบาทด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดย อบต. ควรมีบทบาทด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลรับผิดชอบอยู่ 4 ประการคือ

- 3.5.1) การกำหนดวิธีการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 3.5.2) การบริหารงานบุคคลดูแลแหล่งท่องเที่ยว
- 3.5.3) การส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 3.5.4) การจัดหาและใช้จ่ายงบประมาณเพื่อบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยว
- 3.5.5) การสนับสนุนประชาชนรวมตัวกันเป็นองค์กรอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

3.6) บทบาทด้านการให้ข้อเสนอแนะและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจาก อบต. เป็นผู้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนดีที่สุด หากจะมีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใดๆ อบต. ควรมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่อผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เมื่อ อบต. ต้องมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบของตนนับเป็นหลักการที่ดี เพราะการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับประชาชนในท้องถิ่นนั้น อีกทั้งเป็นการกระจายอำนาจไปสู่ภูมิภาค แต่ปัญหาของ อบต. คือขาดประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งด้านการพัฒนาและการจัดการทางการท่องเที่ยว จึงต้องเสริมสร้างศักยภาพของ อบต. ให้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นในการพัฒนาและจัดการทางการท่องเที่ยว เพื่อให้ อบต. สามารถแสดงบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนเต็มรูปแบบสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีทัศนคติที่ถูกต้อง มีจริยธรรม รู้จักคิดและสามารถดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันเสริมสร้างศักยภาพของ อบต. ในการพัฒนาการท่องเที่ยว ดังต่อไปนี้คือ

- 1) กำหนดวุฒิการศึกษาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อบต. ให้สูงขึ้น ซึ่งอย่างต่ำควรสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เพื่อให้ได้สมาชิก อบต. ที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำของประชาชนท้องถิ่น และควรกำหนดวุฒิการศึกษาของประชาชน อบต. อย่างน้อยควรสำเร็จการศึกษาระดับอนุปริญญา
- 2) จัดรูปแบบการบริหารงานของ อบต. ใหม่ ให้มีฝ่ายการท่องเที่ยวขึ้นอีกฝ่ายหนึ่ง โดยให้มีรองปลัด อบต. ฝ่ายการท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ

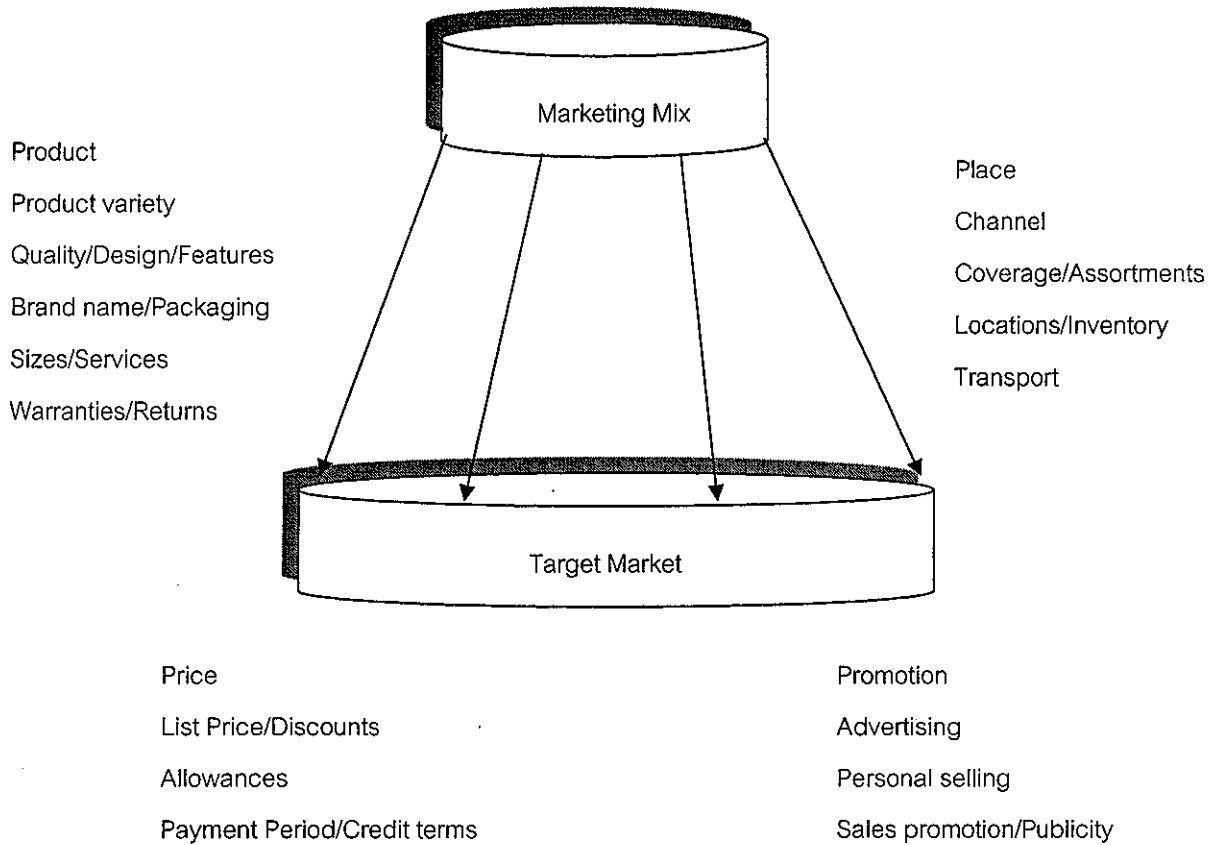
3) จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับ อบต. ฝ่ายการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่นความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับการจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นต้น

4) จัดตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเข้าไปประสานและช่วยสนับสนุนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้แผนงานการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้คณะกรรมการชุดนี้อาจช่วยจัดการงบประมาณของ อบต. โดยหาทางเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวเข้ามาเสริมกับงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาลเพื่อให้เพียงพอในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า พร้อมทั้งช่วยจัดการด้านการใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

5) จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อันเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

2.1.6 แนวคิดการพัฒนาการตลาดท่องเที่ยว

Kotler and Armstrong (1994) ได้กล่าวว่า ส่วนผสมทางการตลาด เป็นเครื่องมือทางการตลาดที่นำมาประยุกต์เพื่อสร้างสรรค์สิ่งที่สามารถตอบสนองความพึงพอใจให้กับลูกค้า ประกอบด้วยผลิตภัณฑ์ (Product) ราคา (Price) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) และการส่งเสริมการตลาด (Promotion) ดังภาพประกอบ

แผนภูมิ 2.1 แสดงส่วนผสมทางการตลาด
ที่มา : Kotler and Armstong (1994: 48)

Holloway and Plant(1992) และ Rust ; (Zahorik and Keningham(1996) กล่าวว่าสินค้าบริการมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสินค้าทั่วไป ดังนั้นการดำเนินการทางการตลาดบริการจึงมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากการตลาดทั่วไป พอสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

1. ไม่สามารถสัมผัสได้(Intangibility) สินค้าบริการเป็นสินค้าที่จับต้องไม่ได้ ผู้ซื้อสินค้าไม่สามารถสัมผัสหรือมองเห็นสินค้าก่อนที่จะตัดสินใจซื้อได้ เช่น การท่องเที่ยว การบริการขนส่งมวลชน การบริการที่พักแรม ดังนั้นผู้ซื้อจึงมีความรู้สึกขาดความมั่นใจที่จะซื้อ การจะทำให้ลูกค้าตัดสินใจซื้อได้ ต้องอาศัยการสร้างคามฝัน สร้างความมั่นใจให้เกิดขึ้น

2. แยกออกจากกันไม่ได้(Inseparability) สินค้าบริการเป็นสินค้าที่การผลิตและการใช้บริการเกิดขึ้นที่เดียวกัน ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการจึงต้องพบปะสัมพันธ์กัน ดังนั้นทัศนคติ มุมมอง ความคาดหวัง ฯลฯ ของผู้ใช้บริการจึงมีผลต่อความพึงพอใจในบริการนั้นด้วยแตกต่างจาก

สินค้าทั่วไปที่ผู้ผลิตได้ผลิตสินค้าในที่หนึ่งแล้ว นำมาขายยังอีกที่หนึ่ง ผู้ซื้อจึงมีหน้าที่เพียงเลือกซื้อตามความพอใจในสินค้าที่มองเห็นอยู่แล้ว

4. เก็บรักษาไว้ไม่ได้ (Perishability) สินค้าบริการไม่สามารถเก็บรักษาคงคลังไว้ได้ หากไม่สามารถขายได้ในวันนี้ จะเก็บไปวันพรุ่งนี้ไม่ได้ เช่น ห้องพักในโรงแรมหากวันนี้ไม่มีผู้เข้าพัก ก็ถือว่าขายไม่ได้แล้ว จะเก็บไว้ขายพรุ่งนี้หรือวันอื่นก็ไม่ได้

โดยลักษณะทั่วไปของสินค้าบริการต่างจากสินค้าทั่วไป ดังนั้นส่วนผสมทางการตลาดสำหรับสินค้าบริการ จึงต้องมีมากกว่าส่วนผสมทางการตลาดของสินค้าทั่วไป กล่าวคือ ส่วนผสมทางการตลาดของสินค้าบริการ (The Expanding Marketing Mix for Services) ประกอบด้วย 7Ps คือ สินค้า ราคา ช่องทางการจัดจำหน่าย การส่งเสริมการตลาด บุคลากรที่ให้บริการ ขั้นตอนของการให้บริการ และภาพลักษณ์ขององค์กร ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังนี้

1) สินค้า (Product) หมายถึง สิ่งใดก็ตามที่ธุรกิจเสนอเพื่อสนองความจำเป็นและความต้องการของบุคคลให้เกิดความพึงพอใจ

2) ราคา (Price) หมายถึง มูลค่าของสินค้า

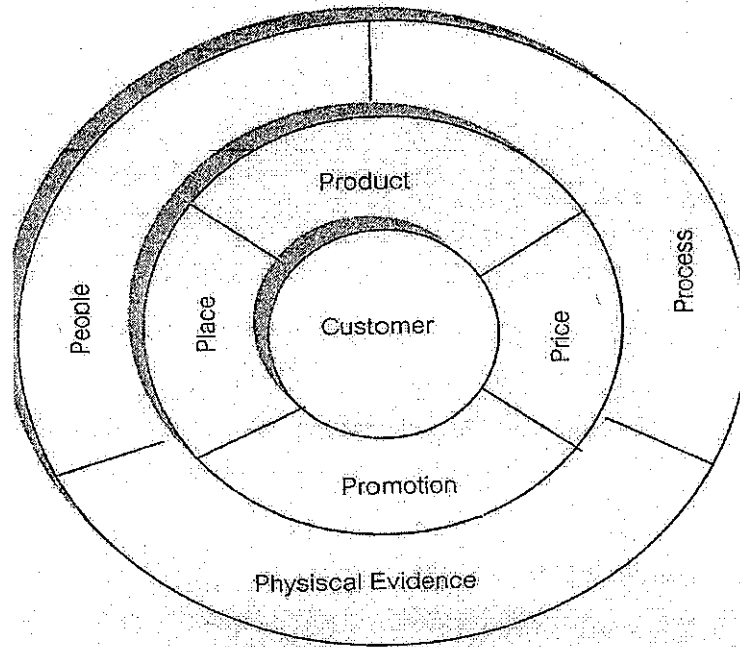
3) ช่องทางการจัดจำหน่าย (Place) หมายถึง การจัดจำหน่ายผ่านตัวแทนขาย หรือการจัดจำหน่ายเองโดยตรง

4) การส่งเสริมการตลาด (Promotion) หมายถึง การดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่มุ่งใจให้ลูกค้าเข้ามาใช้บริการ เช่น การส่งเสริมการขาย ประชาสัมพันธ์ การโฆษณา เป็นต้น

5) บุคลากร (People) หมายถึง บุคคลภายในองค์กรที่คอยให้บริการ และอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ลูกค้า

6) ขั้นตอนการให้บริการ (Process) หมายถึง ขั้นตอนต่าง ๆ ของการให้บริการ ตั้งแต่ต้นจนจบกระบวนการ

7) ภาพลักษณ์ต่าง ๆ ขององค์กร (Physical Evidence) หมายถึง ส่วนประกอบขององค์กรที่ลูกค้าสามารถสัมผัสได้ และเป็นส่วนที่เพิ่มความมั่นใจให้แก่ลูกค้าในการเข้ามาใช้บริการ ซึ่งพออธิบายส่วนผสมทางการตลาดของสินค้าบริการตามแผนภาพ 2.2

ภาพ 2.2 แสดงส่วนผสมทางการตลาดของสินค้าบริการ
ที่มา Rust ; Zahorisk and Keiningham(1996: 11)

ผู้วิจัย พบว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมบริการขนาดใหญ่ เกี่ยวข้องกับหลายธุรกิจพอจำแนกธุรกิจสำคัญ ๆ ได้ดังนี้ อาทิเช่น ธุรกิจนำเที่ยว ธุรกิจที่พัก ธุรกิจร้านอาหาร ธุรกิจการขนส่ง และธุรกิจร้านจำหน่ายของที่ระลึก ดังนั้นสินค้าทางการท่องเที่ยวจึงมีลักษณะพิเศษแตกต่างจากสินค้าอื่น ๆ คือไม่สามารถจับต้องได้ มีความต้องการเป็นฤดูกาล และไม่สามารถเก็บไว้ขายในวันอื่นได้ จึงทำให้ต้องเพิ่มรายละเอียดของส่วนผสมทางการตลาดท่องเที่ยว อีก 3 Ps คือ บุคลากร (People) กระบวนการ (Process) และภาพลักษณ์ (Physical Evidence) การวิจัยครั้งนี้จึงต้องมององค์ประกอบของการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรให้ครอบคลุมเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลอย่างแท้จริง รวมถึงผลกระทบด้านต่าง ๆ ที่อาจจะมีต่อพื้นที่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวนี้

2.1.7 แนวคิดหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์

โมริโก ฮิรามัทสึ(2544)(อ้างในสุริยา สัมพันธ์ 2545 หน้า 24-25) ผู้ว่าราชการจังหวัด Oita ประเทศญี่ปุ่น ได้กล่าวถึงหลักการดำเนินงานหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์มี 3 ประการ คือ

หลักการที่ 1 ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่สากล(Local Yet Global)เน้นผลิตภัณฑ์สินค้าและบริการ ทั้งนี้โดยใช้ภูมิปัญญาและวัฒนธรรมของท้องถิ่น ให้เป็นที่ยอมรับระดับสากล

หลักการที่ 2 ส่งเสริมให้ประชาชนสามารถพึ่งตนเองและให้รู้จักคิดอย่างสร้างสรรค์(Self Reliance Creativity) จะทำความฝันให้เป็นจริงโดยสร้างกิจกรรมในกระบวนการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ที่อาศัยศักยภาพของท้องถิ่น

หลักการที่ 3 ส่งเสริมการสร้างคน สร้างทรัพยากร(Human Resource Development) ด้วยวิธีพุ่มพืดให้ประชาชนใช้ชีวิตด้วยความท้าทาย และมีจิตวิญญาณแห่งการสร้างสรรค์ ทั้งนี้ต้องอาศัยระยะเวลาในการศึกษาและพัฒนาเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ สินค้ามีคุณภาพ การที่จะทำให้อินค้าในท้องถิ่นสามารถขยายไปสู่ตลาดโลกได้จะต้องมีวิญญาณที่เชื่อมั่นว่าจะต้องทำได้ (Can do spirit) นอกจากนี้ยังต้องให้การฝึกอบรมและเพิ่มพูนศักยภาพให้แก่กลุ่มต่าง ๆ ในท้องถิ่น ให้ความรู้ในการใช้เทคโนโลยีและในการผลิตสินค้าในหมู่บ้าน ในตำบลไม่ควรผลิตภัณฑ์สินค้าประเภทเดียวกัน ต้องทำหลาย ๆ ประเภท ต้องช่วยกันคิดว่าสินค้าประเภทใดที่เป็นหน้าตา และสร้างความภาคภูมิใจกับท้องถิ่นแหล่งท่องเที่ยว วัฒนธรรม ก็เป็นสินค้าที่จุดขายของหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ที่ได้เช่นกัน

ทักษิณ ชินวัตร(2544) นายกรัฐมนตรี มีนโยบายและแนวคิดในเรื่องหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์คือการเกื้อกูลเพื่อให้ประชาชนช่วยตนเองได้ และผลักดันให้ท้องถิ่นเกิดความคิดร่วมกันทำร่วมกันกระตุ้นให้เกิดการรวมตัวที่จะสร้างเป็นผลิตภัณฑ์ประจำท้องถิ่น โดยมีแนวทางในการดำเนินโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ดังนี้

1. เริ่มต้นจากการพห้หน้เกษตรกร เพื่อให้เกษตรกรได้มีช่วงในการคิด และตั้งหลักในการสร้างชีวิตใหม่
2. จัดตั้งกองทุนหมู่บ้าน หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์จึงเป็นแนวคิดที่จะให้ท้องถิ่นช่วยกันคิดว่าจะทำอะไร แล้วกู้เงินจากกองทุนหมู่บ้าน ไปสร้างอาชีพตามความถนัดและศักยภาพของแต่ละคนแต่ละครอบครัว

3. การจัดทำ Inter Tambon สำหรับเป็นช่องทางให้ประชาชนได้ขายสินค้า อีกทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์ผ่านอินเทอร์เน็ต (Internet) ถ้ามีครบทุกตำบล ก็จะสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่อยากรู้หรือแม้กระทั่งเชื่อมโยงไปถึงผู้ว่าราชการจังหวัด อาจจะสอบถามว่าสิ่งที่ทำนั้น ถูกหรือไม่ ซึ่งจะพัฒนาได้ถูกทางและต่อเนื่องนโยบายเป็นการสร้างชีวิตใหม่ให้ประชาชนพึ่งตนเองได้ในอนาคตข้างหน้า ถ้าหากโครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ รุดหน้าขึ้นไปก็สามารถตั้งร้านค้าได้

จากแนวคิด โครงการหนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ ผู้วิจัยคิดว่าเป็นแนวคิดที่ดี แต่จะต้องทำควบคู่กับการให้ความรู้เชิงวิชาการและการปฏิบัติกับชาวบ้าน โดยมีการประสานข้อมูลกันระหว่างชาวบ้าน นักวิจัย นักวิชาการ ผู้ประกอบการหรือนักธุรกิจ เพื่อให้ได้สินค้าที่มีคุณภาพตอบสนองความต้องการของตลาดได้ทันเวลาพอดี รวมถึงการพัฒนาต่อยอดเชื่อมโยงอย่างเป็นเครือข่ายให้สามารถแข่งขันได้ทั้งตลาดภายในประเทศและต่างประเทศด้วย

2.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เดชา ไต้สูงเนิน(2543) ทำการศึกษาเรื่อง “การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเกษตรบ้านม่วงคำ ตำบล โป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่” พบว่ามีความจำเป็นต้องมีการฝึกอบรมด้านการท่องเที่ยวเกษตรแก่บุคลากร และต้องมีการวางแผนเพื่อจัดระบบการท่องเที่ยวภายในหมู่บ้าน นอกจากนี้ต้องมีการจัดแบ่งพื้นที่เพื่อใช้ในการศึกษาดูงาน มีการพัฒนาปรับปรุงสถานที่และดูแลเกี่ยวกับสาธารณูปโภค และแปลงสาธิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ตลอดจนในการสนับสนุนและพัฒนาผลผลิตทางการเกษตรเพิ่มขึ้น ท้ายที่สุดคือต้องพยายามสร้างความร่วมมือประสานกันระหว่างชุมชนด้วย

นงเยาว์ ใจห่อ (2544) ได้ให้ทัศนะไว้ว่าในการที่จะจัดทำพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในพื้นที่ใด ๆ ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรนั้น จำเป็นต้องมีการศึกษาศักยภาพและความพร้อมของพื้นที่ในการศึกษา อันได้แก่ การเข้าถึง สิ่งอำนวยความสะดวก สภาพแวดล้อม การบริหารจัดการ การมีส่วนร่วมของชุมชน ชีตความสามารถในการรองรับของพื้นที่ บุคลากร ทั้งนี้เพื่อให้การจัดการด้านการพัฒนาเกิดข้อผิดพลาดและเกิดผลกระทบและความเสื่อมโทรมต่อพื้นที่ในการพัฒนาน้อยที่สุด และให้การจัดการด้านการพัฒนานี้เหมาะสมต่อพื้นที่ และสอดคล้องกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและระบบนิเวศที่ยั่งยืนตลอดไป

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับท้องถิ่น โดยองค์กรท้องถิ่นหลายกลุ่มชุมชนผู้เลี้ยงปลาในกระชัง ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุดรดิตถ์ เป็นแกนนำ ซึ่งคาดหวังว่าจะได้รับแนวทางที่เป็นประโยชน์ในการเสริมสร้างยกระดับคุณภาพชีวิตด้านการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น โดยการให้การท่องเที่ยวเป็นผลได้ทางอ้อมจากอาชีพหลักของการเกษตร ทั้งนี้ได้ใช้วิธีการทั้งในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพควบคู่กันไปเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมรายละเอียดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยองค์ประกอบหลายอย่างซึ่งแต่ละองค์ประกอบล้วนมีความสำคัญต่อการศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรทั้งสิ้น ทั้งนี้ได้นำเสนอระเบียบวิธีการศึกษาไว้เป็นลำดับดังนี้

- 3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล
- 3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
- 3.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล
- 3.4 การเก็บข้อมูล
- 3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล
- 3.6 การอภิปรายผล

3.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ในการศึกษานี้ ได้แยกประเภทของข้อมูลไว้ 2 ประเภทดังนี้ คือ

- 3.1.1 ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) ได้แก่ ข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามของกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง ทั้งหมด 32 ชุด และประชาคมและการสัมภาษณ์ผู้นำองค์กรท้องถิ่นและผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง
- 3.1.2 ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) ได้แก่ ข้อมูลห้องสมุดหรือหน่วยงานอื่นๆ ที่เก็บรวบรวมไว้ เช่น เอกสารวิชาการ รายงาน ประชุมการพัฒนาชุมชนหรือการพัฒนาการท่องเที่ยว สิ่งพิมพ์ วารสาร และเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

3.2 ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

การศึกษาครั้งนี้ เป็นการศึกษาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรซึ่งมีลักษณะเฉพาะ อีกทั้งยังต้องมีการประยุกต์ วิทยาการ (Inter Disprimary) หลายด้าน เพื่อให้ครอบคลุมมิติต่างๆ ของการศึกษา การวิเคราะห์ข้อมูลประชากรสามารถแยกเป็น 3 กลุ่มดังต่อไปนี้

3.2.1 กลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง/ประชาคม

การศึกษาครั้งนี้ประชากรกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง หมายถึง ชาวบ้านในพื้นที่หมู่ 4 ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์ ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาซึ่งได้รับเงินทุนสนับสนุนจากโครงการกองทุนหมู่บ้าน ซึ่งได้ดำเนินงานมาแล้วเป็นระยะเวลา 3 ปี และมีบ้านอยู่ติดริมแม่น้ำน่านจำนวนสมาชิก 32 คน ด้วยการเก็บข้อมูลครั้งนี้มีข้อจำกัดด้านเวลา จึงได้เลือกกลุ่มตัวอย่างนี้จำนวน 32 คน ระดับความเชื่อมั่น 99% ใช้วิธีสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (Accidental Sampling) เพื่อให้มีความสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันของการเก็บรวบรวมข้อมูลความเป็นจริง ณ เวลาที่ได้ทำการศึกษา

3.2.2 ผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ประชากรผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง หมายถึง เอกชนที่เข้าไปลงทุนในพื้นที่ร่วมกับกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง หมู่ 4 ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์ และเป็นผู้สนับสนุนโครงการกองทุนหมู่บ้าน

รายชื่อผู้ประกอบการภาคเอกชน

- บริษัท ส.ไทยเหื่อฟาร์ม จำกัด มีนายนเรศ ใหม่อดี ดำรงตำแหน่งเป็น ผู้จัดการ

3.2.3 ผู้นำองค์กรท้องถิ่น

ประชากรผู้นำองค์กรท้องถิ่น หมายถึง นายอำเภอตรอน

ผู้แทน หมายถึง นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลตรอน / ผู้แทน

รายชื่อหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

1. นายธีระชัย

นายอำเภอตรอน อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์

2. รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลตรอน/ปฏิบัติหน้าที่แทน

ผู้ร่วมสังเกตการณ์

1. นายปิยะ เคนขยัน

ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการ จังหวัดอุตรดิตถ์

2. รศ.ดร.บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา

ผู้อำนวยการหลักสูตรปริญญาโท มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต สาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว

3.3 เครื่องมือในการเก็บข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ประกอบด้วย

3.3.1 แบบสอบถามและประชาคม

ใช้แบบสอบถามเป็นภาษาไทย ความต้องการสื่อความหมายกับชาวบ้านกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในท้องถิ่น ความต้องแบบระดับความสำคัญที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยผู้ศึกษาได้ให้ชาวบ้านกรอกแบบสอบถามที่ผ่านการทดสอบแล้ว (Pretest 10 ราย) ให้กลุ่มตัวอย่างจำนวน 32 คน เฉพาะผู้ที่เป็นสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังตามโครงการกองทุนหมู่บ้านเท่านั้น

3.3.2 แบบนำสัมภาษณ์

ใช้แบบนำสัมภาษณ์ที่มีโครงร่าง เพื่อศึกษาสถานการณ์ปัจจุบันของโครงการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงในกระชัง ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์ การบริหารจัดการ หมายถึง การดำเนินงาน โดยผู้ศึกษาได้จัดทำตารางนัดหมายและไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตัวเอง

3.3.3 แบบนำสัมภาษณ์

ใช้แบบนำสัมภาษณ์ที่มีโครงร่าง เพื่อศึกษานโยบายการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับอำเภอ และระดับจังหวัด การบริหารจัดการและแผนปฏิบัติที่มีความสอดคล้องต่อการส่งเสริมและการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร โดยผู้ศึกษาได้จัดทำตารางนัดหมายและไปสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างด้วยตนเอง

3.4 การเก็บข้อมูล

3.4.1 ข้อมูลปฐมภูมิ มีการจัดทำประชาคมหมู่บ้านออกแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ ได้นำหนังสือจากวิทยาลัยพิษณุโลก เพื่อแนะนำตัวและขอความร่วมมือจากผู้ที่เกี่ยวข้องในการจัดทำประชาคมหมู่บ้าน การตอบแบบสอบถาม และ ให้สัมภาษณ์ ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ทั้งสรุปผลการประชุมประชาคมหมู่บ้าน แบบสอบถาม และการสัมภาษณ์ตาม

กำหนดการที่นัดหมายและแผนการดำเนินงานที่วางไว้ โดยเก็บแบบสอบถาม 32 ชุด และ สัมภาษณ์ 43 ราย แยกเป็น นายอำเภอตรอน 1 ราย รองนายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลตรอน 1 ราย จ.อุตรดิตถ์ / ผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง 1 ราย

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ มีประชากร 3 กลุ่ม และแต่ละกลุ่มใช้เครื่องมือที่ต่างกัน ผู้ศึกษาจึงได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม ตามลำดับดังนี้

3.5.1 ประชากรผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

ใช้แบบสอบถามภาษาไทย สำหรับเกณฑ์การประเมิน ได้ประยุกต์ใช้การกำหนดค่า น้ำหนัก 5 ระดับ ของ Likert Scale (สถาบันวิจัย, 2543) ซึ่งแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้ คือ

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพรายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะยาวอาศัยอยู่ในหมู่บ้านและความร่วมมือกับชุมชน (ข้อมูลส่วนที่ 1 ใช้วิธีการจัดแบบจัดอันดับ)

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยว ด้านบริการท่องเที่ยวและด้านการตลาดท่องเที่ยว (ใช้วิธีการจัดแบบแบ่งชั้น (Rating Scale) สำหรับข้อที่ 12 ข้อเสนอแนะ/ ความคิดเห็น (ใช้วิธีการจัดแบบจัดอันดับ) หลังจากที่ได้เก็บข้อมูลได้ครบตามจำนวนกลุ่มตัวอย่างแล้วจะได้ทำการตรวจสอบข้อมูลจากคำถามคำตอบในแบบสอบถาม เพื่อให้ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมีความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด

จากนั้นเป็นการลงรหัสข้อมูล การถอดรหัสจากแบบสอบถามและป้อนข้อมูลลงในคอมพิวเตอร์ โดยใช้โปรแกรมการวิเคราะห์สำเร็จรูป SPSS

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ส่วนที่ 1 (ข้อที่ 1-8) ส่วนที่ 2 (ข้อที่ 12) ของแบบสอบถาม ใช้สถิติเชิงพรรณนาโดยบางอัตราส่วนแบบร้อยละ เพื่ออธิบายลักษณะและพฤติกรรมของประชากรที่ ได้ศึกษา

ส่วนที่ 2 (ข้อที่ 9-11) ของแบบสอบถามใช้ สถิติเชิงพรรณนาโดยการหาค่าเฉลี่ยเลขคณิต เพื่ออธิบายระดับความสำคัญขององค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในด้านต่างๆ ทั้งนี้ โดยแปลค่าดังนี้ (ดูตาราง 3.1)

ตาราง 3.1 แสดงการแปลค่าระดับความสำคัญ

ค่าเฉลี่ย	ระดับความสำคัญ
4.5-5.00	มากที่สุด
3.51-4.49	มาก
2.50-3.49	ปานกลาง
1.50-2.49	น้อย
1.00-1.49	น้อยที่สุด

ที่มา: อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์และอุเทน ปัญโญ (2540)

ทัศนคติต่อการใช้บริการรักษาและความฉลาดทางอารมณ์ด้านดี เก่ง สุข ความสามารถ ร่วมกันพยากรณ์พฤติกรรมกรให้บริการรักษาของครู การที่ได้แบ่งช่วงดีมากกับแย่มาก โดยมี ระยะห่างเพียง 0.49 และ 0.50 ซึ่งไม่เท่ากับช่วงอื่น ซึ่งห่างกัน 0.99 เพราะช่วงแรกและช่วงสุดท้าย อยู่ต้นและปลายมาตรวัดที่ระบุความหมายของค่าน้ำหนักต่ำสุดและสูงสุด

3.5.2 ประชากรผู้ประกอบการภาคเอกชนที่เกี่ยวข้อง

ใช้แบบนำสัมภาษณ์ที่มีโครงร่าง ผู้ศึกษาได้จัดทำโครงร่างคำถามเกี่ยวกับนโยบายหลักในการบริหารงาน วิสัยทัศน์ การดำเนินการด้านการตลาดและคู่แข่งกัน จากนั้นนัดหมายและสัมภาษณ์ โดยใช้เครื่องบันทึกเทป เมื่อสัมภาษณ์ครบทุกข้อคำถามแล้ว ผู้ศึกษาได้ดำเนินการถอดเทปแล้วนำ ข้อมูลมาสรุปผลเพื่อวิเคราะห์ในส่วนการบริหารและดำเนินงานของโครงการส่งเสริมอาชีพเลี้ยงปลาในกระชัง

3.5.3 ประชากรผู้นำองค์กรท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง

ใช้แบบนำสัมภาษณ์ที่มีโครงร่าง โดยผู้ศึกษาได้จัดทำโครงร่างคำถามเกี่ยวกับนโยบายขององค์กร นโยบายด้านการท่องเที่ยว ระเบียบกฎเกณฑ์ สถานการณ์ด้านการท่องเที่ยวและการบริหารจัดการและนโยบายการส่งเสริมและสนับสนุนการท่องเที่ยวเชิงเกษตร จากนั้นนัดหมายและสัมภาษณ์โดยใช้เครื่องบันทึกเทป เมื่อสัมภาษณ์ครบทุกข้อคำถามแล้ว ผู้ศึกษาได้ดำเนินการถอดเทปแล้วนำ ข้อมูลมาสรุปผลเพื่อวิเคราะห์ในส่วนนโยบายการส่งเสริมและข้อจำกัดที่มีต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

3.6 การอภิปรายผล

หลังจากได้วิเคราะห์ข้อมูลแล้ว จะเป็นการอภิปรายผลตามกรอบแนวคิดของการศึกษาโดยอธิบายถึงบริบทของชุมชน ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานีและสถานที่ใกล้เคียง การศึกษากระบวนการพัฒนาท่องเที่ยวเชิงเกษตร การออกแบบ ขั้นตอนและเทคนิควิธีการนำเสนอ เพื่อสร้างสิ่งดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว การจัดเวทีประชาคม มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของกลุ่มชุมชน และหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน เพื่อนำแผนที่ได้ไปกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ของท้องถิ่นอำเภอตรอนต่อไป

การอภิปรายผลการศึกษาครั้งนี้ จะครอบคลุมวัตถุประสงค์ 3 ประการดังนี้

วัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

วัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

วัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรชุมชนไว้รองรับอุตสาหกรรมท่องเที่ยวในอนาคต

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อหาแนวทางพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง เพื่อการศึกษามีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากร ชุมชน ได้รับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต

ผู้วิจัยจึงได้ทำการศึกษาสภาพทั่วไป แนวคิด ทฤษฎี จากหนังสือ เอกสาร สิ่งพิมพ์และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องรวมถึงได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสอบถามที่ชาวบ้านกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง การสัมภาษณ์ผู้ประกอบการ / ผู้จัดการ และเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังอย่างยั่งยืนต่อไป

สำหรับขั้นตอนนี้เป็น การนำเสนอผลการศึกษาที่ได้รับจากการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งจากแบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ โดยขอเสนอไว้ตามลำดับ ดังนี้

4.1 ผลการศึกษาข้อมูลจากประชากรกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

4.1.1 สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง 32 คน

4.2 ผลการศึกษาข้อมูลจากประชากรผู้ประกอบการ / ผู้จัดการ

4.2.1 ผู้ประกอบการ / ผู้จัดการบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด

4.3 ผลการศึกษาข้อมูลจากประชากรหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

4.3.1 ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดอุดรธานี

4.3.2 นายอำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี

4.3.3 รองนายกเทศมนตรีตำบลตรอน จังหวัดอุดรธานี

4.1 ผลการศึกษาข้อมูลจากประชากรกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังชุมชนหมู่ 4 ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี จำนวน 32 คน

4.1.1 กลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

ในการเก็บข้อมูลสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังนั้น ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยแยกข้อคำถามออกเป็น 2 ส่วน

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถามเป็นข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพการสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน ระยะเวลาอาศัยอยู่ในหมู่บ้าน และความคิดเห็นการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน

จากผลการศึกษาในเรื่องเพศของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง พบว่าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังที่ตอบแบบสอบถามครั้งนี้เป็นเพศชายและเพศหญิงมีสัดส่วนดังนี้ คือ เป็นเพศหญิงร้อยละ 53 และเป็นเพศชายร้อยละ 47 (ดูตาราง 4.1)

ตาราง 4.1 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามเพศ

เพศ	จำนวน	ร้อยละ
ชาย	15	47
หญิง	17	53
รวม	32	100

ในส่วนของคุณภาพของผู้ตอบแบบสอบถามนั้น ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังเป็นวัยผู้สูงอายุถึงวัยชรา มีจำนวนใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ร้อยละ 37.5 มีช่วงอายุระหว่าง 46-55 ปี และร้อยละ 34.37 มีช่วงอายุ 56 ปีขึ้นไป ตามลำดับ และวัยทำงาน ถึงวัยกลางคน มีจำนวนใกล้เคียงกัน กล่าวคือร้อยละ 12.5 และร้อยละ 9.37 ตามลำดับ และร้อยละ 6.25 เป็นผู้มีอายุต่ำกว่า 18 ปี เป็นวัยเด็ก (ดูตาราง 4.2)

ตาราง 4.2 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามอายุ

ช่วงอายุ	จำนวน	ร้อยละ
อายุต่ำกว่า 18 ปี	-	-
อายุระหว่าง 18-25 ปี	2	6.25
อายุระหว่าง 26-35 ปี	4	12.50
อายุระหว่าง 36-45 ปี	3	9.37
อายุระหว่าง 46-55 ปี	12	37.50
อายุ 56 ปีขึ้นไป	11	34.37

สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังที่ตอบแบบสอบถาม มีสัดส่วนสถานภาพการสมรส ส่วนมาก กล่าวคือ ร้อยละ 72 สมรสแล้วในขณะที่ ร้อยละ 19 ยังเป็นโสดอยู่ นอกจากนี้ก็ร้อยละ 9 มีสถานภาพเป็นม่าย หย่าร้าง ฯลฯ (ดูตาราง 4.3)

ตาราง 4.3 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตาม

สถานภาพการสมรส

สถานภาพการสมรส	จำนวน	ร้อยละ
โสด	6	19
สมรส	23	72
ม่าย/หย่าร้าง/อื่นๆ	3	9
รวม	32	100

นอกจากนี้แล้ว สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังที่ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่มีระดับประถมศึกษา กล่าวคือ ร้อยละ 75 เป็นผู้มีการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย หรือ ปวช. และผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีเท่ากัน กล่าวคือ ร้อยละ 9.4 และอีกร้อยละ 6.3 มีการศึกษาระดับอนุปริญญาหรือ ปวส. (ดูตาราง 4.4)

ตาราง 4.4 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามระดับการศึกษา

ระดับการศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.	3	9.4
อนุปริญญา/ปวส.	2	6.3
ปริญญาตรี	3	9.4
อื่นๆ (ประถมศึกษา)	24	75
รวม	32	100

ในส่วนของอาชีพนั้น สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังที่ตอบแบบสอบถามร้อยละ 53.1 มีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ร้อยละ 18.8 มีอาชีพข้าราชการบำนาญ ร้อยละ 15.6 มีอาชีพรับจ้าง และร้อยละ 12.5 มีอาชีพค้าขาย (ดูตาราง 4.5)

ตาราง 4.5 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามอาชีพ

อาชีพ	จำนวน	ร้อยละ
เกษตรกรกรม	17	53.1
รับจ้าง	5	15.6
ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	-	-
พนักงานบริษัทเอกชน	-	-
ค้าขาย	4	12.5
อื่นๆ (ข้าราชการบำนาญ)	6	18.8
รวม	32	100

ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท / เดือน ร้อยละ 71.9 และร้อยละ 25 เป็นผู้ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนระดับปานกลางอยู่ระหว่าง 5,000-10,000 บาท ซึ่งมีเพียงร้อยละ 3.1 ที่มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนอยู่ระหว่าง 10,001-15,000 บาท (ดูตาราง 4.6)

ตาราง 4.6 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามรายได้เฉลี่ยต่อเดือน

รายได้เฉลี่ยต่อเดือน	จำนวน	ร้อยละ
ต่ำกว่า 5,000 บาท	23	71.9
5,000-10,000 บาท	8	25
10,001-15,000 บาท	1	3.1
15,001-20,000 บาท	-	-
มากกว่า 20,001 ขึ้นไป	-	-
รวม	32	100

ผลการศึกษาพบว่าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังพำนักอาศัยอยู่ในหมู่บ้านมาเป็นระยะเวลาเฉลี่ยประมาณ ปี

นอกจากนั้นแล้วผลการศึกษายังปรากฏว่าร้อยละ 100 ของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังมีความยินดีให้ความร่วมมือในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชน (ดูตาราง 4.7)

ตาราง 4.7 แสดงจำนวนและร้อยละของสมาชิกสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังจำแนกตามความ
ร่วมมือกับชุมชน

ความร่วมมือกับชุมชน	จำนวน	ร้อยละ
ยินดี	32	100
ไม่ยินดี	-	-
รวม	32	100

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

เป็นข้อมูลที่ได้รับจากการตอบแบบสอบถามระดับความคิดเห็นในการพัฒนาแหล่ง
ท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังชุมชน หมู่ 4 ต.วังแดง
อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์ โดยใช้องค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรดังนี้

ด้านการบริการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สถานที่จอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จุดชมวิว
แต่ละทิวทัศน์ สถานที่จำหน่ายสินค้าชุมชน ร้านอาหาร การนำเที่ยว และการขนส่งมายังแหล่ง
ท่องเที่ยว

ด้านการตลาดท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดทำเอกสารแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำ
ป้ายสื่อความหมาย การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเชิญผู้แทนสื่อมวลชนมาชม
แหล่งท่องเที่ยว และการโฆษณาสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังมีระดับความคิดเห็นในการพัฒนา
แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ยรวมอยู่ที่ 3.33 ซึ่งเมื่อ
พิจารณาจากองค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังให้ความ
สนใจเรื่องการแสดงสินค้าหรือสาธิต ในระดับมาก มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.50 สำหรับด้านบริการ
ท่องเที่ยวพบว่า สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังให้ความสำคัญกับจุดชมวิวและทิวทัศน์และ
ศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในระดับมาก โดยมีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ 3.66 และ 3.53 ตามลำดับ ส่วนด้าน
การตลาดท่องเที่ยวพบว่าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังให้ความสำคัญในระดับปานกลาง

4.2 ผลการศึกษาข้อมูลจากประชากรผู้ประกอบการ/ผู้จัดการบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด

ในส่วนประชากรผู้ประกอบการ/ผู้จัดการบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด ผู้วิจัยได้ใช้แบบนำ สัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลโดยจัดทำโครงสร้างคำถามเพื่อสอบถามเกี่ยวกับการบริหารจัดการ การดำเนินการด้านการตลาด การแข่งขัน และปัญหาอุปสรรคของการดำเนินธุรกิจ โดยได้สอบถามจากผู้จัดการบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด

4.2.1 ผู้ประกอบการ/ผู้จัดการบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด

บริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด ได้เริ่มทำการตลาดในพื้นที่จังหวัดอุดรดิตถ์ เมื่อพ.ศ. 2545 ภายใต้การลงทุนของบริษัท ส.ล้านนาฟาร์ม จำกัด ซึ่งเป็นบริษัทแม่ข่ายังมีสำนักงานใหญ่อยู่ที่จังหวัดเชียงใหม่ การเข้ามาขยายตลาดในช่วงนั้นยังไม่ประสบผลสำเร็จ เนื่องจากปัจจัยหลักๆ 2 คือ 1. ในพื้นที่มีบริษัทกรุงเทพเพาะเลี้ยงพันธุ์สัตว์น้ำเป็นบริษัทในเครือของบริษัทเจริญโภคภัณฑ์ (หรือบริษัท ซีพี จำกัด) เป็นผู้ครอบครองตลาดเกือบทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 90 ของตลาดทั้งหมดเป็นการผูกขาดแบบเบ็ดเสร็จ ทางบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด จึงได้ทำการศึกษาข้อมูลในพื้นที่เพื่อนำข้อมูลนี้มาปรับยุทธวิธีในการทำตลาดใหม่ เพื่อให้เกิดข้อได้เปรียบทางธุรกิจมากกว่า บริษัท ซีพี จำกัด

โดยใช้วิธีการดังต่อไปนี้

1. ผู้จัดการจะต้องลงพื้นที่เพื่อพบปะพูดคุยกับผู้นำชาวบ้านเป็นการสร้างความคุ้นเคย สร้างความเชื่อมั่น ความเข้าใจและความไว้วางใจซึ่งกิจกรรมนี้จะต้องกระทำอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ เพราะผู้นำชาวบ้านหรือผู้นำกลุ่มจะทำหน้าที่เป็นผู้ขยายผลเครือข่ายของธุรกิจให้สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังเปลี่ยนมาเข้าโครงการกับบริษัทได้ง่ายและมีผลกระทบน้อยที่สุด เนื่องจากกลุ่มชาวบ้านจะให้ความนับถือและความเชื่อมั่นต่อผู้นำกลุ่มอย่างมาก อันเป็นลักษณะเฉพาะของวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทย

2. บริษัทจะต้องจัดหาผลิตภัณฑ์หรือวัตถุดิบในการผลิตรวมถึงการส่งเสริมการตลาดอย่างครบวงจร อาทิ การจัดหาพันธุ์ปลาที่มีความสมบูรณ์สามารถตอบสนองความต้องการของผู้เลี้ยงได้อย่างมีคุณภาพ รวมถึงความรับผิดชอบภายหลังจากการขนส่งส่งค้าแล้วการดูแลเอาใจใส่และขนส่งสินค้าที่จะต้องกระทำอย่างสม่ำเสมอและทันเวลาไม่ก่อให้เกิดความเสียหายต่อกลุ่มสมาชิกธุรกิจ

3. บริษัททำหน้าที่เป็นคนกลางในการจัดหาตลาดผู้ซื้อให้มาซื้อสินค้ากับกลุ่มสมาชิกธุรกิจ และยังทำหน้าที่ควบคุมราคาสินค้าให้อยู่ในระดับราคาที่เหมาะสม การตรวจสอบความถูกต้องของเอกสารการขนส่งสินค้าและความรวดเร็วในการชำระและจ่ายเงิน ซึ่งจะเป็นการสร้างความปลอดภัยกับทุกฝ่าย

สำหรับปัญหาของบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด พอสรุปได้ดังนี้

1. ไม่สามารถควบคุมปริมาณพันธุ์ปลาแต่ละช่วงฤดูกาลได้ อันเนื่องมาจากสภาพภูมิอากาศ มีอิทธิพลต่ออัตราการเจริญเติบโตของพันธุ์ปลา ได้แก่ ปริมาณลูกปลา อัตราการอยู่รอดของลูกปลา คุณภาพพันธุ์ปลา อัตราการอยู่รอดของปลา รวมถึงลักษณะของฤดูกาลที่มีการเปลี่ยนแปลงล้วนแล้วแต่ส่งผลต่อปริมาณปลาทั้งสิ้น

2. การขาดสภาพคล่องทางการเงิน ของสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลา ซึ่งบริษัทจะต้องเข้ามาแบกรับภาระเงินทุนหมุนเวียนของกลุ่มสมาชิกอย่างมาก อันเนื่องมาจากความไม่พร้อมของสมาชิกหากบริษัทไม่เข้ามาดูแลจะเกิดผลกระทบต่อธุรกิจอย่างเป็นลูกโซ่

3. พฤติกรรมขาดความรับผิดชอบของสมาชิกกลุ่มบางรายมีการลักลอบจับปลาขายก่อนถึงกำหนดระยะเวลาที่กำหนดการที่บริษัทจะมาจับปลา ทำให้ปริมาณน้ำหนักลูกปลาเลี้ยงที่เหลือเมื่อจำหน่ายเป็นตัวเลขไม่เพียงพอต่อการชำระหนี้กับบริษัท

4.3 ผลการศึกษาข้อมูลจากประชากรหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง

ในส่วนของประชากรหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้ใช้แบบนำสัมภาษณ์ที่มีโครงสร้างเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูล โดยจัดทำโครงสร้างคำถามเพื่อการศึกษานโยบายขององค์กรในด้านการท่องเที่ยว การบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว รวมถึงแนวโน้มและความคิดเห็นที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงเกษตรในพื้นที่

โดยได้สอบถามผู้แทนหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง คือ ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยวกีฬาและนันทนาการจังหวัดอุดรดิตถ์ และนายอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์ โดยผลการศึกษา ดังนี้

4.3.1 นายปิยะ เคนขยัน ตำแหน่งผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดอุดรดิตถ์ และนายธีระเดช นิติมณฑล ตำแหน่งนายอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์

โดยภาพรวมจังหวัดอุดรดิตถ์มีนโยบายส่งเสริมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวอย่างมาก ซึ่งจะมุ่งเน้นแหล่งท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ที่มีศักยภาพเป็นสำคัญ และแต่ละพื้นที่ควรมีการประสานงานเครือข่ายอย่างครอบคลุมเพื่อให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวอย่างต่อเนื่องและครบวงจร การพัฒนาการท่องเที่ยวของแต่ละพื้นที่ควรเกิดจากความร่วมมือของประชาชนในพื้นที่ ผู้นำท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เข้ามามีส่วนร่วมเป็นแรงผลักดัน จึงจะทำให้การท่องเที่ยวในพื้นที่เกิดแรงขับเคลื่อนและเป็นไปอย่างยั่งยืน

การทำงานพัฒนาท้องถิ่น ได้ก่อให้เกิดบทเรียนและประสบการณ์การเรียนรู้ร่วมกันว่า การนำวิสัยทัศน์ของมนุษย์ในยุคอนาคตมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาการท่องเที่ยว เป็นเรื่องยากมากกว่านำไปประยุกต์ในภาคธุรกิจ ฉะนั้นการพัฒนาการท่องเที่ยวต้องอาศัยความเชื่อมโยงกันกับ

องค์ความรู้ด้านอื่นๆ มากมาย ซึ่งเรียกว่าเป็นสหวิทยาการ (Interdisciplinary) มีการนำเอาความรู้ที่หลากหลายมาผสมผสานกันอย่างกลมกลืน โดยอาศัยกลุ่มในพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวและกลุ่มบุคคลที่เกี่ยวข้องเข้ามาเชื่อมโยงบทบาทหลายลีลา หลายอารมณ์ ความรู้สึกที่เข้ามามีผลกระทบต่อสถานการณ์ต่างๆ แตกต่างกันไป เช่น ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ ผู้นำศาสนา ปราชญ์ชาวบ้าน นักธุรกิจ ข้าราชการ นักพัฒนา นักวิชาการจากภายนอก ประชาชน ผู้แทนและสมาชิกกลุ่ม เครือข่าย องค์กรชุมชนหลายประเภท วัฒนธรรมชุมชน สภาพสิ่งแวดล้อม เทคโนโลยีพื้นบ้าน และเทคโนโลยีใหม่ เป็นต้น

สำหรับความคิดเรื่องการบูรณาการควรใช้คติที่ว่า “ทั้งหมดที่อยู่ เห็นอยู่และดำรงอยู่” หรือเรียกว่า “One for all All for one” เป็นการเรียนรู้จากภูมิปัญญาท้องถิ่นประยุกต์เข้ากับปรัชญาพื้นฐานของพระพุทธศาสนา คือ หลัก “อิทธิปัจจัยตา” หรือหลักการที่ว่า “สรรพสิ่งเชื่อมโยงเกี่ยวพันกันสัมพันธ์กันอย่างกลมเกลียวเหนียวแน่น ดังนั้น หัวใจสำคัญที่สุดของกระบวนการทรงคนใหม่ คือ การคิดแบบบูรณาการ โดยที่นักพัฒนาจะต้องไม่คิดและไม่สังเคราะห์แบบแยกส่วน หรือการพัฒนาแบบแยกส่วน (Split Type Development)

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังชุมชน หมู่ 4 ตำบลตรอน อำเภอเมือง จังหวัดอุดรธานี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาที่สำคัญ 3 ประการ คือ 1) เพื่อหาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง 2) เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร และ 3) เพื่อเตรียมความพร้อมของบุคลากรชุมชนไว้รองรับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวในอนาคต ผู้วิจัยจะดำเนินการสรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และเสนอแนะการศึกษาดังนี้ คือ

5.1 สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

5.1.1 สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่มีขนาดใหญ่มีความซับซ้อนของสหวิทยาการหลากหลายและช่วยกระจายรายได้ให้กับท้องถิ่นที่มีการพัฒนาการท่องเที่ยวได้อย่างมาก รวมถึงสามารถสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างมาก โดยอาศัยการลงทุนที่ค่อนข้างต่ำอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวได้ก่อให้เกิดงานและสร้างรายได้ให้กับบุคคลและหลายกลุ่มทั้งในระดับท้องถิ่น และระดับประเทศ ทั้งนี้เพราะการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจจำเป็นต้องอาศัยกิจกรรมรองรับหลายลักษณะ เป็นต้นว่าการคมนาคมขนส่ง ร้านอาหารและภัตตาคาร บริษัทนำเที่ยว ธุรกิจที่พัก ธุรกิจให้เช่าเหมา/รับจ้าง และธุรกิจจำหน่ายของที่ระลึก เป็นต้น

อย่างไรก็ตาม การส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการจัดการที่ดีและมีประสิทธิภาพอาจนำไปสู่ความเสื่อมโทรมและการเสื่อมสภาพของความเป็นทรัพยากรท่องเที่ยวได้ เมื่อใดที่ความเสื่อมโทรมหรือการเสื่อมสภาพเกิดขึ้นย่อมมีผลกระทบไปถึงบุคคลหลาย ๆ กลุ่มที่กล่าวข้างต้น การช่วยกันดูแลทำนุบำรุงรักษา ระวังป้องกัน ตลอดจนร่วมมือกันเอาใจใส่ในแหล่งท่องเที่ยวของผู้ที่เกี่ยวข้อง เป็นแนวทางที่จะช่วยรักษาสภาพให้ทรัพยากรท่องเที่ยวยังคงสภาพความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนต่อไป

อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นกิจกรรมที่มีความเชื่อมโยงกับกลุ่มคนอย่างน้อย 3 กลุ่มคือนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบธุรกิจเกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว และบุคคลผู้ถูกจัดว่าเป็นเจ้าของท้องถิ่น

หรือผู้ที่มีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งจะเป็นจุดที่กลุ่มคนทั้ง 3 กลุ่มมีความสนใจร่วมกัน (Common Interest) กลุ่มนักท่องเที่ยวมีความต้องการที่จะได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากแหล่งท่องเที่ยว โดยยินดีรับผิดชอบค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นในระดับที่เขาพอใจ ส่วนผู้ประกอบการก็จะพยายามเอื้ออำนวยความสะดวกสบายและบริการต่าง ๆ ให้กับนักท่องเที่ยวเพื่อแลกเปลี่ยนกับรายได้ที่เกิดขึ้นจากการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยว บุคคลใน 2 กลุ่มข้างต้นจะไม่ใส่ใจกับความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวมากนัก ตรงกันข้ามกับกลุ่มที่ 3 ซึ่งเป็นบุคคลที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นและมีหน้าที่ดูแลรับผิดชอบพื้นที่โดยตรงความเปลี่ยนแปลงหรือผลกระทบใด ๆ ที่เกิดขึ้นกับแหล่งท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของความเสื่อมโทรม อาชีพ หรือรายได้ ย่อมหมายถึงชีวิตความเป็นอยู่ของพวกเขา ด้วยเหตุนี้บุคคลกลุ่มนี้คือผู้ที่ต้องทำหน้าที่ดูแลจัดการแหล่งท่องเที่ยวให้คงความเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่ยั่งยืนให้มากที่สุด

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง ผู้นำองค์กรท้องถิ่น และผู้จัดการบริษัท ส.ไทยเห็ดฟาร์ม จำกัด จากผลการศึกษาที่ได้กล่าวไปแล้ว ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้คือ

การวิจัยครั้งนี้ ได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากประชากร 3 กลุ่ม ประกอบด้วย กลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง ผู้ประกอบการบริษัท ส.ไทยเห็ดฟาร์ม จำกัด และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้อง จากผลการศึกษาสามารถสรุปได้ดังต่อไปนี้ คือ

สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังส่วนใหญ่เป็นเพศหญิงและเพศชายมีจำนวนใกล้เคียงกันมาก ส่วนใหญ่มีอายุ 46 ปีขึ้นไป อยู่ในวัยผู้สูงอายุและวัยชรา สมาชิกส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสแล้ว สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังส่วนใหญ่มีการศึกษาระดับประถมศึกษา ประกอบอาชีพด้านเกษตรกรรม และมีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 5,000 บาท สมาชิกส่วนใหญ่แสดงความจำนงให้ความร่วมมือกับชุมชนหาการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสูงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 100

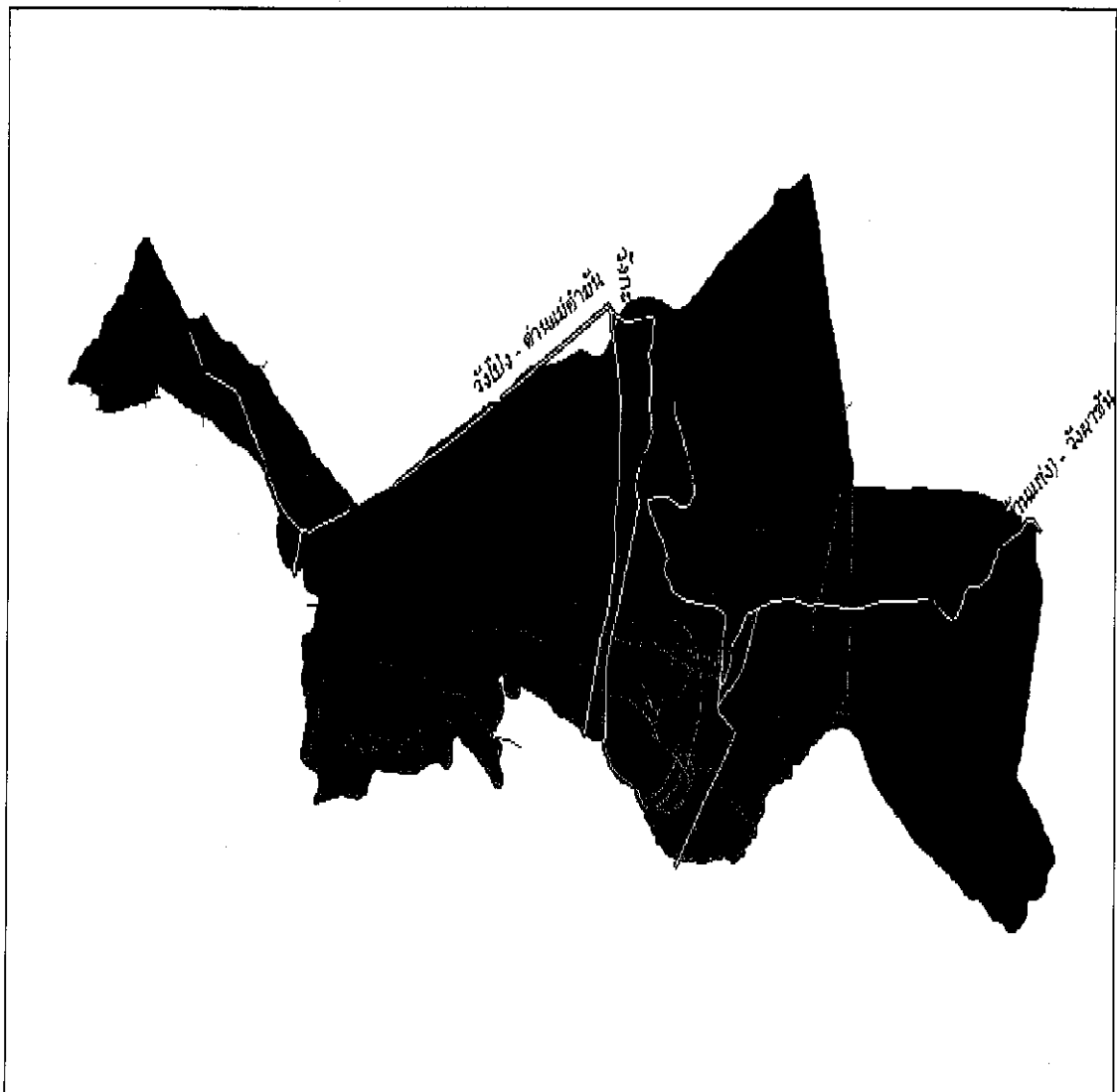
สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตรมีดังต่อไปนี้

การบริการท่องเที่ยว ประกอบด้วย สถานที่จอดรถ ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จุดชมวิวและทิวทัศน์ สถานที่จำหน่ายสินค้าชุมชน ร้านอาหาร การนำเที่ยว และการขนส่งมายังแหล่งท่องเที่ยว ด้านการตลาดท่องเที่ยว ประกอบด้วย การจัดทำเอกสารแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำป้ายสื่อความหมาย การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การเชิญผู้แทนสื่อมวลชนมาชมแหล่งท่องเที่ยว และการโฆษณาสื่อต่างๆ เช่น วิทยุ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ เป็นต้น

ผลการศึกษาพบว่า สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังมีระดับความคิดเห็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรตามองค์ประกอบในระดับปานกลาง ซึ่งเมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบด้านทรัพยากรท่องเที่ยวพบว่าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังให้ความสนใจเรื่องการแสดงสินค้า

หรือสาริต ในระดับมาก สำหรับด้านบริการท่องเที่ยวพบว่า สมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังให้ความสำคัญกับจุดชมวิวและทิวทัศน์และศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในระดับมาก ส่วนด้านการตลาดท่องเที่ยวพบว่าสมาชิกกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังให้ความสำคัญในระดับปานกลาง

ภาพ 5.1 แสดงตำแหน่งที่ตั้งอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์

ที่มา: ทิวภาพการอำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์

5.1.2 สรุปผลการศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

พิจารณาตามนัยแห่งรัฐธรรมนูญ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการบริหารและการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 สามารถกล่าวได้ว่าหลักการของความ เป็นประชาธิปไตยได้ถูกนำมาใช้ในทางปฏิบัติมากขึ้นประชาชนในท้องถิ่น รวมทั้งองค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ได้รับการกระจายอำนาจให้จัดและดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องได้เองในฐานะ เป็นนิติบุคคล

อย่างไรก็ตาม ในส่วนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังจัดว่าเป็นองค์กรที่ค่อนข้างใหม่ ตามโครงสร้างแห่งพระราชบัญญัติ อบต. และ สต. ปี พ.ศ. 2537 การดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง กับการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวและกิจกรรมอื่น ๆ ในฐานะเป็นนิติบุคคลมีข้อจำกัดที่เป็น อุปสรรคค่อนข้างมาก ดังนั้นแนวทางเบื้องต้นในการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่ รับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีดังต่อไปนี้

1) กรอบแนวคิดในการบริหารองค์กร/หน่วยงาน

การดำเนินงานขององค์กรหรือหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นส่วนของภาครัฐบาลหรือ ภาคเอกชนก็ตาม เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย จำเป็นต้องอาศัยการดำเนินการอย่าง ต่อเนื่องเป็นกระบวนการ กระบวนการที่วันนี้ต้องประกอบด้วยกิจกรรมอย่างน้อย 3 กิจกรรม เกี่ยวเนื่องกันคือ การวางแผน(Planning) การดำเนินการตามแผนที่วางไว้(Implementing) และการ ติดตามตรวจสอบและประเมินผล(Monitoring & Evaluating)

การวางแผนจัดว่าเป็นขั้นตอนแรกของการบริหารองค์การ ซึ่งในการวางแผน โดยทั่วไปต้องมีการกำหนดเป้าหมาย/วัตถุประสงค์ กลยุทธ์ วิธีหรือขั้นตอนการดำเนินการ งบประมาณ และผู้รับผิดชอบ เมื่อมีการวางแผนเรียบร้อยแล้ว ขั้นตอนต่อมาคือการดำเนินการหรือ การปฏิบัติตามแผนที่วางเอาไว้ ในขั้นตอนนี้มีงานที่เกี่ยวข้องอยู่หลายข้อ ที่สำคัญคือ การบริหาร งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหาร โครงการ เมื่อได้ดำเนินการตามแผนไปแล้ว การ บริหารองค์การที่ดีต้องมีการติดตามตรวจสอบเป็นระยะเพื่อสำรวจและประมวลผล ปัญหา/อุปสรรค ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไข และเมื่อสิ้นสุดการดำเนินการตามแผนแล้วต้องมีการประเมินผล โดยรวม เพื่อให้ทราบว่า การดำเนินการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายหรือไม่และเพียงไร

2) แผนการบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีเป้าหมาย การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบอย่างยั่งยืน(Sustainability)

- ไม่ทำลายเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และภูมิปัญญา ท้องถิ่น

- อนุรักษ์คุณค่าและความสวยงามตามธรรมชาติ ความหลากหลายทางชีวภาพ และคุณภาพทางสิ่งแวดล้อม
- ประชาชนในท้องถิ่นมีส่วนร่วม และได้รับประโยชน์อย่างยุติธรรมจากการจัดการทรัพยากร
- กำเนึงถึงผลประโยชน์ที่ชนในรุ่นลูกรุ่นหลานจะได้รับจากการบริหารและจัดการ ซึ่งต้องไม่ยิ่งหย่อนไปกว่าชนในรุ่นปัจจุบันได้รับ

กลยุทธ์

เพื่อให้การบริหารและการจัดการการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดำเนินการสำเร็จลุล่วงตามเป้าหมายที่วางไว้ การวางแผนและออกแบบสภาพแวดล้อมต้องคำนึงถึงกลยุทธ์ดังต่อไปนี้

- วางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัย และการค้นคว้า การอาศัยเพียงประสบการณ์เดิมเป็นสิ่งที่ไม่เพียงพอ จะต้องมีข้อมูลที่ถูกต้องและทันสมัยเพื่อประกอบการวางแผนและการตัดสินใจ
- สาธารณชนต้องมีส่วนร่วมในการวางแผนการท่องเที่ยว ทั้งนี้เพื่อให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยว
- การวางแผนการท่องเที่ยวควรพิจารณาความเป็นไปได้ และความสอดคล้องกับแผนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น แผนพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด แผนลงทุนจังหวัด และแผนแม่บทเพื่อพัฒนาการท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น
- การวางแผนการท่องเที่ยวเพื่อความยั่งยืน ต้องคำนึงถึงความสามารถที่จะรองรับได้ทางธรรมชาติ(Natural Carrying Capacity) ของพื้นที่เป็นสำคัญ

ขั้นตอนการดำเนินงานตามกลยุทธ์

กลยุทธ์การศึกษาวิจัยและการค้นคว้า

- 1) ตั้งคณะกรรมการ หรือคณะทำงาน หรือผู้รับผิดชอบ
- 2) จัดสรรงบประมาณเพื่อเป็นค่าจ้างทำการศึกษาวิจัย(โดยแหล่งเงินอาจเป็นรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น/ เงินสนับสนุนจากงบพัฒนาจังหวัด เงินสนับสนุนจากการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และ/หรือ เงินทุนจากกองทุนสิ่งแวดล้อม)
- 3) ทำการว่าจ้างสถาบันการศึกษา หรือ บริษัทเอกชนเพื่อทำการศึกษาวิจัย ทั้งนี้โดยมีบุคลากรของภาครัฐที่เกี่ยวข้องเป็นที่ปรึกษา (การว่าจ้างทำการศึกษาอาจ

เป็นไปในรูปของการศึกษาความเป็นไปได้ การศึกษาเพื่อวางแผน หรือ การศึกษาเพื่อออกแบบรายละเอียด แล้วแต่กรณี)

- 4) จัดตั้งคณะกรรมการกำกับการศึกษา เพื่อกำกับดูแลการศึกษาให้เป็นไปตาม ขั้นตอนและเป็นที่ยอมรับทางวิชาการ และสุดท้ายคือเป็นไปตามข้อกำหนด การศึกษา

สภาพทั่วไปและสภาพเศรษฐกิจและสังคม อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิษฐ์

ประวัติ

อำเภอตรอน มีลำห้วยตรอนหรือคลองตรอนไหลผ่าน ลำห้วยตรอนหรือคลองตรอนนี้ ต้นน้ำเกิดที่บ้านน้ำไผ่ ตำบลน้ำไผ่ อำเภอน้ำป่าด จังหวัดอุดรดิษฐ์ ยาวประมาณ 150 กิโลเมตร ปากน้ำห้วยตรอนหรือคลองตรอนไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่านที่ตำบลบ้านแก่ง อำเภอตรอน ใน ฤดูแล้งน้ำในลำคลองตรอนจะขาดเป็นช่วงๆ หรือตอนๆ ชาวบ้านจึงเรียกว่า “คลองตอน” แต่ ความเพี้ยนของภาษาจึงกลายเป็น “ครองตรอน” เดิมอำเภอตรอนนี้ ตั้งอยู่ที่ปากคลองตรอน จึงได้ ชื่อว่า “อำเภอตรอน” ในสมัยพระศรีสงครามหรือชาวบ้านเรียกว่า “พระตอน” (เกี้ยว) ระหว่างปี พ.ศ. 2440-2444 ได้ย้ายที่ว่าการอำเภอตรอนจากบ้านปากคลองตรอนมาไว้ที่วัดมงคลนิมิต หมู่ที่ 2 ตำบลบ้านแก่ง เดียวนี้เพราะเห็นว่าสถานที่เดิมในฤดูมรสุม น้ำในคลองตรอนท่วมพื้นและรุนแรง มากยากแก่การมาติดต่อของประชาชนและค่อนข้างห่างไกลชุมชนบ้านแก่ง ต่อมาราวปีพ.ศ.2467 ทางราชการได้พิจารณาเห็นว่าสถานที่ตั้งอำเภอห่างไกลการคมนาคม ติดต่อราชการกับจังหวัด ยากลำบาก ต้องนั่งเรือข้ามและอันตราย จึงได้ย้ายที่ว่าการอำเภอตรอนมาไว้ที่บ้านวังหิน หมู่ที่ 4 ตำบลวังแดง ซึ่งเป็นที่ตั้งปัจจุบันขณะนี้ เพราะใกล้สถานีรถไฟตรอน สะดวกแก่การติดต่อราชการ จังหวัดและเป็นการขยายความเจริญจากบ้านแก่งเดิมซึ่งห่างกันราว 6 กิโลเมตร

1. สภาพทั่วไป

1.1 ลักษณะที่ตั้ง

ที่ว่าการอำเภอตรอน ตั้งอยู่ที่หมู่ 10 ตำบลวังแดง อยู่ห่างทิศใต้ของจังหวัด อุดรดิษฐ์ ห่างจากศาลากลางจังหวัดประมาณ 22 กิโลเมตร

1.2 เนื้อที่

อำเภอตรอน มีเนื้อที่ประมาณ 314.51 ตารางกิโลเมตร หรือ 196,569 ไร่

1.3 อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับอำเภอลับแล และอำเภอเมืองจังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศใต้	ติดต่อกับอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ และอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับอำเภอทองแสนขัน จังหวัดอุตรดิตถ์
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับอำเภอลับแล จังหวัดอุตรดิตถ์ และอำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

1.4 ลักษณะภูมิประเทศ

สภาพพื้นที่	เป็นที่ราบและมีที่ราบสูงบางส่วน มีพื้นที่ป่าบ้าง เล็กน้อยในเขตตำบลน้ำอ่าง
แม่น้ำ	มีแม่น้ำน่านไหลผ่านจากทิศเหนือลงไปทางทิศใต้ของอำเภอ ผ่านตำบลวังแดง ตำบลบ้านแก่ง และตำบลหาดสองแคว ช่วงไหลผ่านอำเภอตรอน ระยะประมาณ 22 กิโลเมตร
คลอง	มีคลองตรอนไหลมาจากอำเภอทองแสนขัน ทางทิศตะวันออก ไหลผ่านตำบลน้ำอ่างและไหลลงแม่น้ำน่าน ที่ตำบลบ้านแก่ง ทางทิศตะวันตก ช่วงไหลผ่านอำเภอตรอน ระยะประมาณ 15 กิโลเมตร

นอกจากนั้น ยังมีที่ลุ่มที่เป็นบึง และหนองจำนวนมาก แต่ปัจจุบันเปลี่ยนเป็นสภาพตื้นเขินไปเป็นจำนวนมาก

1.5 พื้นที่และการใช้ประโยชน์

พื้นที่ส่วนใหญ่ของอำเภอตรอนใช้ประโยชน์ทางด้านเกษตรกรรม ซึ่งอำเภอตรอนมีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น ประมาณ 156,311 ไร่ หรือประมาณ 80% ของพื้นที่ทั้งหมดของอำเภอ พื้นที่ป่าสงวน 11 % ส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่อยู่อาศัยและที่สาธารณะ

1.6 ภูมิอากาศ

▪ ฤดูร้อน	อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ	37 องศา
▪ ฤดูหนาว	อุณหภูมิเฉลี่ยประมาณ	17 องศา
▪ ฤดูฝน	ปริมาณฝนตกเฉลี่ยประมาณ	190 มิลลิเมตร

1.7 การปกครอง

แบ่งเขตการปกครองตาม พ.ร.บ. ลักษณะปกครองท้องที่พ.ศ. 2547 เป็น 5 ตำบล 45 หมู่บ้าน ดังนี้

1. ตำบลวังแดง	จำนวน 12 หมู่บ้าน
2. ตำบลบ้านแก่ง	จำนวน 10 หมู่บ้าน
3. ตำบลหาดสองแคว	จำนวน 7 หมู่บ้าน
4. ตำบลน้ำอ่าง	จำนวน 9 หมู่บ้าน
5. ตำบลข่อยสูง	จำนวน 7 หมู่บ้าน

มีหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง (อพป.) 2 หมู่บ้านคือ หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 6 ตำบลข่อยสูง มีเทศบาลตำบล จำนวน 2 แห่งคือ

1. เทศบาลตำบลตรอน
2. เทศบาลตำบลบ้านแก่ง

1.8 ประชากร

อำเภอตรอน มีประชากรตามหลักฐานทางทะเบียนราษฎรทั้งสิ้น 36,907 คน แยกเป็นชาย 18,435 คน หญิง 18,472 คน มีความหนาแน่นเฉลี่ยต่อพื้นที่ประมาณ 122 คน/ ตารางกิโลเมตร

ตาราง 5.1 ประชากรแยกเป็นรายตำบล

ลำดับที่	ตำบล	ชาย	หญิง	รวม
1	วังแดง	5,731	6,067	11,798
2	บ้านแก่ง	4,235	4,045	8,280
3	น้ำอ่าง	4,021	3,950	7,971
4	หาดสองแคว	2,189	2,171	4,360
5	ข่อยสูง	2,259	2,239	4,498

ที่มา: ที่ทำการปกครองอำเภอตรอน

2. สภาพทางเศรษฐกิจ

2.1 การเกษตรกรรม

อำเภอ มีพื้นที่การเกษตรทั้งสิ้น 156,311 ไร่ ครอบครัวยุทธการ จำนวน 6,315 ครอบครัวยุทธการ สภาพการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญๆ แยกได้ดังนี้

ตาราง 5.2 สภาพเศรษฐกิจ

ลำดับที่	พืชเศรษฐกิจ	พื้นที่ปลูก (ไร่)	ผลผลิตเฉลี่ย (กก./ไร่/ปี)	จำนวนครัวเรือนที่ปลูก
1	ข้าว	93,780	800 กก.	-
2	ถั่วเหลือง	5,740	210 กก.	-
3	อ้อย	23,913	7 ตัน	-
4	ข้าวโพด	1,735	580 กก.	-
5	มันสำปะหลัง	2,700	2,500 กก.	-

ที่มา: สำนักงานเกษตรอำเภอตรอน

2.2 การปศุสัตว์

สภาพการเลี้ยงสัตว์ จากที่เคยเลี้ยงเพื่อใช้งานและเลี้ยงเพื่อบริโภค ปัจจุบันเกษตรกรหันมาเลี้ยงสัตว์เพื่อจำหน่ายกันมากขึ้น

ตาราง 5.3 ข้อมูลจำนวนสัตว์

ลำดับที่	สัตว์ที่เลี้ยง	จำนวน (ตัว)	หมายเหตุ
1	โคเนื้อ	3,188	-
2	กระบือ	702	-
3	สุกรขุน, สุกรพันธุ์	32,520	-
4	ไก่	140,560	-
5	เป็ด	6,643	-
6	ห่าน	18	-
7	แพะ	3	-

ที่มา: สำนักงานปศุสัตว์อำเภอตรอน

2.3 การอุตสาหกรรม

อำเภอตรอนมีโรงงานอุตสาหกรรมที่ได้รับอนุญาตให้ประกอบการจำนวน 1 แห่ง คือ

ตาราง 5.4 อุตสาหกรรม

ลำดับที่	ประเภทโรงงาน	จำนวน (แห่ง)	หมายเหตุ
1	โรงงานแป้งมัน	1	ตั้งอยู่ตำบลน้ำอ่าง

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดอุดรดิตถ์

2.4 การประมง

ตาราง 5.5 การประมง

ลำดับที่	ชื่อแหล่งน้ำ	ที่ตั้ง	จำนวนปลาที่ปล่อย (ตัว)	หมายเหตุ
1	บึงทับกระดาน	ต.วังแดง ม.11	493,700	พื้นที่ 127 ไร่
2	บึงสะกัก	ต.น้ำอ่าง ม. 6	175,000	พื้นที่ 113 ไร่ เฉพาะโครงการประมง หมู่บ้าน 53 ไร่
3	หนองบัวแดง	ต.หาดสองแคว ม.1	85,000	พื้นที่ 25 ไร่
4	บึงพาด	ต.หาดสองแคว ม.1,2,3,6,7	474,000	พื้นที่ 250 ไร่
5	บึงสกลิด	ต.บ้านแก่ง ม.9	80,000	พื้นที่ 41 ไร่
6	อ่างเก็บน้ำห้วยน้ำซำ	ต.น้ำอ่าง ม. 2	200,000	พื้นที่ 250 ไร่
7	คลองน้ำหลวง	ต.น้ำอ่าง ม. 2	75,000	พื้นที่ 25 ไร่

ที่มา: สำนักงานประมงอำเภอตรอน

2.5 การพาณิชย์

- มีสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดใหญ่ จำนวน 6 แห่ง
- มีสถานีบริการน้ำมันเชื้อเพลิงขนาดเล็ก (ปั๊มหลอด) จำนวน 26 แห่ง
- มีธนาคาร 3 แห่ง คือ
 1. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร จำกัด สาขาตรอน
 2. ธนาคารกรุงไทย จำกัด (มหาชน) สาขาตรอน
 3. ธนาคารออมสิน จำกัด (มหาชน) สาขาตรอน
- สหกรณ์ มีจำนวน 6 แห่ง คือ
 1. สหกรณ์การเกษตรเมืองตรอน จำกัด
 2. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำมันสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านวังตะคร้อ จำกัด
 3. ร้านสหกรณ์ตรอน จำกัด
 4. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านไชยมงคล จำกัด
 5. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านไร่ จำกัด
 6. สหกรณ์ผู้ใช้น้ำสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าน้ำอ่าง (เกาะกลาง) จำกัด

2.6 การบริการ

- มีโรงแรม จำนวน 1 แห่ง
- มีสถานีบริการและเริงรมย์ จำนวน 8 แห่ง

3. สภาพทางสังคม

3.1 การศึกษา

ตาราง 5.6 ข้อมูลด้านการศึกษา

สถานศึกษาสังกัด	จำนวน (โรงเรียน)	จำนวนห้องเรียน					จำนวนครู	จำนวนนักเรียน				
		ก่อน	ประถม	ม.ต้น	ม.ปลาย	ปวช.		ก่อน	ประถม	ม.ต้น	ม.ปลาย	ปวช.
สปอ.	25	27	150	17	-	-	294	1100	2625	351	-	-
สศ.	1	-	-	15	6	3	38	-	-	615	247	70
สช.	-			-			-			-		

ที่มา : สำนักงานศึกษาธิการอำเภอตรอน

- จำนวนนักเรียนจบภาคบังคับ (ป.6) 403 คน เข้าศึกษาต่อมัธยมศึกษา (ม.1) 387คน
ในปี 2542 คิดเป็นอัตราเรียนต่อร้อยละ 96.2 ซึ่งลดลงกว่าปีที่ผ่านมา
- ระบบการศึกษานอกโรงเรียน มีศูนย์การศึกษานอกโรงเรียนรับผิดชอบ
ดำเนินการดังนี้
 1. นักศึกษาหลักสูตรประถมศึกษา จำนวน 37 คน
 2. นักศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 172 คน
 3. นักศึกษาหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย จำนวน 280 คน
 4. ที่อ่านหนังสือพิมพ์ประจำหมู่บ้าน จำนวน 21 แห่ง
 5. ห้องสมุดประชาชน จำนวน 1 แห่ง
- โรงเรียนพระปริยัติธรรม จำนวน 1 แห่ง
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - ศึกษาธิการอำเภอ จำนวน 2 ศูนย์
 - พัฒนาชุมชน จำนวน 12 ศูนย์

3.2 การศาสนาและศิลปวัฒนธรรม

- การศาสนา ประชากรส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธประมาณ 99% ศาสนาอื่นๆ ประมาณ 1% มีสถาบันหรือองค์กรทางศาสนา
 - วัด, ที่พักสงฆ์ จำนวน 27 แห่ง
- ศิลปวัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณี ประเพณีที่เด่นชัดได้แก่ ประเพณีสลากภัต, ประเพณีสงกรานต์ที่ตำบลน้ำอ่าง, ตักบาตรเทโวในวันออกพรรษาที่ตำบลวังแดง

3.3 การสาธารณสุข

(1) การให้บริการด้านการสาธารณสุข มีสถานบริการดังนี้

- โรงพยาบาล ขนาด 30 เตียง จำนวน 1 แห่ง
- สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ จำนวน 1 แห่ง
- สถานีอนามัยประจำตำบล/หมู่บ้าน จำนวน 6 แห่ง
- ร้านขายยาแผนโบราณ จำนวน 2 แห่ง

(2) จำนวนบุคลากรทางด้านการสาธารณสุข

- แพทย์ จำนวน 2 คน
- ทันตแพทย์ จำนวน 1 คน

- เกสัชกร จำนวน 3 คน
- พยาบาล จำนวน 28 คน
- เจ้าหน้าที่สาธารณสุข จำนวน 24 คน
- อาสาสมัครสาธารณสุข จำนวน 725 คน
- อัตราการมีและใช้ส้วมราด 100%

(3) ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

- มีสถานีตำรวจอำเภอจำนวน 1 คือ สถานีตำรวจภูธร อำเภอตรอน
- นายตำรวจชั้นสัญญาบัตร จำนวน 8 นาย
- นายตำรวจชั้นประทวน จำนวน 74 นาย
- หน่วยบริการประชาชน(ป้อมยาม) จำนวน 4 แห่ง

4. ระบบบริการพื้นฐาน

4.1 การคมนาคม มีทางหลวงแผ่นดินตัดผ่านดังนี้

- การคมนาคมติดต่อระหว่างอำเภอและจังหวัด

1. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 11
2. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1204
3. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1046
4. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1214
5. ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 1196
6. สถานีรถไฟ 1 สถานี

นอกจากนั้น การติดต่อระหว่างตำบล หมู่บ้าน มีถนนทั้งเป็นลูกรังและถนนคอนกรีตเชื่อมต่อกันทุกหมู่บ้านและใช้ได้ตลอดปี

4.2 การโทรคมนาคมติดต่อสื่อสาร

1. มีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 1 แห่ง
2. มีโทรศัพท์ ทั้งโทรศัพท์ส่วนบุคคลและโทรศัพท์สาธารณะ
3. มีหน่วยบริการผู้ใช้ไฟฟ้า สังกัดการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัด 1 แห่ง

4.3 การสาธารณสุขโลก

มีการประปาระดับอำเภอและระดับตำบลดังนี้

1. การประปาส่วนภูมิภาค จำนวน 1 แห่ง ให้บริการในเขตตำบลวังแดง
2. การประปาเทศบาลตำบลบ้านแก่ง ให้บริการในเขตเทศบาลตำบลบ้านแก่ง

3. ในระดับหมู่บ้าน มีการบริการประปาหมู่บ้านทุกหมู่บ้าน ดำเนินการในรูปแบบคณะกรรมการประปาหมู่บ้านและสหกรณ์ผู้ใช้น้ำ

ศักยภาพและโอกาสของอำเภอ

อำเภอตรอน หากมองศักยภาพในภาพรวม พอสรุปศักยภาพและปัจจัยที่เกื้อหนุนต่อการพัฒนาอำเภอในอนาคตได้ ดังนี้

ศักยภาพของอำเภอ

1. อำเภอตรอน สถานที่ตั้ง จากที่ว่าการอำเภอตรอนถึงตัวเมืองอุตรดิตถ์ประมาณ 22 กิโลเมตร เป็นอำเภอที่ติดกับพื้นที่อำเภอเมือง นอกจากนี้ยังมีเส้นทางสาย พิษณุโลก - เด่นชัย ตัดผ่าน ทำให้การคมนาคมระหว่างอำเภอและระหว่างจังหวัดอุตรดิตถ์มีความสะดวก จึงมีความเป็นไปได้ในการพัฒนาเป็นพื้นที่อุตสาหกรรม โดยเฉพาะอุตสาหกรรมเกษตร หรือที่เกี่ยวกับไม้ เพราะมีการปลูกข้าว พืชไร่ และปลูกสร้างสวนป่ากันมาก เช่น ไม้สัก ยูคาลิปตัส เป็นต้น
2. พื้นที่อำเภอตรอน ส่วนมากเป็นที่ราบลุ่ม มีแม่น้ำน่านและคลองตรอนไหลผ่าน ขณะนี้การเพาะปลูกนอกจากฤดูฝนแล้วมีการสูบน้ำจากแม่น้ำน่านขึ้นมาส่งให้เกษตรกรทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาปรัง ดังนั้น ยังมีพื้นที่เหลืออีกมากที่จะสามารถพัฒนาให้มีน้ำใช้เพื่อการเกษตรจึงน่าเป็นไปได้ว่า อำเภอตรอนจะเป็นแหล่งเกษตรกรรมที่สมบูรณ์ที่สุดของจังหวัดอุตรดิตถ์
3. เนื่องจากอำเภอตรอนมีพื้นที่ไม่มากนัก แต่ประชาชนส่วนใหญ่อาศัยอยู่กันเป็นกลุ่มก้อน เป็นชุมชนค่อนข้างหนาแน่นเหมาะที่จะส่งเสริมการรวมตัวของประชาชนดำเนินกิจกรรมกลุ่มหรือสหกรณ์ด้านการเกษตร อุตสาหกรรมและการพาณิชย์ เช่น สหกรณ์การเกษตรต่างๆ ร้านค้าสหกรณ์ประจำหมู่บ้าน อุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น ทอผ้า ตากดกลองสินค้าการเกษตร
4. การพัฒนาด้านคุณภาพของคน เนื่องจากอำเภอตรอนมีพื้นที่ติดต่อกับอำเภอเมืองอุตรดิตถ์มีรถยนต์ประจำทางวิ่งรับ-ส่งผู้โดยสารอย่างเพียงพอ มีผู้ปกครองส่งบุตรหลานเข้าไปเรียนในตัวจังหวัดเป็นจำนวนมากเยาวชนเหล่านี้ หากปิดภาคเรียนมักเที่ยวเตร่หรือใช้เวลาในด้านอื่นโดยเปล่าประโยชน์สมควรส่งเสริมเยาวชนเหล่านี้ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ เช่น จัดตั้งศูนย์กีฬาประจำอำเภอ มีสนามและอุปกรณ์ด้านกีฬาอย่างเพียงพอ

5. ขณะนี้ในพื้นที่ตำบลน้ำอ่าง อำเภอตรอน มีตลาดนัดโค กระบือ ที่เปิดดำเนินการโดยประชาชนรวมทุนกันดำเนินการ เป็นตลาดใหญ่มีปริมาณ โค กระบือ ที่มีการนำมาเสนอซื้อ-ขาย ในตลาดแห่งนี้ ครั้งละไม่ต่ำกว่า 1,000 ตัว เปิดดำเนินการทุกวันเสาร์และวันอาทิตย์ จึงเป็นโอกาสที่ดีที่เกษตรกรจะประกอบอาชีพเลี้ยงโค กระบือ กันมากขึ้นเนื่องจากมีตลาดรองรับ

โอกาสของอำเภอ

1. สามารถพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามระบบของ กชช.2ค และเกณฑ์ จปฐ.
2. สามารถพัฒนาให้เป็นตลาดและศูนย์กลางค้าพืชเกษตร โดยเฉพาะข้าวและตลาดปศุสัตว์ได้

โครงการที่สำคัญและอยู่ในระหว่างดำเนินการ

1. โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ ประกอบด้วย 9 กิจกรรมได้แก่
 - 1.1 กิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่)
 - 1.2 การพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก
 - 1.3 การระดมทุนหรือจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์กองทุนเงินหมุนเวียนในชุมชน
 - 1.4 กิจกรรมกลุ่มอาชีพ
 - 1.5 การทำฝังเครือข่าย
 - 1.6 การจัดลานค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน
 - 1.7 การพัฒนาเครือข่ายร้านค้าชุมชน
 - 1.8 ประชาคมอำเภอ
 - 1.9 การจัดตั้งศูนย์บริการแบบเบ็ดเสร็จด้านการเกษตร

อำเภอ ได้ดำเนินการกระตุ้น ส่งเสริมส่วนราชการ องค์กรเอกชนต่างๆ ให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง ดังนี้

1. ดำเนินการกระตุ้น ส่งเสริมส่วนราชการ องค์กรต่างๆ ให้มีการสนับสนุนการดำเนินกิจกรรม 9 อย่าง ตามความเหมาะสม
2. จัดทีมวิทยากรระดับอำเภอเผยแพร่แนวความคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเองให้ครอบครัว ชุมชนและกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน

3. กระตุ้นส่วนราชการ องค์กรเอกชนต่างๆ ให้มีการปฏิบัติให้เป็นไปตามแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง
4. สนับสนุนให้องค์การบริหารส่วนตำบล ดำเนินกิจกรรม 9 อย่าง ในตำบลได้ตามความเหมาะสม
5. ส่งเสริมเกษตรกรมีการทำเกษตรแบบผสมผสาน
6. ส่งเสริมการตั้งคณะกรรมการบริหารลุ่มแม่น้ำขนาดเล็กและส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ
7. ส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์กองทุนหมุนเวียน
8. ประสานภาคธุรกิจ ภาคอุตสาหกรรม กับกลุ่มอาชีพได้พบกัน เพื่อทำธุรกิจร่วมกัน
9. สำรวจข้อมูล จัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชนที่เข้มแข็ง
10. สนับสนุนให้มีการจัดลานค้าชุมชน โดยองค์กรของชุมชนเอง
11. สำรวจและสนับสนุนให้เกิดเครือข่ายร้านค้าชุมชนในระดับอำเภอ
12. กระตุ้น ส่งเสริมชุมชนให้รวมตัวกันเป็นประชาคมอำเภอ

ผลการดำเนินการ ตามโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เศรษฐกิจแบบพอเพียงเฉลิมพระเกียรติ มีดังนี้

1. กิจกรรมการเกษตรแบบผสมผสาน (ทฤษฎีใหม่)

อำเภอ ได้ประชาสัมพันธ์ให้แก่ประชาชน เห็นถึงความสำคัญในการทำการเกษตรผสมผสาน ซึ่งมีประชาชนสนใจเข้าร่วมโครงการ 329 ราย แต่ประสบผลสำเร็จเพียง 180 ราย

ปัญหาที่เกษตร ไม่ประสบความสำเร็จในการทำเกษตรแบบผสมผสาน คือ

- (1) ประชาชนขาดหลักทรัพย์ในการกู้ยืมเงิน
- (2) ขาดแหล่งเงินทุน
- (3) ประชาชนมีงานทำหลายด้าน ขาดการเอาใจใส่

2. กิจกรรมการพัฒนาแหล่งน้ำขนาดเล็ก เพราะอำเภอมีแหล่งน้ำขนาดเล็ก ดังนี้

1. สระ	จำนวน 219	แห่ง
2. ฝ่าย	จำนวน 19	แห่ง
3. ทนอง	จำนวน 39	แห่ง
4. คลอง	จำนวน 18	แห่ง
5. บึง	จำนวน 2	แห่ง

แหล่งน้ำขนาดเล็ก โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ บึงทับกระดาน บึงพาด

3. กิจกรรมการระดมทุนหรือการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

อำเภอ ได้มีการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์ ตั้งแต่ปี 2538 จนถึงปัจจุบันนี้ มีกลุ่มทรัพย์ทั้งหมด 18 กลุ่ม มีสมาชิก 1,680 คน และมีเงินสะสมจำนวน 1,081,805 บาท โดยมีรายละเอียดดังนี้

ตาราง 5.7 กิจกรรมการระดมทุนหรือการจัดตั้งกลุ่มออมทรัพย์

ที่	หมู่ที่	ชื่อหมู่บ้าน	ตำบล	ปี พ.ศ. ที่จัดตั้ง	จำนวนสมาชิก (คน)	จำนวนเงินสะสม (บาท)
1	1	ข่อยสูง	ข่อยสูง	2538	70	42,780
2	2	แหลมทอง	ข่อยสูง	2538	64	46,900
3	3	ไผ่ลูกช้าง	ข่อยสูง	2539	160	70,440
4	5	แหลมถ่อน	ข่อยสูง	2538	30	12,960
5	6	สีกลาย	ข่อยสูง	2538	43	45,690
6	1	หาดสองแคว	หาดสองแคว	2537	150	82,960
7	2	หาดสองแคว	หาดสองแคว	2538	27	69,560
8	3	หาดสองแคว	หาดสองแคว	2537	62	41,690
9	5	แหลมคูณ	หาดสองแคว	2537	58	118,634
10	5	หมู่ห้าสามัคคี	บ้านแก่ง	2537	108	108,020
11	7	พงสะเคือ	บ้านแก่ง	2540	76	65,421
12	8	ชำทอง	บ้านแก่ง	2541	203	15,390
13	9	หนองบัวแดง	บ้านแก่ง	2541	32	6,880
14	2	หลวงป่ายาง	น้ำอ่าง	2535	81	46,480
15	3	เหล่า	น้ำอ่าง	2538	42	24,100
16	5	ไร่	น้ำอ่าง	2537	304	217,690
17	7	ไชยมงคล	น้ำอ่าง	2541	30	12,000
18	4	วังหิน	วังแดง	2541	110	38,070
รวม						1,081,805

ที่มา: สหกรณ์ออมทรัพย์อำเภอตรอน

4. กิจกรรมกลุ่มอาชีพ

อำเภอ มีการรวมกลุ่มอาชีพต่างๆ จำนวน 15 กลุ่ม โดยราษฎรได้จัดตั้งกลุ่มอาชีพในทุกตำบล ซึ่งจะนำผลิตผลที่นำมาแปรรูปหรือนำมาใช้เป็นวัสดุที่ได้มาจากผลผลิตจากเกษตรกรในหมู่บ้าน หรือในตำบลนั้น สามารถแบ่งกลุ่มอาชีพได้ดังนี้

- (1) กลุ่มแปรรูปอาหาร คือ หมู่ที่ 2,5 ตำบลหาดสองแคว หมู่ที่ 3,5 ตำบลวังแดง หมู่ที่ 1,2 ตำบลข่อยสูง อาหารแปรรูป ได้แก่ น้ำปลาจากหอยเชอรี่ เต้าเจี้ยว ปลาร้า ไข่เค็ม เป็นต้น
- (2) กลุ่มทำข้าวเกรียบ ขนมหกวน คือ หมู่ที่ 2,5 ตำบลหาดสองแคว หมู่ที่ 5 ตำบลบ้านแก่ง ข้าวเกรียบจะมีส่วนผสมจาก ฟักทอง เผือก ใบเตย ผลไม้ที่นำมาหกวน ได้แก่ กล้วยหอม มะขาม 3รส ฟักทองกวน กะท้อนแช่อิ่ม
- (3) กลุ่มทอผ้า คือ หมู่ที่ 3 ตำบลวังแดง และทุกหมู่บ้าน ตำบลน้ำอ่าง สินค้าที่ผลิตได้ออก มีทั้งผ้าซิ่น ผ้าสไบ ผ้าซิ่นตีนจก ผ้าขาวม้า
- (4) กลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้าส่งออก คือหมู่ที่ 7 ตำบลน้ำอ่าง ซึ่งกลุ่มได้ทำสัญญากับบริษัทในกรุงเทพฯ ทำการตัดเย็บเสื้อผ้ายี่ห้อดัง
- (5) กลุ่มทำปลาร้าผง คือหมู่ที่ 5 ตำบลหาดสองแคว
- (6) กลุ่มทำดอกไม้ พวงมาลัย ดอกไม้จัน พวงหรีด คือหมู่ที่ 8 ตำบลบ้านแก่ง เกือบทุกบ้านในหมู่บ้านจะปลูกดอกไม้เพื่อส่งตลาดในจังหวัด และรับจ้างทำส่งขายให้ร้านค้า
- (7) กลุ่มจักสาน คือหมู่ที่ 1 ตำบลวังแดง หมู่ที่ 2,3 ตำบลข่อยสูง ได้แก่ โต้ง อีจู้ กระจาด กระบุง และเข่ง

5. การจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชน

การจัดทำผังเครือข่ายองค์กรชุมชนอยู่ระหว่างการดำเนินการ ซึ่งจะดำเนินการให้แล้วเสร็จในปีพ.ศ.2542 โดยจัดตั้งที่สำนักงานพัฒนาชุมชน อำเภอตรอน

6. การจัดการค้าชุมชนและตลาดนัดชุมชน

อำเภอ มีลานค้าชุมชน ที่ประสบผลสำเร็จ ดังนี้

- (1) ลานค้าหลังที่ว่าการอำเภอตรอน สินค้าที่นำมาจำหน่ายเป็นสินค้าจากการเกษตรอำเภอตรอน มีทั้งผลไม้ เช่น ส้มโอ มะม่วง พืชผัก เช่น ชะอม มะนาว อาหาร แปรรูป เช่น ปลาร้าผง ข้าวเกรียบ ปลาหมัก และสินค้าพื้นเมือง เช่น ผ้าซิ่นตีนจก เครื่องจักสาน เช่น อีโต้ง อีจู้ โดยกำหนดจัดการค้าทุกวันแรก

ของวันเปิดทำการของทุกเดือน ซึ่งเปิดทำการวันแรก วันที่ 2 กรกฎาคม 2541 โดยมีผู้ว่าราชการจังหวัดอุดรธานีเป็นประธานในพิธี

(2) ลานค้าชุมชนตำบลน้ำอ่าง เป็นตลาดนัดวัว-ควาย ตั้งอยู่ใกล้ที่ทำการองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำอ่าง หมู่ที่ 4 ตำบลน้ำอ่าง ซึ่งจะเปิดทำการทุกวันอาทิตย์ในแต่ละสัปดาห์จะมีพ่อค้านำวัว-ควาย มาประมูล เงินทุนหมุนเวียนแต่ละครั้งไม่ต่ำกว่า 20 ล้านบาท และในบริเวณตลาดนัดจะมีสินค้าบริโภค-อุปโภค ซึ่งเป็นสินค้าพื้นเมืองมาจำหน่ายด้วย

(3) ลานค้าชุมชนตำบลวังแดง เป็นลานค้าแห่งใหม่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 3 ตำบลวังแดง สินค้าที่นำมาซื้อขายเป็นสินค้าพื้นบ้าน สินค้าทางการเกษตร

(4) ลานค้าชุมชนตำบลน้ำอ่าง เป็นลานค้าแห่งใหม่ ตั้งอยู่หมู่ที่ 2 ตำบลน้ำอ่าง สินค้าที่นำมาซื้อขายเป็นสินค้าพื้นบ้าน และสินค้าทางการเกษตรของแต่ละตำบลในอำเภอตรอน

7. กิจกรรมร้านค้าชุมชน

อำเภอ มีร้านค้าชุมชน จำนวน 5 แห่งดังนี้

ตาราง 5.8 กิจกรรมร้านค้าชุมชน

ที่	สถานที่ตั้ง			ทุนดำเนินการ (บาท)	กำไรในรอบเดือน (บาท)
	ชื่อหมู่บ้าน	หมู่ที่	ตำบล		
1	หลวงป่ายาง	2	น้ำอ่าง	40,000	37,500
2	ค้อกลาง	4	น้ำอ่าง	46,000	37,915
3	ไร่	5	น้ำอ่าง	59,700	40,151
4	พงสะตือ	7	บ้านแก่ง	20,000	25,000
5	หนองบัวแดง	9	บ้านแก่ง	35,000	41,110

สินค้าที่จำหน่ายในร้านค้าดังกล่าว เป็นสินค้าอุปโภคและบริโภคมีสินค้าที่เป็นอาหารแปรรูปจากกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น น้ำพริก ข้าวเกรียบ และบางแห่งเป็นสถานีบริการน้ำมันขนาดเล็ก

8. กิจกรรมการจัดตั้งศูนย์บริการแบบเสร็จด้านการเกษตร

การจัดตั้งศูนย์แบบเบ็ดเสร็จด้านการเกษตรอยู่ระหว่างดำเนินการ ซึ่งได้จัดทำไว้จำนวน 1 ศูนย์ ที่สำนักงานการเกษตร อำเภอตรอน

9. กิจกรรมประชาม/เวทีประชาม

อำเภอ ได้จัดทำโครงการเยี่ยมบ้านยามเย็น และเวทีประชามอำเภอ ตำบล หมู่บ้าน เพื่อรับทราบปัญหาและความต้องการของแต่ละประชาม ในปี 2541-2542 จำนวน 45 หมู่บ้าน 5 ตำบล ดังนี้

ตาราง 5.9 เวทีประชามอำเภอ

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	สถานที่	ผู้เข้าร่วมประชาม (คน)
1	17 มิถุนายน 2541	ตำบลวังแดง	70
2	10 กันยายน 2541	ตำบลน้ำอ่าง	45
3	21 ตุลาคม 2541	ตำบลบ้านแก่ง	66
4	20 พฤศจิกายน 2541	ตำบลหาดสองแคว	49
5	11 ธันวาคม 2541	ตำบลข่อยสูง	26
รวม	-	5	256

ตาราง 5.10 เวทีประชามตำบล

ครั้งที่	เดือน	ประชามตำบล	สถานที่	ผู้เข้าร่วมประชาม
1	มิถุนายน 2541	ข่อยสูง	อบต. ข่อยสูง	30
2	กรกฎาคม 2541	วังแดง	อบต. วังแดง	30
		บ้านแก่ง	โรงเรียนบ้านแก่งใต้	35
		น้ำอ่าง	อบต. น้ำอ่าง	29
		หาดสองแคว	ศาลาเอนกประสงค์ หมู่ที่ 1	60
3	สิงหาคม 2541	ข่อยสูง, วังแดง, บ้านแก่ง, หาดสองแคว และไผ่ล้อม อ.ลับแล	บ้านไผ่ลูกช้าง หมู่ที่ 3	78
4	ตุลาคม 2541	หาดสองแคว	ศาลาเอนกประสงค์	45
		วังแดง	ม.1 อบต. วังแดง	32
5	พฤศจิกายน 2541	น้ำอ่าง	อบต. น้ำอ่าง	50

ตาราง 5.11 เวทีประชาคมหมู่บ้าน

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	จำนวนผู้เข้าร่วม (คน)
1	4 พ.ย. 2541	ป่าควง	9	วังแดง	57
2	11 พ.ย. 2541	ไร่อ้อย	8	น้ำอ่าง	63
3	18 พ.ย. 2541	แหลมคูม	5	หาดสองแคว	60
4	25 พ.ย. 2541	ข่อยสูงและข่อยสูงใต้	1,7	ข่อยสูง	113
5	2 ธ.ค. 2541	พงสะตือ	6,7	บ้านแก่ง	89
6	9 ธ.ค. 2541	หลวงป่ายาง	2	น้ำอ่าง	105
7	16 ธ.ค. 2541	นิคมบึงพาด	6	หาดสองแคว	42
8	23 ธ.ค. 2541	คงจันทร์	4	ข่อยสูง	89
9	29 ธ.ค. 2541	วังแดง	3	วังแดง	81
10	6 ม.ค. 2542	ร้องประคู้	1	บ้านแก่ง	61
11	13 ม.ค. 2542	แหลมถ่อน	5	ข่อยสูง	81
12	19 ม.ค. 2542	หาดสองแคว	1	หาดสองแคว	80
13	27 ม.ค. 2542	ใหม่เขาวชน	5	วังแดง	72
14	3 ก.พ. 2542	ใหม่	1	น้ำอ่าง	117
15	10 ก.พ. 2542	ท่าอวน	1	วังแดง	61
16	17 ก.พ. 2542	แก่งใต้	3	บ้านแก่ง	62
17	24 ก.พ. 2542	หาดสองแคว	2	หาดสองแคว	150
18	3 มี.ค. 2542	แหลมทอง	2	ข่อยสูง	129
19	9 มี.ค. 2542	เหล่า	3	น้ำอ่าง	127
20	17 มี.ค. 2542	วังแดง	2	วังแดง	72
21	24 มี.ค. 2542	หมู่สี่พัฒนา	4	บ้านแก่ง	104
22	7 เม.ย. 2542	วังตระคร้อ	10	บ้านแก่ง	90
23	21 เม.ย. 2542	วังหินพัฒนา	12	วังแดง	91
24	28 เม.ย. 2542	ไผ่ลูกช้าง	3	ข่อยสูง	205
25	6 พ.ค. 2542	เด่นตำโรง	4	หาดสองแคว	77
26	12 พ.ค. 2542	วังหิน	4	วังแดง	82

ครั้งที่	วัน เดือน ปี	บ้าน	หมู่ที่	ตำบล	จำนวนผู้เข้าร่วม (คน)
27	19 พ.ค. 2542	หมู่ห้าสามัคคี	5	บ้านแก่ง	58
28	26 พ.ค. 2542	บ้านไร่	5	น้ำอ่าง	109
29	2 มิ.ย. 2542	ใหม่โพธิ์เย็น	6	วังแดง	95
30	9 มิ.ย. 2542	ชำทอง	8	บ้านแก่ง	44
31	17 มิ.ย. 2542	บึงพาด	7	หาดสองแคว	59
32	23 มิ.ย. 2542	ค้อกลาง	4	น้ำอ่าง	89
33	7 ก.ค. 2542	หัวदान	8	วังแดง	54
34	14 ก.ค. 2542	ไชยมงคล	7	น้ำอ่าง	128
35	21 ก.ค. 2542	หาดสองแคว	3	หาดสองแคว	91
36	29 ก.ค. 2542	วังแดง	11	วังแดง	72
37	4 ส.ค. 2542	บ้านแก่ง	2	บ้านแก่ง	101
38	11 ส.ค. 2542	สีกลาย	6	ข่อยสูง	65
39	18 ส.ค. 2542	ท่าดินขาว	6	น้ำอ่าง	61
40	25 ส.ค. 2542	ใหม่พัฒนา	10	วังแดง	83
41	1 ก.ย. 2542	หนองบัวแดง	9	บ้านแก่ง	72
42	8 ก.ย. 2542	ห้วยพิกุลทอง	7	วังแดง	66
43	15 ก.ย. 2542	นา	9	น้ำอ่าง	66
				รวม	3,669

2. โครงการการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ประกอบด้วย 8 กิจกรรม ได้แก่

- 2.1 การดำเนิน โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริเศรษฐกิจแบบพอเพียง เฉลิมพระเกียรติ
- 2.2 แนวคิดและกระบวนการประชาคม
- 2.3 การแก้ไขปัญหาสุขภาพจิต
- 2.4 การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 2.5 การป้องกันโรคเอดส์
- 2.6 การให้ความรู้แก่ประชาชน เพื่อการตัดสินใจทางการเมืองและการปกป้องคุ้มครองประชาชน ในการใช้สิทธิเลือกตั้ง
- 2.7 การเสริมสร้างคุณธรรมและจริยธรรม
- 2.8 การดูแลตรวจสอบการบริหารงาน หน่วยการปกครองท้องถิ่น

อำเภอ ได้ดำเนินการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ดังนี้

1. กระตุ้นและส่งเสริมให้หน่วยงานระดับอำเภอ ให้ความร่วมมือดำเนินงานตามโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชน
2. กระตุ้นและประสานการปฏิบัติกับธุรกิจเอกชนและองค์กรพัฒนาต่างๆ ในลักษณะพหุพาที ให้เป็นไปตามนโยบายการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
3. จัดทำแผนการฝึกอบรม ตามโครงการกลุ่มเป้าหมาย ตำบลละ 25 คน
4. จัดตั้งและสนับสนุนวิทยากรระดับอำเภอ ในการจัดฝึกอบรม
5. ประสานแผนงาน งบประมาณภาครัฐ การดำเนินงานเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในอำเภอ
6. การบริหารงาน การติดตามและประเมินผลการดำเนินงานในระดับอำเภอ
7. ส่งเสริมให้องค์การบริหารส่วนตำบล มีส่วนร่วมในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนระดับอำเภอ
8. กระตุ้นให้หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง องค์กรปกครองท้องถิ่น ตำบล หมู่บ้าน กลุ่มชน ให้เป็นองค์กรที่มีบทบาทในการสนับสนุนงบประมาณและการดำเนินกิจกรรมของชุมชน
9. กระตุ้นคณะกรรมการพัฒนาอำเภอให้มีการติดตามและประเมินผลตามแผนเสริมสร้างความเข้มแข็งแก่ชุมชนของอำเภอ

3. โครงการต่อต้านยาเสพติด

อำเภอ ได้จัดทำโครงการต่อต้านยาเสพติด อาทิเช่น โครงการปัดขังชายด้านภัยยาเสพติด และโครงการนึ่งสมาธิจิตด้านภัยยาเสพติด เพื่อรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ และปลูกจิตสำนึกให้นักเรียนนักศึกษา เยาวชน ผู้ใช้แรงงานและประชาชนทั่วไป ได้รับรู้ถึงมหันตภัยร้ายแรงของยาเสพติดที่มีต่อสังคม และเพื่อควบคุมการขยายตัวของปัญหายาเสพติดในเขตพื้นที่ชุมชน หมู่บ้านมิให้แพร่ขยายไปในกลุ่มผู้ไม่เสพยาเสพติด อำเภอ ได้กำหนดหมู่บ้านเป้าหมายปลอดยาเสพติดในปี พ.ศ.2542 จำนวน 15 หมู่บ้าน 5 ตำบล เป็นหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด ดังนี้

ตาราง 5.12 แสดงหมู่บ้าน 5 ตำบล เป็นหมู่บ้านเฉลิมพระเกียรติปลอดยาเสพติด

ลำดับที่	หมู่บ้านเป้าหมาย	หมู่ที่	ตำบล	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร
1	พงสะตือ	6-7	บ้านแก่ง	322	2,088
2	ชำทอง	8	บ้านแก่ง	201	513
3	หนองบัวแดง	9	บ้านแก่ง	87	831
4	วังตะคร้อ	10	บ้านแก่ง	177	506
5	ค้อกลาง	4	น้ำอ่าง	282	1,171
6	ท่าดินขาว	6	น้ำอ่าง	94	388
7	หาดสองแคว	1	หาดสองแคว	208	802
8	หาดสองแคว	2	หาดสองแคว	122	518
9	หาดสองแคว	3	หาดสองแคว	212	967
10	วังแดง	3	วังแดง	398	1,686
11	หัวคาน	8	วังแดง	74	294
12	ป่าควง	9	วังแดง	57	243
13	แหลมทอง	2	ข่อยสูง	220	1,571
14	สีกลาย	6	ข่อยสูง	107	562
15	ข่อยสูงใต้	7	ข่อยสูง	126	390
รวม	15	-	5	2,687	12,530

อำเภอได้ประกาศหมู่บ้านเป้าหมาย เป็นหมู่บ้านปลอดภัยเสด็จไปแล้ว จำนวน 3 หมู่บ้าน ได้แก่ บ้านหาดสองแคว หมู่ที่ 2 ตำบลหาดสองแคว, บ้านข่อยสูงใต้ หมู่ที่ 7 ตำบลข่อยสูง และบ้านพงสะตือ หมู่ที่ 6, 7 ตำบลบ้านแก่ง

สภาพปัญหาความต้องการของอำเภอตรอนโดยรวม

1. ปัญหาภัยแล้ง

ในเขตพื้นที่ตำบลน้ำอ่างใช้น้ำจากฝายน้ำล้นที่กั้นคลองตรอนเมื่อใช้ปลูกพืชต่างๆ และทำนาในฤดูกาลปลูกข้าวนาปรัง พ.ศ.2540-2541 น้ำคลองตรอนแห้งทำให้ข้าวนาปรังแห้งตาย ทำความเดือดร้อนให้แก่ราษฎรเป็นอย่างมาก แนวทางการแก้ไขปัญหาคือ

1. ขุดลอกคลองตรอนให้สามารถจุน้ำให้มากขึ้นเพียงพอต่อการเกษตรกรรมที่ใช้น้ำจากคลองตรอน โดยอาศัยสถานีสูบน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้า จำนวน 3 สถานี
2. จัดทำฝายน้ำล้นเพิ่มขึ้นในทางปลายคลอง เพื่อขยายพื้นที่รับน้ำ
3. จัดทำพนังกั้นตลิ่งคลองตรอนพังซึ่งขณะนี้พังลงทุกปีจนราษฎรบางรายต้องย้ายบ้านหนีที่ดินหดหายไปรวมทั้งทำให้พื้นคลองตื้นเขินทุกปี

2. ปัญหาน้ำท่วมขัง

ในพื้นที่ตำบลข่อยสูงเนื่องจากเป็นที่ราบลุ่มคลองระบายน้ำมีน้อยทำให้ฤดูฝนน้ำไหลหลาก ทางตอนเหนือไหลลงมารวมในที่ราบของตำบลข่อยสูงและท่วมขังอยู่นานทำให้การทำนาปีไม่ได้ผล เมื่อถึงฤดูแล้งน้ำก็แห้งไม่สามารถทำนาปรังได้แนวทางแก้ไขต้องดำเนินการจัดทำอ่างเก็บน้ำ คลองระบายน้ำประตูปิด-เปิดเพื่อระบายน้ำได้ทันในฤดูฝนและเก็บกักน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้ง

3. ปัญหาการคมนาคม

1. สะพานข้ามคลองตรอน ระหว่างหมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 4 ตำบลน้ำอ่าง เป็นสะพานคอนกรีตเสริมเหล็ก แต่มีความกว้างเพียงใช้รถจักรยานยนต์ผ่านได้เท่านั้น รถยนต์ไม่สามารถผ่านได้ ทำให้การสัญจรระหว่างหมู่บ้านและราษฎรในตำบลน้ำอ่าง ต้องใช้เส้นทางที่อ้อมมาก ทำให้สิ้นเปลืองค่าใช้จ่ายเพิ่มมากขึ้น หากสามารถขยายสะพานให้รถยนต์ผ่านได้ จะทำให้การสัญจรและการขนส่งผลผลิตสะดวก รวดเร็วและประหยัดมากขึ้น

2. เส้นทางระหว่างบ้านสักกลาย-บ้านแหลมทองตำบลข่อยสูง ระยะทางประมาณ 6 กม. ขณะนี้เป็นทางลูกรังราษฎรได้พยายามร้องขอให้มีการลาดยาง เพื่อสะดวกในการสัญจรและการขนส่งผลผลิตและเป็นเส้นทางตัดไปสู่อำเภอศรีนคร จังหวัดสุโขทัย

4. ปัญหาภาวะเศรษฐกิจตกต่ำ

ข้อมูลผู้ว่างงานที่กลับภูมิลำเนา มีปรากฏดังนี้

ตาราง 5.13 ข้อมูลผู้ว่างงานที่กลับภูมิลำเนา

ตำบล	หมู่บ้าน	จำนวนผู้ว่างงาน (คน)
วังแดง	12	101
ข่อยสูง	7	80
น้ำอ่าง	9	152
หาดสองแคว	7	34
บ้านแก่ง	10	57
รวม	45	424

ปัญหาและความต้องการของประชคมหมู่บ้าน ประจำปีพ.ศ.2541-2549

ตาราง 5.14 ปัญหาและความต้องการของประชคมหมู่บ้านด้านการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสาธารณูปโภคของรัฐ

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
1	ข่อยสูง	1	ข่อยสูง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการขุดลอกคลองขยมมาคลองซอยที่ไปลงบึงมาย ระยะทาง 2.5 กม. 2. ต้องการขุดบ่อบาดาลเพื่อทำไร้อ้อย จำนวน 200 ไร่
2	แหลมทอง	2	ข่อยสูง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการให้แก้ไขโทรศัพท์ที่ขัดข้อง พร้อมด้วยจัดให้มีโทรศัพท์ใช้บัตร 2. ต้องการให้พัฒนาบึงมายให้สามารถกักเก็บน้ำเพื่อการเกษตร แหล่งเพาะพันธุ์ปลา แหล่งท่องเที่ยว
3	ไผ่ลูกช้าง	3	ข่อยสูง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการบ่อบาดาลเพื่อการเกษตร 2. ต้องการสร้างฝายน้ำล้นใต้ถนนเลขหนองบัวไป 3. ต้องการซ่อมแซมประปาหมู่บ้านของกรมทรัพยากรธรณี

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
4	ดงจันทร์	4	ข่อยสูง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการถนนเข้าหมู่บ้านให้เป็นลาดยางตลอดสาย 2. ต้องการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 3. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะ
5	แหลมลอน	5	ข่อยสูง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร 2. ต้องการเปลี่ยนหัวบ่มน้ำบาดาล
6	สักลาย	6	ข่อยสูง	1. ต้องการลาดยางถนนสายหลักเข้าหมู่บ้าน
7	ข่อยสูงใต้	7	ข่อยสูง	ยังไม่มี
8	ท่าอวน	1	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการไฟฟ้ารายทางถนนภายในหมู่บ้าน 2. ต้องการถนนคอนกรีต ซอย 9 3. ต้องการระบายน้ำภายในหมู่บ้าน 4. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะเพิ่มเติม 5. ต้องการลูกรังเสริมถนน จำนวน 11 สาย
9	วังแดง	2	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการให้แก้ไขตลิ่งพังริมแม่น้ำน่าน 2. ต้องการลูกรังซ่อมแซมถนน จำนวน 1 สาย 3. ต้องการถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้าน 4. ต้องการคลองระบายน้ำป้องกันน้ำท่วม 5. ต้องการไฟฟ้ารายทางภายในหมู่บ้าน
10	วังแดง	3	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการประปาหมู่บ้านเพิ่มเติม 2. ต้องการแก้ไขถนนดินลูกรังที่เป็นหลุม น้ำท่วมขังในฤดูฝน 3. ต้องการขยายเขตไฟฟ้า
11	วังหิน	4	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการปรับปรุงถนนซอยในหมู่บ้านใต้โรงเรียนไฮสคูล ระยะทาง 100 เมตร 2. ต้องการดินลูกรังบ่อตัดถนนลูกรังในทุ่งสามขา ระยะทาง 7,000 เมตร

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
12	ใหม่เขวชน	5	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการน้ำเพื่อใช้ทำนาปรัง 2. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะประจำหมู่บ้าน 3. ต้องการประปาหมู่บ้านเพิ่มเติม 4. ต้องการไฟฟ้าตามรายทางสี่แยก
13	ใหม่โพธิ์เย็น	6	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้านและต้องการให้ซ่อมแซมถนนลูกรัง สายโป่งนก ระยะทาง 12 กม. 2. ต้องการไฟฟ้าสาธารณะตามซอยต่างๆ 3. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะเพิ่มเติม 4. ต้องการถังแรงดันระบบประปาเพิ่ม 1 ชุด 5. ต้องการชุดลอกคลองแม่กลอง
14	ห้วยพิกุล ทอง	7	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการมิเตอร์ไฟฟ้าติดตั้งที่ประปาหมู่บ้าน 2. ต้องการถนนคอนกรีตสายโรงเรียนห้วยพิกุลทอง 3. ต้องการขยายเขตไฟฟ้า 4. ต้องการขยายเขตประปาหมู่บ้าน 5. ต้องการถนนคอนกรีต สายแยก รพช.-หนองน้ำมันปลา ระยะทาง 1,000 เมตร 6. ต้องการขยายถนนลูกรัง สายหนองชัยม้า-เขตดงช้างดี ระยะทาง 950 เมตร 7. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะ 8. ต้องการบ่อน้ำบาดาล 9. ต้องการไฟฟ้ารายทาง ถนนสายทางแยกเข้าโรงเรียนห้วยพิกุลทอง 10. ต้องการซ่อมแซมถนนลูกรังภายในหมู่บ้านจำนวนหลายสาย
15	ห้วยดาน	8	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการแก้ไขระบบน้ำประปา (กรมอนามัย) เนื่องจากน้ำประปาเป็นตะกอนและเป็นฝัว

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
16	ป่าควง	9	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการสระเก็บน้ำ 2. ต้องการบ่อน้ำตื้น 3. ต้องการขยายถนนในหมู่บ้าน เนื่องจากเป็นถนนลูกรัง
17	ใหม่พัฒนา	10	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการถนนคอนกรีตภายในหมู่บ้าน ไปที่สถานีอนามัยตำบลวังแดง 2. ต้องการไฟฟ้ารายทางตลอดหมู่บ้าน 3. ต้องการถังสูงขนาดใหญ่เพื่อการประปาหมู่บ้าน ซึ่งบ่อบาดาลมีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 6 นิ้ว ลึก 120 ฟุต
18	วังแดง	11	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการเตาเผาขยะประจำหมู่บ้าน 2. ต้องการถังกรองน้ำเสีย น้ำประปาไม่พอใช้ 3. ต้องการปรับถนนสายหนองป้อ, หนองไผ่, ปลายนา เนื่องจากเป็นเส้นทางสำหรับการเกษตร 4. ต้องการตู้โทรศัพท์สาธารณะเพิ่มเติม 5. ต้องการขุดลอกคลองส่งน้ำ คลองระบายน้ำเนื่องจากมีสภาพตื้นเขิน
19	วังหินพัฒนา	12	วังแดง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการให้ช่วยเหลือปัญหาน้ำประปาแพงกว่าปกติ 2. ต้องการบ่อน้ำบาดาล 3. ต้องการให้ทำทางระบายน้ำทิ้ง
20	ร้องประดู่	1	บ้านแก่ง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการขุดลอกบึงบอนและเลี้ยงปลา 2. ต้องการท่อमुดส่งน้ำ ยาว 800 เมตร หน้า 12 นิ้ว 3. ต้องการซ่อมสะพานแขวน 4. ต้องการทำถนนคอนกรีตต่อจากถนนลาดยางให้แล้วเสร็จ 5. ต้องการถนนไปหมู่ที่ 9 บ้านหนองบัวแดง ตำบลบ้านแก่ง 6. ต้องการ โทรศัพท์สาธารณะแบบหยอดเหรียญ ประจำหมู่บ้าน
21	บ้านแก่ง	2	บ้านแก่ง	ยังไม่มีปัญหา

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
22	บ้านแก่งไต้	3	บ้านแก่ง	1. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะประจำหมู่บ้าน จำนวน 2 คู่สาย (ที่วัดและหมู่บ้าน)
23	หมู่สี่พัฒนา	4	บ้านแก่ง	1. ต้องการขุดลอกคลองเปลี่ยนทางน้ำ เนื่องจากตลิ่งคลองทรอนพัง ประมาณ 900 เมตร 2. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 1 คู่สาย 3. ต้องการเพิ่มถังเก็บน้ำและไคป็นน้ำ
24	หมู่ห้า สามัคคี	5	บ้านแก่ง	1. ต้องการขุดคลองใส่ไก่อื่อนำน้ำจากคลองละวานส่งไปตามพื้นที่ทำการเกษตร 2. ต้องการปรับปรุงถนนสายผ่านพื้นที่ทางการเกษตร กว้าง 6 เมตร ยาว 400 เมตร 3. ต้องการจัดทำโครงการป้องกันตลิ่งพัง ด้านตะวันออกของคลองตรอน ขณะนี้ตลิ่งพังไปแล้ว 200 เมตร
25	พงสะตือ	6,7	บ้านแก่ง	1. ต้องการสถานีสูบน้ำด้วยพลังไฟฟ้าสูบน้ำจากคลองตรอน 1. ต้องการประปาหมู่บ้าน หมู่ที่ 7 2. ต้องการเชื่อมกั้นคลองตรอน ปกติจะรอน้ำจากน้ำฝนทำนา
26	ชำทอง	8	บ้านแก่ง	1. ต้องการขยายเขตไฟฟ้า 2. ต้องการแท็งก์ประปาสูงเนื่องจากถึงปัจจุบันเป็นถังต่ำทำให้ไม่มีแรงดัน 3. ต้องการตู้โทรศัพท์สาธารณะประจำหมู่บ้าน
27	หนองบัว แดง	9	บ้านแก่ง	1. ต้องการถนนคอนกรีตขอยขยายแคง ขอยตาเพิ่มพร้อมไฟฟ้ารายทาง 2. ต้องการตู้โทรศัพท์สาธารณะ บริเวณหน้าศูนย์สาธิตการตลาด
28	วังตะคร้อ	10	บ้านแก่ง	1. ต้องการถนนคอนกรีตเพิ่ม ยาวประมาณ 1,500 เมตร 2. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะ 3. ต้องการขยายเขตไฟฟ้า ระยะทาง 600 เมตร

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
29	หาดสองแคว	1	หาดสองแคว	1. ต้องการน้ำใช้ทำนา เนื่องจากสภาพดินเป็นดินทราย ไม่อุ้มน้ำ
30	หาดสองแคว	2	หาดสองแคว	1. ปัญหาน้ำใช้เพื่อการเกษตรไม่เพียงพอ น้ำไม่พอทำนา
31	หาดสองแคว	3	หาดสองแคว	1. ต้องการตู้โทรศัพท์สาธารณะ จำนวน 2 จุด
32	เด่นลำโรง	4	หาดสองแคว	1. ต้องการวางท่อ คสล. คลองส่งน้ำด้วยไฟฟ้าที่ซอย ประสบโชค 2. ต้องการให้ทำถนน ขนาดกว้าง 3 เมตร ยาว 300 เมตร เพื่อใช้เป็นเส้นทางขนส่งพืชผลทางการเกษตร
33	แหลมกุ่ม	5	หาดสองแคว	1. ต้องการสถานีสูบน้ำด้วยพลังงานไฟฟ้า 2. ต้องการถนนคอนกรีตสายแหลมกุ่ม-ไผ่สว่าง ระยะทาง 120 เมตร ต่อจากถนน รพช. 3,000 เมตร 3. ต้องการร่องระบายน้ำ 2 ข้างทางของถนนลาดยาง ท่า สัก-แหลมกุ่ม ระยะทาง 200 เมตร 4. ต้องการ โทรศัพท์ส่วนตัวประจำบ้าน 5. ต้องการขุดคลองที่คลองระบายน้ำไปลงคลองพระ สวัสดิ์
34	นิคมบึงพาด	6	หาดสองแคว	ยังไม่มีปัญหา
35	บึงพาด	7	หาดสองแคว	1. ต้องการตู้โทรศัพท์สาธารณะ 2 จุด 2. ต้องการปรับปรุงถนนลูกรังสาย รพช-หนองน้ำช้าง ยาว 4,000 เมตร , สายรพช.-นาทุ่ง ยาว 1,800 เมตร และสายรพช-ทุ่งสามขา ยาว 2,000 เมตร 3. ต้องการ ไฟฟ้าสาธารณะ 3 จุด คือ สายบ้านนาพุง (สายเอเชีย), สายบ้านดงขมุ 1 และ 2 4. ต้องการขุดลอกหนองหิน, หนองน้อย และลำชำ ม.7 กว้าง 30 เมตร ยาว 4,000 เมตร
36	บ้านใหม่	1	น้ำอ่าง	1. ปัญหาเรื่องน้ำเพื่อการเกษตร 2. ต้องการขุดคลองสีดา ยาว 1,000 เมตร กว้าง 18 เมตร 3. ต้องการขุดลอกกรองตรอน 4. ต้องการ โทรศัพท์สาธารณะเพิ่ม

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
37	หลวงท่ายาง	2	น้ำอ่าง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการแก้ไขน้ำประปาหมู่บ้านเนื่องจากน้ำไม่พอใช้ 2. ต้องการถนนคอนกรีตต่อจากถนนสายมหาสำเนียง 3. ต้องการขุดลอกคลองน้ำหลง
38	บ้านเหล่า	3	น้ำอ่าง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการน้ำประปา เนื่องจากน้ำประปาไม่พอใช้
39	ค้อกลาง	4	น้ำอ่าง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการปรับปรุงท่อน้ำประปา เนื่องจากท่อตัน (ท่อฝังดิน) น้ำไหลไม่สะดวก 2. ต้องการตลาดสดแห่งใหม่ 3. ต้องการขุดลอกบึงสกัด
40	บ้านไร่	5	น้ำอ่าง	<ol style="list-style-type: none"> 1. ต้องการเพิ่มแรงดันน้ำประปาหรือขุดเจาะบ่อบาดาลเพิ่มในกลุ่มราษฎรที่อยู่ที่สูง 2. ต้องการให้ สปก. ติดตามผลการดำเนินงานเรื่องสระ 3. ต้องการให้ขุดดินฝังท่อระบายน้ำ ระยะทาง 500 เมตร เนื่องจากคลองร่องป่าไร่ผ่านกลางหมู่บ้าน ขณะนี้มีราษฎรปลูกบ้านทับที่คลอง ทำให้น้ำไหลไม่ สามารถระบายลงคลองตรอนได้ 4. ต้องการต่อเติมอาคารเอนกประสงค์ที่เชื่อมกับศูนย์สาริตการตลาด เพื่อขยายพื้นที่ใช้ประโยชน์สาธารณะของหมู่บ้าน 5. ต้องการขุดลอกคลองวังเดือนห้า กว้าง 10 เมตร ยาว 1,500 เมตร ลึก 3 เมตร และทำฝายกั้นน้ำวังเดือนห้า 3 จุด 6. ต้องการทำลิบ์แลบกันตลิ่งพัง คลองตรอน ยาว 400 เมตร ลึก 30 เมตร 7. ต้องการคลองส่งน้ำคอนกรีตเสริมเหล็ก ปากคลอง กว้าง 3 เมตร ลึก 1.5 เมตร คนคลองกว้าง 1 เมตร ยาว 3,000 เมตร 8. ต้องการปรับปรุงถนนสายคงคด กว้าง 8 เมตร ยาว 7,000 เมตร

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
41	ท่าดินขาว	6	น้ำอ่าง	1. ต้องการขุดลอกคลองรอบบึงสกัดให้ลึกและกว้าง เพิ่มท่อระบายน้ำข้ามถนนให้สามารถระบายน้ำได้ทัน เพื่อแก้ปัญหาหน้าท่วมในฤดูฝน 2. ต้องการแก้ไขปัญหาน้ำในบึงสกัด ซึ่งแห้งในช่วงฤดูแล้ง เนื่องจากมีราษฎรสูบน้ำไปใช้ประโยชน์ส่วนตัว
42	ไชยมงคล	7	น้ำอ่าง	1. ต้องการไฟฟ้ารายทางในหมู่บ้าน 2. ต้องการโทรศัพท์สาธารณะ 3. ต้องการสนามกีฬา คสล. เพื่อให้เยาวชนเล่นกีฬา
43	ไร่อ้อย	8	น้ำอ่าง	1. ต้องการถนนคอนกรีตกลางหมู่บ้าน ยาว 1,755 เมตร กว้าง 8 เมตร 2. ต้องการขุดลอกสระเพื่อเป็นแหล่งน้ำและเป็นสถานที่เลี้ยงปลา 3. ต้องการขยายเขตไฟฟ้า
44	บ้านนา	9	น้ำอ่าง	ยังไม่มีปัญหา

ตาราง 5.15 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
1	แหลมทอง	2	ข่อยสูง	1. ประสบปัญหาเงินค่าชดเชยอ้อยโรงงานเอกลักษณ์และวังกะพี้ รวมทั้งเกรดน้ำตาลต่ำ
2	ไผ่ลูกช้าง	3	ข่อยสูง	1. ปัญหาที่นาไม่มีเอกสารสิทธิ์ 2 รายคือ 1.1 นายทวี กลมกล่อม จำนวน 20 ไร่ 1.2 นายไว พุทธา จำนวน 9 ไร่ 2 งาน 2. ปัญหาความยากจนเนื่องจากไม่มีที่ดินทำกิน
3	ดงจันทร์	4	ข่อยสูง	1. ต้องการให้มีการส่งเสริมอาชีพ
4	แหลมอ่อน	5	ข่อยสูง	1. ต้องการรวมกลุ่มอาชีพ
5	สักลาย	6	ข่อยสูง	1. ต้องการรวมกลุ่มแม่บ้านและต้องการ 1.1 ชุดแม่บ้านทั้งผ้าและค่าตัดเย็บ 25 ชุด 1.2 หม้อเบอร์ 40 จำนวน 1 เตา ประกอบโครงการบดน้ำพริก

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
6	ใหม่เขาวชน	5	วังแดง	1. ต้องการรวมกลุ่มกิจกรรมอาชีพ
7	ห้วยพิกุลทอง	7	วังแดง	1. ต้องการให้มีการส่งเสริมอาชีพ 2. ต้องการจักรเย็บผ้า
8	ห้วยดาน	8	วังแดง	1. ต้องการจักรเย็บผ้า
9	ป่าควง	9	วังแดง	1. ต้องการที่ทำกิน 2. ต้องการจักรเย็บผ้าสำหรับกลุ่มตัดเย็บเสื้อผ้า
10	ใหม่พัฒนา	10	วังแดง	1. ต้องการให้ส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชังในแม่น้ำน่าน 2. ปัญหาความยากจน 3. ปัญหาผลผลิตราคาตกต่ำ
11	วังแดง	11	วังแดง	1. ต้องการให้ส่งเสริมกลุ่มอาชีพราษฎร 2. ต้องการงบประมาณสนับสนุนศูนย์ 3. ต้องการอุปกรณ์การทำขนมต่างๆ 4. ต้องการเครื่องแพคถุงแบบนั่งทำ
12	วังหินพัฒนา	12	วังแดง	1. ต้องการที่ทำกินของตนเอง
13	ร่องประดู่	1	บ้านแก่ง	1. ต้องการฝักอาชีพตัดเย็บรองเท้า
14	บ้านแก่ง	2	บ้านแก่ง	1. ต้องการให้จัดอบรมกลุ่มแม่บ้าน เรื่อง การทำกล้วยฉาบ ถั่วอบเนย หมวกสาน
15	หมู่สี่พัฒนา	4	บ้านแก่ง	1. ต้องการแก้ไขปัญหาขาดที่ทำกิน
16	หนองบัวแดง	9	บ้านแก่ง	1. ต้องการแก้ไขปัญหาขาดที่ทำกิน 2. ต้องการให้ช่วยเหลือราษฎรตกงาน ผู้มีรายได้น้อยและครอบครัวยากจน
17	วังตะคร้อ	10	บ้านแก่ง	1. ต้องการกระชังเลี้ยงปลา 2. ต้องการให้ส่งเสริมอาชีพการเลี้ยงไก่พื้นเมือง
18	หาดสองแคว	1	หาดสองแคว	1. ต้องการให้ส่งเสริมการรวมกลุ่มอาชีพ 2. ต้องการที่ทำกิน
19	หาดสองแคว	2	หาดสองแคว	1. ปัญหาเงินทุนสำหรับกลุ่มแม่บ้านอาหารแปรรูปไม่มี 2. ต้องการตลาดรองรับสินค้าอาหารแปรรูป
20	เด่นสำโรง	4	หาดสองแคว	1. ต้องการที่ทำกิน

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
21	นิคมบึงพาด	6	หาดสองแคว	1. ต้องการให้แก้ปัญหาราษฎรมีหนี้สิน 2. ต้องการให้แก้ไขปัญหาราษฎรไม่มีที่ดินทำกิน
22	บึงพาด	7	หาดสองแคว	1. ต้องการอุปกรณ์ทำขนมจีนและเครื่องตีแป้งสำหรับทำขนม (กลุ่มแม่บ้าน)
23	ใหม่	1	น้ำอ่าง	1. ราคาพืชผลตกต่ำ (อ้อย, ข้าว) 2. ต้องการรวมกลุ่มอาชีพ
24	หลวงป่ายาง	2	น้ำอ่าง	1. ต้องการให้แก้ไขปัญหาชาวบ้านว่างงานในฤดูแล้ง
25	เหล่า	3	น้ำอ่าง	1. ต้องการให้ส่งเสริมอาชีพแก่กลุ่มสตรีในฤดูว่างงานจากการทำนา 2. นางวุ่น มั่นต่อ ครอบครองที่ ส.ป.ก. อยู่แต่ไม่ได้รับใบเอกสารสิทธิ ส.ป.ก.
26	ค้อกลาง	4	น้ำอ่าง	1. ต้องการให้สนง. เกษตรอำเภอสนับสนุนพันธุ์ข้าว 2. ต้องการให้แก้ไขปัญหาคนตงงาน มีประมาณ 100 คน 3. ต้องการตลาดสดแห่งใหม่
27	ไชยมงคล	7	น้ำอ่าง	1. ต้องการให้แก้ไขนโยบายการระบาคของหอย เฮอร์รี่ 2. ต้องการให้สนับสนุนส่งเสริมอาชีพการทำไม้กวาด

ตาราง 5.16 ปัญหาและความต้องการของประชาชนหมู่บ้านด้านวัฒนธรรมและการท่องเที่ยว

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
1	หมู่ห้า สามัคคี	5	บ้านแก่ง	1. ต้องการให้เด็กได้รับการศึกษาตามเกณฑ์
2	นิคมบึงพาด	6	หาดสองแคว	1. ต้องการดินถมสนามฟุตบอลโรงเรียนหมู่ห้าสามัคคีพร้อมกับไฟสปอร์ตไลท์
3	ท่าดินขาว	6	น้ำอ่าง	1. ต้องการอุปกรณ์กีฬา (วอลเลย์บอล, ตะกร้อ)
4	นา	9	น้ำอ่าง	1. ต้องการงบประมาณสนับสนุนก่อสร้างรั้วคอนกรีตตามศูนย์เด็กเล็ก

ตาราง 5.17 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านการสาธารณสุข

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
1	แหลมทอง	2	ข่อยสูง	1. ต้องการแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด
2	ไผ่ลูกช้าง	3	ข่อยสูง	1. ต้องการแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด
3	แหลมถ่อน	5	ข่อยสูง	1. ต้องการแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด
4	วังแดง	2	วังแดง	1. ต้องการแก้ไขปัญหาหยาเสฟติด
5	หมู่สี่พัฒนา	4	บ้านแก่ง	1. ต้องการแก้ไขปัญหาแมลงวันมีมาก อันเกิดจากฟาร์มไก่ 4 ฟาร์ม
6	ชำทอง	8	บ้านแก่ง	1. ต้องการเงินช่วยเหลือคนพิการ 5 ราย
7	นิคมบึงพาด	6	หาดสองแคว	1. ต้องการแก้ไขปัญหาสุขภาพอนามัย เนื่องจากเด็กมีน้ำหนักรต่ำกว่าเกณฑ์ สภาพบ้านไม่ถูกสุขลักษณะ
8	ไชยมงคล	7	น้ำอ่าง	1. ไม่ได้รับเงินสงเคราะห์ผู้สูงอายุตั้งแต่เดือนตุลาคม 2541 (หมู่ที่ 7 และ 9)

ตาราง 5.18 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านสิ่งแวดล้อม

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
1	วังแดง	3	วังแดง	1. ต้องการให้แก้ไขปัญหาไฟไหม้ป่า
2	วังหิน	4	วังแดง	1. ต้องการให้แก้ไขปัญหารื่องการเผาขยะ เนื่องจากมีคว้นพืษกระจาย ประชาชนทนกลิ่นเหม็นไม่ไหว
3	วังหินพัฒนา	12	วังแดง	1. ต้องการให้แก้ไขปัญหการเผาขยะส่งคว้นเหม็น และปัญหาละอองข้าวที่ปลิวเกิดฝุ่นคั่นกับเด็ก
4	ท่าดินขาว	6	น้ำอ่าง	1. ต้องการให้แก้ไขปัญหาน้ำเน่าเสียอันเกิดจากโรงงานแป้งมัน

ตาราง 5.19 ปัญหาและความต้องการของประชาคมหมู่บ้านด้านอื่นๆ

ที่	ชื่อบ้าน	หมู่ที่	ตำบล	ปัญหาและความต้องการ
1	บ้านแก่ง	2	บ้านแก่ง	1. ต้องการให้เจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจตราบริเวณศาลเจ้าพ่อสุขใจเนื่องจากมีวัยรุ่นมั่วสุมกันมาก
2	สักถาย	6	ข่อยสูง	1. ต้องการทราบข้อเท็จจริงเรื่องเงินของกลุ่มผู้ใช้น้ำและเงินของอพป. ที่ไม่ครบตามจำนวน

จากการประมวลผลภาพรวมองค์ประกอบของการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอตรอนพอจะสรุปแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรได้ดังต่อไปนี้ คือ

1) ควรจัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวในพื้นที่ กำหนดให้มีจุดที่เป็นศูนย์บริการการท่องเที่ยวในชุมชน (Visiting Center) เพื่อเป็นจุดศูนย์กลางที่นักท่องเที่ยวจะเข้าชมกิจกรรมการเกษตรในแหล่งชุมชนหรือหมู่บ้านท่องเที่ยวนั้นๆ เป็นการเอื้ออำนวยในการให้ความรู้และข้อมูลเบื้องต้นต่าง ๆ ก่อนและหลังดูงานในแหล่งท่องเที่ยวนั้นๆ ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการปรับปรุงและพัฒนาให้เกิดความสะดวกและความพร้อมสำหรับการให้บริการนักท่องเที่ยว มีองค์ประกอบหลักที่สำคัญ ได้แก่ สถานที่จอดรถ จอดเรือ สถานที่พักผ่อน สถานที่แสดงกิจกรรมการเกษตร สถานที่จำหน่ายสินค้า สถานที่จำหน่ายเครื่องดื่ม ห้องสุขา ส่วนแสดงวิชาการในด้านการเกษตร เช่น ห้องฟังบรรยายประวัติความเป็นมาของอำเภอตรอนหรือข้อมูลบริบทของพื้นที่และกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ต้องการนำเสนอ ควรทำเป็นมัลติมีเดีย (Multimedia) เพื่อการใช้ประโยชน์ได้อย่างต่อเนื่อง เป็นต้น

2) การพัฒนาจุดบริการนักท่องเที่ยว เป็นการปรับปรุงพัฒนาสภาพภูมิทัศน์บริเวณศูนย์บริการนักท่องเที่ยวเพื่อให้เกิดความพร้อมในการให้บริการนักท่องเที่ยว ตามรายละเอียดในข้อ 1

3) การประชุมชี้แจง เป็นการจัดประชุมชี้แจงการดำเนินการ โครงการท่องเที่ยวเกษตรแก่เจ้าหน้าที่เกี่ยวข้อง ชุมชนที่เกี่ยวข้อง ผู้แทนกลุ่มเกษตรกรในชุมชน เพื่อให้ทราบวัตถุประสงค์และเกิดความเข้าใจเกี่ยวกับวิธีการ รูปแบบ การดำเนินงาน โครงการ ตลอดจนผลตอบแทนที่เกษตรกรจะได้รับจากการเข้าร่วมดำเนินธุรกิจ การให้บริการนักท่องเที่ยว

4) การเตรียมความพร้อมของบุคลากร โดยการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับธุรกิจท่องเที่ยวและการให้บริการนักท่องเที่ยวแก่เกษตรกรผู้เข้าร่วมดำเนินการธุรกิจและบริการภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว

5) การบริหารและจัดการโครงการ เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีระบบและมีประสิทธิภาพ ควรกำหนดให้มีการตั้งหน่วยงานเฉพาะกิจ คณะกรรมการ และ/หรือ หน่วยงานปฏิบัติการที่รับผิดชอบโครงการดังนี้

5.1 จัดตั้ง “ศูนย์อำนวยการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน” ขึ้นที่สำนักงานอำเภอตรอน เพื่อเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการ โครงการ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5.2 แต่งตั้ง “คณะกรรมการบริหารโครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรชุมชน” เพื่อกำหนดแนวทาง และควบคุมกำกับดูแลการดำเนินงานของศูนย์อำนวยการให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการ

5.3 แต่งตั้ง “เจ้าหน้าที่รับผิดชอบโครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับจังหวัดจากสำนักงานจังหวัดอุดรดิตถ์ เพื่อติดตามและประสานงานการท่องเที่ยวเชิงเกษตรของสำนักงานเกษตรอำเภอในพื้นที่รับผิดชอบ

6) การจัดการและการให้บริการของกลุ่มเกษตร เป็นการให้คำแนะนำและดูแลช่วยเหลือเกษตรกรในการวางรูปแบบการบริหารงานภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยจัดตั้งคณะกรรมการของกลุ่มและแบ่งภารกิจ ในการทำงานและการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวที่เข้าชม

7) การจัดการระบบรวบรวมและกระจายสินค้าที่จะนำมาจำหน่ายภายในศูนย์บริการนักท่องเที่ยวได้แก่ ผลผลิตทางการเกษตร สินค้าแปรรูป หัตถกรรม ของที่ระลึก ซึ่งจำเป็นต้องจัดระบบการวางจำหน่าย เพื่อให้สินค้ามีความหลากหลายน่าสนใจสำหรับนักท่องเที่ยว โดยจัดให้มีคณะทำงานกำหนดประเภทสินค้า รวมทั้งการจัดการในการนำสินค้าออกวางพร้อมจำหน่ายตลอดเวลา

8) การจัดการและการดำเนินงานของกลุ่มเกษตรกรในศูนย์บริการนักท่องเที่ยว โดยจัดแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของกลุ่มสมาชิกในด้านต่างๆ ได้แก่

8.1 การจัดทำเอกสารแผ่นพับ โปสเตอร์ สื่อบรรยายวิชาการทำเป็นMultimedia สื่ออินเทอร์เน็ต และป้ายสื่อความหมายตามเส้นทางจุดสำคัญ ๆ แนะนำสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

8.2 จัดทำป้ายโฆษณาเชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้าชมตามแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

8.3 เชิญผู้แทนจากสื่อมวลชนประเภทต่างๆ ไปทัศนศึกษาดูงานตามสถานที่ท่องเที่ยวเชิงเกษตร

8.4 ประสานงานกับหน่วยงานองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว เช่นธุรกิจนำเที่ยว โรงแรม การรถไฟ สายการบินต่าง ๆ เพื่อให้คำแนะนำด้วยการเผยแพร่และประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

8.5 ประสานงานกับธุรกิจนำเที่ยวทั้งในประเทศและต่างประเทศในการนำนักท่องเที่ยวที่เป็นลูกค้าของบริษัทเข้าชมในแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

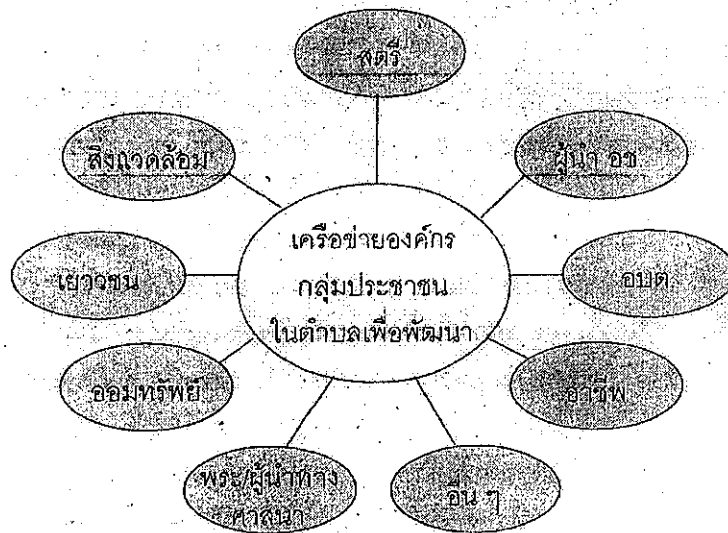
10) การติดตามและรายงานผล ให้มีการรายงานผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคให้ศูนย์อำนวยการโครงการการท่องเที่ยวเชิงเกษตร ออกติดตามการดำเนินงานให้ข้อเสนอและการปรับปรุงแก้ไขทุกเดือนพร้อมทั้งจัดทำรายงานสรุปผลการดำเนินงานเป็นประจำทุกปี

5.1.2 สรุปผลการศึกษการมีส่วนร่วมขององค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร

จากการศึกษาภาคสนามในการทำวิจัย โดยใช้แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ พบปะพูดคุยกับชาวบ้านในท้องถิ่น ผู้นำท้องถิ่น และผู้ประกอบการธุรกิจ ตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์ ทำให้ได้ข้อมูลเบื้องต้นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการนำระบบวิถีชีวิตการมีส่วนร่วมของชุมชนเข้ามาดำเนินการแก้ไขปัญหาท้องถิ่นตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-9 ได้ยึดปรัชญาของการพัฒนาที่เน้น “คน” เป็นศูนย์กลางการพัฒนา และใช้กระบวนการทำงานร่วมกันของพหุภาคีฝ่ายต่าง ๆ ในรูปของ “ประชาคมหมู่บ้าน” โดยสร้างเวทีให้ชุมชนได้เข้าร่วมเรียนรู้ ร่วมคิด ร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ เพื่อกำหนดทิศทางการพัฒนาท้องถิ่นร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 มาตรา 45, 58, 62, 72 ฯลฯ รูปแบบและขั้นตอนของการพัฒนาประชาคมหมู่บ้าน มีดังนี้

ประชาคม เป็นกระบวนการทางสังคมที่คนในชุมชนมาช่วยกันคิดตัดสินใจ และดำเนินการเพื่อประโยชน์สาธารณะของคนในชุมชน “โดยชุมชน เพื่อชุมชน” ตัวแบบการประชาคมหมู่บ้าน ประกอบด้วยสมาชิกประชาคมหมู่บ้าน เป็นผู้นำกลุ่ม องค์กร อาสาสมัคร ฯลฯ ที่มีความหลากหลาย มีความรักในหมู่บ้านหรือท้องถิ่น และพร้อมที่จะเข้าร่วมคิด ร่วมตัดสินใจและดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง

โดยมีการคัดเลือกประธาน และรองประธานประชาคม เลือกโดยประชาคมหมู่บ้านทุกครั้งที่มีการจัดเวทีประชาคมตำบล ในช่วยสุดท้ายของการจัดเวทีประชาคม เพื่อให้ทำหน้าที่ในครั้งต่อไป เลขานุการและผู้ช่วยเลขานุการประชาคมกำหนดให้คัดเลือกโดยประชาคมหมู่บ้าน ดังภาพประกอบ

ภาพ 5.2 เครือข่ายองค์กรกลุ่มประชาชนในหมู่บ้าน

บทบาทหน้าที่ของประชาคมหมู่บ้าน

1. วิเคราะห์สภาพหมู่บ้านและกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้าน
2. นำเสนอแผน/โครงการ/กิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหา และพัฒนาหมู่บ้าน
3. ปฏิบัติการเพื่อแก้ไขปัญหาและพัฒนาหมู่บ้าน
4. ติดตามและประเมินผล

ขั้นตอนการพัฒนาประชาคมหมู่บ้าน 5 ขั้นตอน

ขั้นที่ 1 เตรียมการและเผยแพร่ทำความเข้าใจ

- ประชุมทำความเข้าใจผู้เกี่ยวข้อง เช่น กลุ่มแกนนำระดับหมู่บ้าน เจ้าหน้าที่ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ฯลฯ

- เตรียมทีมวิทยากร

- ประชาสัมพันธ์ทั่วไปอย่างต่อเนื่องด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นเสียงตามสาย ป้ายประกาศ ฯลฯ

ขั้นที่ 2 แสวงหาผู้นำกลุ่มองค์กร อาสาสมัคร โดยใช้วิธีการตามความเหมาะสม เช่น

- กลุ่มแกนนำระดับหมู่บ้าน หรือ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องประชุมเสนอชื่อผู้นำในหมู่บ้าน

- จัดเวทีประชาคมหมู่บ้านเพื่อให้ประชาคมหมู่บ้านเสนอชื่อ

- ประกาศ/ประชาสัมพันธ์ให้ผู้สนใจ และผู้มีส่วนได้ส่วนเสียเข้าร่วมโดยสมัครใจ

ขั้นที่ 3 ให้การศึกษาและพัฒนากระบวนการประชาคมหมู่บ้าน

- ประชุมเชิงปฏิบัติการของหน่วยงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับประชาคมในประเด็นต่าง ๆ

ผู้นำชุมชนและประชาชนจะได้ประโยชน์จากการทำประชาคม มีดังต่อไปนี้ คือ

1. มีผู้นำท้องถิ่น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่โปร่งใสตรวจสอบได้
2. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อชุมชน
3. มีสิทธิมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางการพัฒนาหมู่บ้านของตนเอง
4. ควบคุม ดูแล ติดตาม ตรวจสอบ การทำงานของหน่วยงานต่างๆ ได้ ตามที่รัฐธรรมนูญกำหนด

ขั้นที่ 4 ดำเนินการตามกระบวนการประชาคม

1. จัดเวทีประชาคมหมู่บ้าน
2. จัดเวทีประชาคมอย่างต่อเนื่อง

กลยุทธ์การมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

- 1) เชิญชวนหน่วยงาน และองค์กรลักษณะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวในท้องถิ่น ส่งตัวแทนเข้าร่วมเป็นคณะแทนในการวางแผนการท่องเที่ยว
- 2) กำหนดพันธสัญญา (บทบาท ภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ) ให้กับ ตัวแทนจากหน่วยงานและองค์กรที่เข้ามามีส่วนร่วม
- 3) จัดให้มีการประชุมคณะทำงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อประเมินสถานการณ์ การท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบ และปรึกษาหารือแนวทางปรับปรุงแก้ไข และ/หรือพัฒนาให้ดีขึ้น
- 4) จัดให้มีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของคณะทำงานให้ประชาชนในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทราบอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการขอความร่วมมือ

กลยุทธ์ให้สาธารณชนมีส่วนร่วมในการวางแผน

- 1) คณะทำงานด้านการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องจัดให้มีการโฆษณา และประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่รับผิดชอบแก่สาธารณะอย่างต่อเนื่อง
- 2) เชิญชวนให้สาธารณชนได้ร่วมแสดงความคิดเห็น และให้ข้อเสนอแนะทุกครั้งที่มีโครงการปรับปรุง พัฒนาในพื้นที่ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่

- 3) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดทำทำเนียบ หรือเครือข่ายบุคลากรผู้มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้งหน่วยงานหรือองค์กรที่สามารถขอความร่วมมือหรือขอความช่วยเหลือสนับสนุนเช่น นักโบราณคดี นักสิ่งแวดล้อม กรมศิลปากร กรมป่าไม้ และการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย เป็นต้น

กลยุทธ์ความสอดคล้องกับแผนอื่น ๆ

- 1) ทบทวนนโยบายการท่องเที่ยวของรัฐบาล(แผนแม่บทของ ททท.) แผนพัฒนาภาค แผนพัฒนาจังหวัด แผนลงทุนจังหวัด และนโยบายของคณะกรรมการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวจังหวัด
- 2) เลือกวางแผนการท่องเที่ยวในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้สอดคล้องกับแผนฯ ดังกล่าว ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงความขัดแย้ง และเพื่อความสะดวกในการของบประมาณสนับสนุน
- 3) เชิญตัวแทนของผู้จัดทำแผนฯ ดังกล่าวมาร่วมให้คำแนะนำ หรือชี้แจงรายละเอียดประกอบการวางแผนการท่องเที่ยวขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

กลยุทธ์การวางแผนการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน

- 1) เชิญผู้เชี่ยวชาญด้านการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวเป็นที่ปรึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 2) วิเคราะห์อุปสงค์-อุปทานด้านการท่องเที่ยวในพื้นที่ พร้อมทั้งกำหนดกฎและระเบียบในส่วนที่เกี่ยวข้องกับจำนวนนักท่องเที่ยว ช่วงเวลาที่สามารถเข้าไปท่องเที่ยว ประเภทกิจกรรม จำนวนและขนาดของบริการ สาธารณูปโภค และสาธารณูปการ
- 3) ปลุกจิตสำนึกและความรับผิดชอบให้กับนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งประชาชนในท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญในการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยว
- 4) รณรงค์และจัดกิจกรรมให้มีการบำรุงรักษา พร้อมทั้งสร้างเสริมความหลากหลายทางชีวภาพให้กับพื้นที่ เช่น รณรงค์ปลูกป่า กำจัดขยะปฏิกูลในแหล่งท่องเที่ยว จัดอาสาสมัครเฝ้าระวังทำลายทรัพยากรท่องเที่ยว
- 5) จัดสรรผลประโยชน์อันพึงเกิดจากการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างเป็นธรรมให้กับประชาชนในท้องถิ่น

5.1.3 สรุปผลการศึกษาศึกษาการเตรียมความพร้อมของบุคลากรของชุมชน

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรระดับท้องถิ่นจะต้องคำนึงถึงชุมชนท้องถิ่นในพื้นที่ แหล่งท่องเที่ยวและบริเวณใกล้เคียง โดยต้องให้ชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วม ทางการท่องเที่ยว เพราะเป็นผู้ทราบถึงปัญหา ความต้องการ และได้รับผลกระทบจากการท่องเที่ยวโดยตรง อีกทั้งเป็นการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นในการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวของตนเอง นอกจากนี้ชุมชนท้องถิ่นยังมีความรักและผูกพันกับทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตน การให้เกียรติชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยว ย่อมทำให้ชุมชนท้องถิ่นรู้สึกในการเป็นเจ้าของหวงแหน เห็นคุณค่าของทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อม

นอกจากนี้ยังผลให้มีการอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ของตน การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวแบบมีส่วนร่วมโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชังแสดงให้เห็นถึงการช่วยเหลือตนเอง การริเริ่มงานการจากระดับชุมชน ซึ่งจะเป็พื้นฐานนำไปสู่การแก้ปัญหาในระยะยาวและการพัฒนาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืน ถ้าหากหน่วยงานในท้องถิ่นและชุมชนท้องถิ่นยังไม่พร้อมหรือยังไม่ต้องการต้อนรับนักท่องเที่ยว ก็เกิดการต่อต้านจากชุมชนท้องถิ่นเปรียบเสมือนว่าเขาไม่ได้เชิญแขกเข้าไปเอง ทำให้เขาไม่พอใจ จึงควรให้เขาสมัครใจหรืออยากเชิญแขกเข้าไปเยี่ยมบ้านเขา เมื่อเขามีความพร้อมที่จะจัดระบบในวิถีทางการบริหารและจัดการของเขา อันจะทำให้เขาได้เรียนรู้ว่าต้องทำอะไร โดยการสนับสนุนจากหน่วยงานของรัฐบาล และภาคเอกชน พวกเขามีส่วนร่วมในการวางแผนจัดการท่องเที่ยวของเขาเอง ก็จะเป็นผลให้การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนประสบความสำเร็จ สิ่งที่ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการศึกษาศึกษาการเตรียมความพร้อมของบุคลากรของชุมชนมีดังต่อไปนี้ คือ การประเมินศักยภาพทางการท่องเที่ยวขององค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง การเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวขององค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง และองค์กรท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชน

การประเมินศักยภาพความพร้อมด้านอุปทานทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

การสร้างท้องถิ่นใดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว จะต้องรู้ว่าท้องถิ่นนั้นมีอุปสงค์ทางการท่องเที่ยวอะไรที่จะเป็นจุดขายทางการท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่ที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวจะต้องร่วมกับองค์กรชุมชนท้องถิ่นพิจารณาค้นหาองค์หรือสินค้าทางการท่องเที่ยวที่มีอยู่ หรือสามารถพัฒนาศักยภาพเพียงพอในการดึงดูดความสนใจของนักท่องเที่ยวให้เข้ามาเยี่ยมชม ในการประเมินศักยภาพความพร้อมด้านอุปทานทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นสามารถประเมินได้ 3 ด้านคือ

1) การประเมินศักยภาพความพร้อมด้านทรัพยากรท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้นว่ามีทรัพยากรท่องเที่ยวอะไรบ้างที่จะเป็นสินค้าหลักในการดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยี่ยมชม ซึ่งทรัพยากรท่องเที่ยวอาจแบ่งตามการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย(ททท.) ได้ 3 ประการ คือ ทรัพยากร

ท่องเที่ยวประเภทธรรมชาติ ทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และทรัพยากรท่องเที่ยวประเภทศิลปวัฒนธรรม ประเพณี กิจกรรม นอกจากนี้ยังต้องวิเคราะห์ที่ตั้งของทรัพยากรท่องเที่ยวคุณภาพของทรัพยากรท่องเที่ยว และกำหนดวัตถุประสงค์ในการพัฒนาแต่ละแหล่งท่องเที่ยว

2) การประเมินศักยภาพความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวเป็นการประเมินศักยภาพความพร้อมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้นว่ามีขีดความสามารถในการรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด ถ้าหากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจะสามารถพัฒนาสร้างเพิ่มมากขึ้นให้เพียงพอกับจำนวนนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ โดยการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะพยายามหลีกเลี่ยงปัญหาการท่องเที่ยวยุคในช่วงฤดูการท่องเที่ยว และปัญหาการท่องเที่ยวน้อยในช่วงนอกฤดูการท่องเที่ยว แต่จะพยายามกำหนดให้มีนักท่องเที่ยวในระดับที่ต้องการตลอดปี เพื่อไม่ให้เกิดผลการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมขึ้น

3) การประเมินความพร้อมด้านบริการท่องเที่ยว เป็นการประเมินศักยภาพความพร้อมด้านบริการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้นมีบริการท่องเที่ยวอะไรบ้าง มีจำนวนมากน้อยเพียงใด มีขีดความสามารถรองรับนักท่องเที่ยวได้มากน้อยเพียงใด ถ้าหากมีจำนวนนักท่องเที่ยวเพิ่มขึ้นจะสามารถพัฒนาบริการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นเพียงพอกับนักท่องเที่ยวได้หรือไม่ นอกจากนี้ยังต้องประเมินศักยภาพความพร้อมด้านคุณภาพบริการท่องเที่ยวว่ามีคุณภาพอยู่ในระดับใด สามารถพัฒนาคุณภาพบริการท่องเที่ยวสู่ระดับมาตรฐานสากลได้หรือไม่

การเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

เป็นขั้นตอนการเตรียมความพร้อมหลังจากทำการคัดเลือกสินค้าทางการท่องเที่ยวแล้ว ควรจะต้องคำนึงถึงความพร้อมของชุมชนท้องถิ่นว่าสามารถนำเสนอหรือแสดงสู่ภายนอกหรือยัง โดยองค์กรท้องถิ่นและชุมชนจะต้องเข้าใจก่อนว่า ถ้าหากเปิดรับนักท่องเที่ยวแล้วจะมีผลอะไรเกิดขึ้นกับบุคคลในชุมชนบ้าง จะต้อง พบกับกลุ่มคนแปลกใหม่อย่างไรบ้าง และสิ่งที่พวกเขาจะได้รับคืออะไร เนื่องจากชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้มีรายได้น้อย การจะให้เขาเข้ามามีส่วนร่วมทางการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน จะต้องให้เขาได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยว เพื่อให้เขามีรายได้เพียงพอในการยังชีพเสียก่อน มิฉะนั้นจะเกิดการทำลายทรัพยากรท่องเที่ยวขึ้น เมื่อชุมชนท้องถิ่นมีความต้องการให้เกิดการท่องเที่ยวแล้ว ก็ต้องเตรียมความพร้อมทางการท่องเที่ยวที่สำคัญอยู่ 4 ด้านคือ

1) การเตรียมความพร้อมด้านทั่ว ๆ ไป เป็นการเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นนั้น อันได้แก่

1.1) การประชาสัมพันธ์เผยแพร่การบริหารและจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น โดยต้องทำความเข้าใจกับองค์กรท้องถิ่นนั้น เกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการท่องเที่ยวที่จะร่วมกัน

จัดขึ้น และให้เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลและเอกชนที่รับผิดชอบเข้าร่วมประชุมกับองค์กรท้องถิ่นและประชาชนในท้องถิ่น เพื่อแลกเปลี่ยนทัศนะแนวทางการพัฒนาสินค้าทางการท่องเที่ยว การบริหาร และจัดการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น ผลกระทบด้านบวกและด้านลบที่จะเกิดขึ้นจากการท่องเที่ยวต่อชุมชนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงความคิดเห็นและมติของประชาชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ

1.2) การจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาท่องเที่ยวร่วมกับองค์กรท้องถิ่น เช่น การจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน การจัดทำแผนงาน/โครงการพัฒนาปรับสภาพภูมิทัศน์ของชุมชนท้องถิ่น เป็นต้น

1.3) การจัดทำเส้นทางและแผนที่ท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เป็นการจัดทำรายละเอียดของสถานที่ท่องเที่ยวหรือรายการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้น

1.4) การจัดอบรมนำเที่ยวหรือมัคคุเทศก์ท้องถิ่นให้แก่คนในชุมชน เป็นการอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นจัดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมในอาชีพให้บริการแก่ประชาชนในชุมชนท้องถิ่น

1.5) การกำหนดมาตรการในเรื่องการรักษาความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว

2) การเตรียมความพร้อมด้านการจัดหานักท่องเที่ยว เป็นการเตรียมพร้อมด้านจัดหานักท่องเที่ยว พร้อมค่าใช้จ่ายแจกจ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

2.1) การจัดทำใบปลิว แผ่นพับบรรยายรายละเอียดของการท่องเที่ยวโปรแกรมการท่องเที่ยว พร้อมค่าใช้จ่ายแจกจ่ายเผยแพร่ประชาสัมพันธ์

2.2) การขอความร่วมมือส่วนราชการอื่น เช่นอำเภอ จังหวัด การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย หน่วยงานราชการ และเอกชนอื่น ๆ เป็นต้น ให้ช่วยเผยแพร่ประชาสัมพันธ์เชิญชวนนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยว

2.3) การขอเชิญสื่อมวลชนเข้าร่วมกิจกรรมท่องเที่ยวเพื่อประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อสาธารณะต่าง ๆ

2.4) การส่งข้อมูลแผ่นปลิวแผ่นพับ ไปประชาสัมพันธ์ยังธุรกิจนำเที่ยวต่าง ๆ และหนังสือมวลชนที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว

2.5) การส่งแผ่นปลิวแผ่นพับ ไปประชาสัมพันธ์ตามกลุ่มนักท่องเที่ยวเป้าหมายที่คาดหวัง

2.6) การจัดให้มีพนักงานเดินขายบริการนักท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น เช่น แจกจ่ายแผ่นพับนักท่องเที่ยวที่มาบริเวณใกล้เคียง เป็นต้น

3) การเตรียมความพร้อมด้านการให้บริการท่องเที่ยว เป็นการเตรียมความพร้อมด้านการให้บริการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่จะเข้ามาท่องเที่ยว โดยพยายามให้คนในชุมชนท้องถิ่นเป็นผู้

ให้บริการท่องเที่ยว เพื่อให้ชุมชนท้องถิ่นมีรายได้จากการให้บริการท่องเที่ยว อันเป็นการกระจายรายได้สู่ท้องถิ่น และสร้างความกินดีอยู่ดีให้แก่ชุมชนท้องถิ่นด้วย ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาบุคลากรในการให้บริการเช่น

- 3.1) ต้องพัฒนาบุคลิกภาพผู้ให้บริการท่องเที่ยวให้บริการนักท่องเที่ยวด้วยน้ำใจอารี เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว
- 3.2) ต้องอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวเพื่อให้ได้รับความสะดวกสบายและปลอดภัย
- 3.3) ต้องตรงต่อเวลาตามขั้นตอนที่กำหนด หากต้องมีการยืดหยุ่น ก็ควรเป็นไปตามความต้องการของนักท่องเที่ยว
- 3.4) ต้องให้ความเป็นธรรมแก่นักท่องเที่ยว ไม่เอาัดเอาเปรียบนักท่องเที่ยว ค่าใช้จ่ายและราคาค่าบริการเป็นไปอย่างเปิดเผย
- 3.5) ต้องจำหน่ายสินค้าและบริการทางการท่องเที่ยวที่มีมาตรฐานทั้งด้านคุณภาพ ราคา และความสะอาด
- 3.6) ต้องให้บริการแก่นักท่องเที่ยวต้องเป็นตามรายการที่โฆษณาขายไว้
- 3.7) ต้องพัฒนาเส้นทางคมนาคมเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยวอย่างสะดวกสบายและปลอดภัย
- 3.8) ต้องให้นักท่องเที่ยวรู้สึกว่ามีความปลอดภัยทั้งชีวิตและทรัพย์สิน

4) การเตรียมความพร้อมด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยว เป็นการเตรียมความพร้อมด้านการต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างดียิ่งของชุมชนท้องถิ่น ถ้าชุมชนท้องถิ่นมีการต้อนรับนักท่องเที่ยวด้วยความยิ้มแย้มแจ่มใส เต็มไปด้วยไมตรีจิตมิตรภาพ ก็อาจลบล้างความไม่ประทับใจด้านทรัพยากรท่องเที่ยวและบริการท่องเที่ยวลงได้ จึงต้องมีการเตรียมความพร้อมให้คนในชุมชนท้องถิ่นมีทัศนคติในการต้อนรับนักท่องเที่ยว ซึ่งรวมถึงบุคลากรที่ทำหน้าที่ในการให้บริการนักท่องเที่ยวด้วย เนื่องจากธุรกิจท่องเที่ยวเป็นธุรกิจที่ต้องเกี่ยวข้องกับมนุษย์สัมพันธ์ในการขายบริการ เพื่อสร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวเป็นหลัก ดังนั้นจึงต้องมีการเตรียมความพร้อมในการพัฒนาบุคลากรที่เหมาะสมทั้งความรู้ความสามารถและมีทัศนคติที่ดีด้านการท่องเที่ยวให้เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น

4.1) การพัฒนาบุคลากรของชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถ จำต้องมีการปฏิบัติงานทางการท่องเที่ยวแต่ละด้านให้มีประสิทธิภาพ เพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวเกิดความประทับใจ จึงต้องใช้บุคลากรที่มีความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการปฏิบัติงาน การพัฒนาบุคลากรของชุมชนท้องถิ่นให้มีความรู้ความสามารถในด้านต่าง ๆ ทางการท่องเที่ยวเป็นสิ่งจำเป็น เช่นการพัฒนา

บุคลากรให้มีความรู้ความสามารถด้านการให้บริการท่องเที่ยวด้านการบริหารงานบุคคล ด้านการใช้เครื่องมืออุปกรณ์ ด้านการควบคุม ด้านการวิเคราะห์ระบบงาน ด้านบริหารงบประมาณ เป็นต้น

4.2) การพัฒนาบุคลากรของชุมชนท้องถิ่นให้มีทัศนคติที่ดีต่อนักท่องเที่ยว บุคลากรที่จะทำงานในอุตสาหกรรมท่องเที่ยวจำเป็นต้องมีทัศนคติที่ดีต่อด้านการท่องเที่ยว จะต้องนิยมชมชอบนักท่องเที่ยวและสนับสนุนการท่องเที่ยวอย่างเต็มที่ และไม่ต่อต้านหรือขัดขวางการท่องเที่ยวที่จะเกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น จึงต้องพัฒนาบุคลากรของชุมชนท้องถิ่นให้มีทัศนคติที่ดีต่อการท่องเที่ยว มีความยืดหยุ่นในการปฏิบัติงาน มีการตัดสินใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี มีความสามารถปรับตัวเข้ากับนักท่องเที่ยวและผู้ร่วมงาน มีความซื่อสัตย์ ตรงต่อเวลา รักษาคำพูด เป็นต้น

จะเห็นได้ว่าชุมชนท้องถิ่นมีบทบาทอย่างสูงในการพัฒนาการท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้การดำเนินงานของชุมชนท้องถิ่นสามารถสนองประโยชน์ต่อการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนอย่างมีประสิทธิภาพนั้น ควรที่จะได้คำนึงและพิจารณาแนวทางดำเนินการดังต่อไปนี้ คือ

1) ชุมชนท้องถิ่นควรใช้มาตรการทางการท่องเที่ยวเป็นมาตรการสำคัญในการส่งเสริมอาชีพและการจ้างงานเพิ่มเติมจากที่ประชาชนได้กระทำอยู่แล้วเป็นประจำ โดยเฉพาะผู้ที่ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรม

2) ชุมชนท้องถิ่นมีโอกาที่จะได้รับประโยชน์จากการท่องเที่ยวด้วยกันทั้งสิ้นแม้ว่าชุมชนท้องถิ่นจะไม่สามารถใช้สิ่งที่มีอยู่จูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยือนได้มากโดยตรง แต่ก็อาจจะได้รับผลประโยชน์ในแง่ของการผลิตสิ่งอุปโภคบริโภค และสินค้าหัตถกรรมประเภทของที่ระลึกส่งออกไปจำหน่ายยังเมืองท่องเที่ยวอยู่ใกล้เคียง

3) แต่ละชุมชนท้องถิ่นควรจะเลือกพัฒนาจุดเด่นทางการท่องเที่ยวให้เป็นเอกลักษณ์ของตนเองโดยแน่นอน และควรหลีกเลี่ยงการซ้ำซ้อนกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่นอื่น รวมถึงการที่จะเลือกเอาจุดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวหรือเป็นจุดจูงใจก็อย่าใช้ซ้ำกันและรวมทั้งระยะเวลาด้วย เช่น เวลาที่จะจัดงานเทศกาลและประเพณีต่างๆ ก็ควรให้มีช่วงเวลาที่แตกต่างกันออกไป จะช่วยให้สามารถชักจูงใจให้นักท่องเที่ยวเข้ามาเยือนท้องถิ่นของตนได้มากขึ้น

4) กลุ่มนักท่องเที่ยวที่ชุมชนท้องถิ่นควรจะให้ความสนใจในการเผยแพร่ส่งเสริมและชักจูงให้ไปเยือนท้องถิ่นของตนนั้น ควรมุ่งเน้นกลุ่มนักท่องเที่ยวภายในประเทศเป็นหลักก่อน เพราะเมื่อการท่องเที่ยวภายในประเทศมีการพัฒนาไปในระดับสูงแล้ว ก็ย่อมจะจูงใจให้นักท่องเที่ยวต่างประเทศตามเข้ามาในภายหลัง

5) การพัฒนาการท่องเที่ยวจำเป็นต้องคำนึงถึงผลเสียหายที่อาจจะส่งผลกระทบต่อสังคมหรือมรดกศิลปวัฒนธรรม เอกลักษณ์ท้องถิ่น ตลอดจนทำลายธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ฉะนั้นการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวที่ดีจึงมีความจำเป็น และจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ ก่อนดำเนินการ

6) การอนุรักษ์และพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวอันเป็นการปรับปรุงแก้ไขและรักษาแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นให้เป็นที่ดึงดูดใจ โดยการรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ประวัติศาสตร์ ศาสนสถานและมรดกศิลปวัฒนธรรม ให้คงไว้ในสภาพที่สามารถจะให้ความประทับใจแก่นักท่องเที่ยว สมควรที่จะพัฒนาปรับปรุงให้เป็นตามแบบแผนอย่างแท้จริง

องค์กรท้องถิ่นกับการพัฒนาการท่องเที่ยวของชุมชนท้องถิ่น

ในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ให้มีศักยภาพรองรับนักท่องเที่ยวได้อย่างมีประสิทธิภาพ บทบาทของชุมชนท้องถิ่นในแหล่งท่องเที่ยวจะมีความสำคัญสูงมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งองค์กรท้องถิ่นตามรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ได้ให้อำนาจแก่ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมดูแลรักษาทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมของท้องถิ่นมากขึ้น และถือว่า องค์กรท้องถิ่นเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในชุมชนท้องถิ่น

องค์กรท้องถิ่นเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 นับเป็นหน่วยราชการบริหารส่วนท้องถิ่นที่เล็กที่สุดและใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด โดยองค์การบริหารส่วนตำบล มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนเองดังต่อไปนี้คือ

1) บทบาทด้านการตลาดท่องเที่ยว โดย อบต. ควรมีบทบาทด้านการตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญ อยู่ 2 ประการคือ

1.1) บทบาทในการจัดทำระบบข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยว โดยมีข้อมูลเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวดังต่อไปนี้คือ

- รายชื่อแหล่งท่องเที่ยวและประเภทของแหล่งท่องเที่ยว
- ที่ตั้งและขนาดของแหล่งท่องเที่ยว
- จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยวในการดึงดูดนักท่องเที่ยว
- การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว
- สิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว
- สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- จำนวนนักท่องเที่ยว

1.2) บทบาทในการส่งเสริมการตลาดท่องเที่ยว เป็นการชักจูงใจนักท่องเที่ยวเข้ามาท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวพื้นที่ของตน ซึ่งอาจทำได้หลายวิธีดังต่อไปนี้คือ

- เผยแพร่ข้อมูลการท่องเที่ยวโดยการ โฆษณาและประชาสัมพันธ์
- จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยวที่ให้ทั้งข้อมูล และอำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว

นักท่องเที่ยว

- จัดรายการนำนักท่องเที่ยวมาเที่ยวในท่องเที่ยวของตน
- ร่วมกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จังหวัดจัดขึ้นเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตน

ท้องถิ่นของตน

2) บทบาทด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ โดย อบต. ควรมีบทบาทด้านการแสวงหาและสร้างแหล่งท่องเที่ยวใหม่ให้เกิดขึ้นอยู่ 5 ประเภทคือ

- 2.1) การสำรวจและค้นหาแหล่งท่องเที่ยวใหม่ ๆ
- 2.2) การพัฒนาพื้นที่รกร้างว่างเปล่าให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- 2.3) การพัฒนาพื้นที่สาธารณะให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวใหม่
- 2.4) การพัฒนาวิถีชีวิตของประชาชนให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่
- 2.5) การฟื้นฟูและส่งเสริมงานประเพณีของท้องถิ่นให้เกิดเป็นกิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่

ท่องเที่ยวใหม่

3) บทบาทด้านการให้บริการท่องเที่ยว โดยองค์กรท้องถิ่น ควรมีบทบาทด้านการให้บริการท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาท่องเที่ยวท้องถิ่นของตนมีอยู่ 5 ประการคือ

- 3.1) การให้บริการด้านการขนส่งแก่นักท่องเที่ยว
- 3.2) การให้บริการด้านที่พักแรมแก่นักท่องเที่ยว
- 3.3) การให้บริการด้านอาหาร เครื่องดื่มและความบันเทิงแก่นักท่องเที่ยว
- 3.4) การให้บริการด้านนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ท้องถิ่นแก่นักท่องเที่ยว
- 3.5) การให้บริการด้านการจำหน่ายสินค้าที่ระลึกแก่นักท่องเที่ยว

4) บทบาทด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว โดยองค์กรท้องถิ่นควรมีบทบาทด้านการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลรับผิดชอบอยู่ 4 ประการคือ

- 4.1) การจัดทำแผนพัฒนาและฟื้นฟูแหล่งท่องเที่ยว
- 4.2) การส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมด้านการวางแผนพัฒนาแหล่ง

ท่องเที่ยว

- 4.3) การพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกและความปลอดภัยในแหล่งท่องเที่ยว

4.4) การประสานงานกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชน ในการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

5) บทบาทด้านการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว โดยองค์กรท้องถิ่นควรมีบทบาทด้านการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่ดูแลรับผิดชอบอยู่ 4 ประการคือ

5.1) การกำหนดวิธีการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

5.2) การบริหารงานบุคคลดูแลแหล่งท่องเที่ยว

5.3) การส่งเสริมให้ประชาชนท้องถิ่นมีส่วนร่วมและได้รับประโยชน์จากการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

5.4) การจัดหาและใช้จ่ายงบประมาณเพื่อบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยว

5.5) การสนับสนุนประชาชนรวมตัวกันเป็นองค์กรอนุรักษ์ทรัพยากรท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมของท้องถิ่น

6) บทบาทด้านการให้ข้อเสนอและข้อคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว เนื่องจากองค์กรท้องถิ่นเป็นผู้รู้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวในท้องถิ่นของตนดีที่สุด หากจะมีการวางแผนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวใด ๆ องค์กรท้องถิ่นควรมีบทบาทสำคัญในการให้ข้อมูลและข้อคิดเห็นต่อผู้เกี่ยวข้องในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว

เมื่อองค์กรท้องถิ่นต้องมีบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ที่รับผิดชอบของตน นับเป็นหลักการที่ดี เพราะการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนจะประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับประชาชนในท้องถิ่นนั้น อีกทั้งเป็นการกระจายอำนาจไปสู่ภูมิภาค แต่ปัญหาขององค์กรท้องถิ่นคือขาดประสบการณ์และความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวทั้งด้านการพัฒนาและการบริหารและจัดการทางการท่องเที่ยว จึงต้องเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรท้องถิ่นให้มีขีดความสามารถเพิ่มขึ้นในการพัฒนาและจัดการทางการท่องเที่ยว เพื่อให้สามารถแสดงบทบาทในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างชัดเจนเต็มรูปแบบสู่การท่องเที่ยวแบบยั่งยืน โดยมีทัศนคติที่ถูกต้อง มีจริยธรรม รู้จักคิดและสามารถดำเนินการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนได้ จึงเป็นหน้าที่ของรัฐบาลและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องช่วยกันเสริมสร้างศักยภาพขององค์กรท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวดังต่อไปนี้

1) กำหนดวุฒิการศึกษาของผู้สมัครรับเลือกตั้ง อบต. ให้สูงขึ้น ซึ่งอย่างต่ำควรสำเร็จการศึกษามัธยมศึกษาตอนปลายหรือเทียบเท่า เพื่อให้ได้สมาชิกที่มีความรู้ความสามารถในการเป็นผู้นำของประชาชนในท้องถิ่น และควรกำหนดวุฒิการศึกษาของประธานหรือนายก อบต. อย่างน้อยควรสำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี

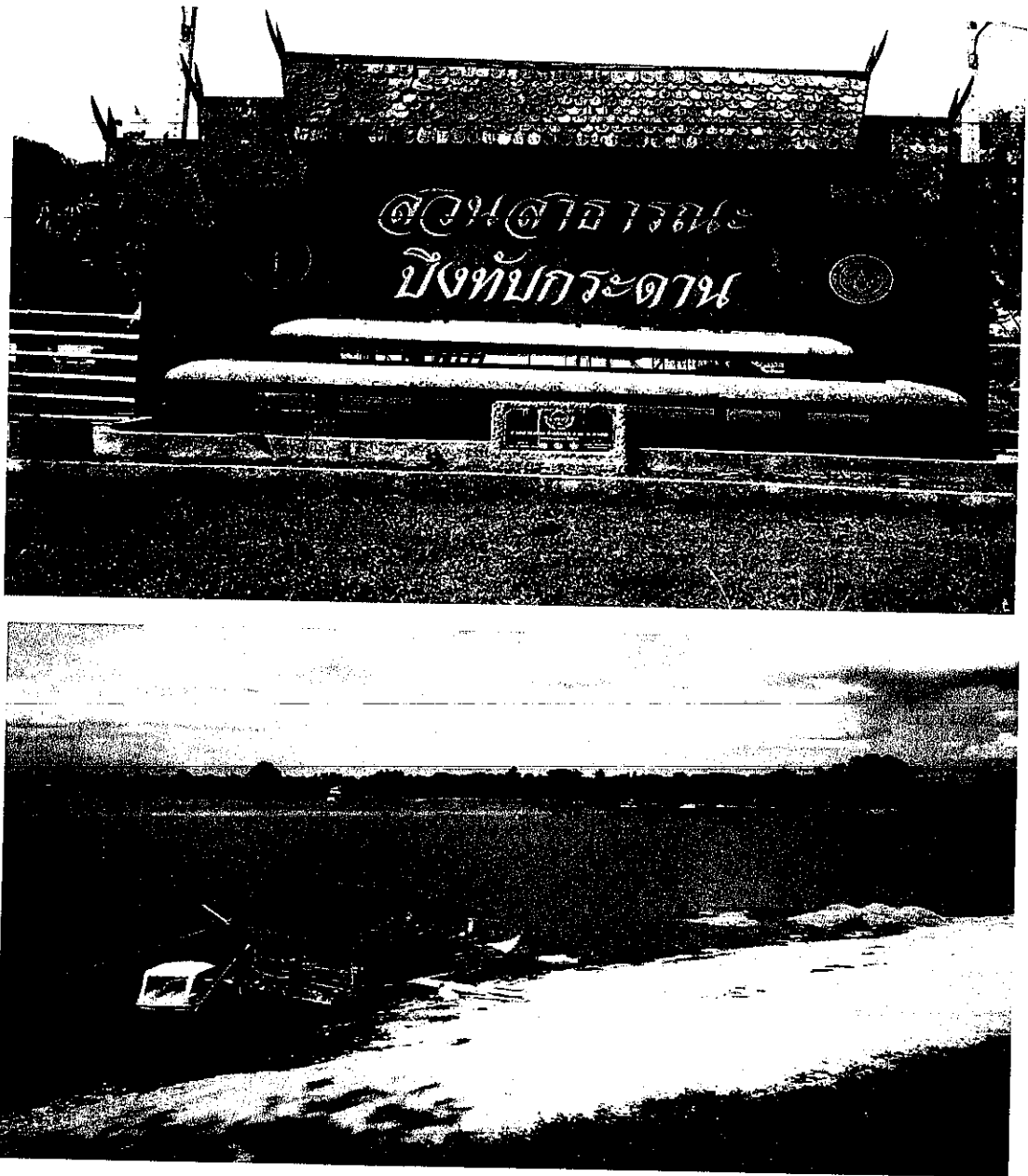
2) จัดรูปแบบการบริหารงานของ อบต. ใหม่ ให้มีฝ่ายการท่องเที่ยวขึ้นอีกฝ่ายหนึ่ง โดยให้มีรองปลัด อบต. ฝ่ายการท่องเที่ยวที่มีความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบ ซึ่งจะทำให้มีความสอดคล้องระหว่างการบริหารงานระดับกระทรวงมหาดไทยกับกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา รวมถึงการบูรณาการด้านกฎหมายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน

3) จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้กับ อบต. ฝ่ายการท่องเที่ยว เพื่อให้มีความรู้ด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว เช่น ความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับกระบวนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ความรู้เกี่ยวกับการบริหารและจัดการแหล่งท่องเที่ยวแบบยั่งยืน เป็นต้น

4) จัดตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านการท่องเที่ยวเข้าไปประสานงานและช่วยสนับสนุนการวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยว เพื่อให้ได้แผนงานการท่องเที่ยวที่มีความชัดเจนและเป็นรูปธรรมสามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างเป็นผลสำเร็จ นอกจากนี้คณะกรรมการชุดนี้อาจช่วยจัดการงบประมาณของ อบต. โดยหาทางเพิ่มรายได้จากการท่องเที่ยวเข้าเสริมกับงบประมาณที่ได้รับจากรัฐบาล เพื่อให้เพียงพอในการพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้า พร้อมทั้งช่วยจัดการด้านการใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

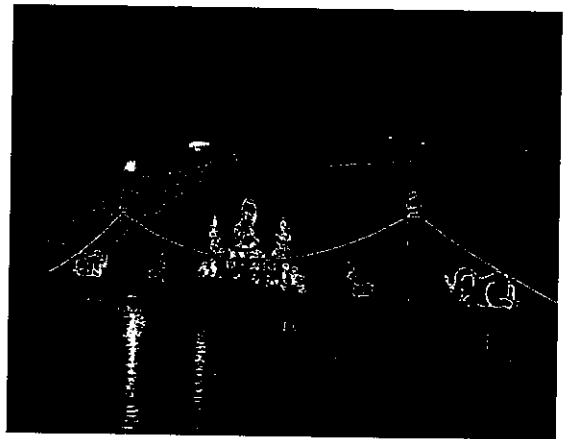
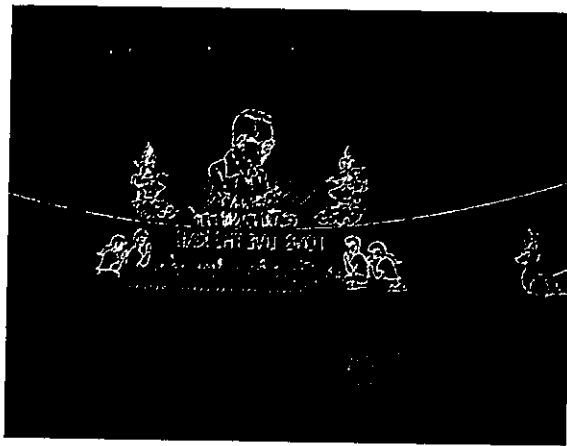
5) จัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนให้แก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนมีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน อันเป็นการสร้างรายได้ให้แก่ประชาชนในพื้นที่ และให้ประชาชนมีจิตสำนึกในการดูแลรักษาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน

จากการศึกษาวิจัยพอประมวลภาพของทรัพยากรท่องเที่ยวในพื้นที่และบริเวณใกล้เคียง เพื่อนำมาใช้กำหนดเป็นกิจกรรมทางการท่องเที่ยวในพื้นที่ได้ดังต่อไปนี้

ภาพ 5.3 บึงทับกระดาน

1) บึงทับกระดาน เป็นบึงขนาดใหญ่ที่มีการปล่อยพันธุ์ปลาหลากหลายชนิด และมีกิจกรรมจับปลาช่วงเทศกาลสงกรานต์เป็นงานประจำปีของตำบลวังแดง อำเภอตรอน จังหวัดอุดรธานี มีประชาชนมาร่วมงานนับหมื่นคน

ภาพ 5.4 ประเพณีไหลเรือไฟ

2) ประเพณีไหลเรือไฟเป็นงานประจำปีเกิดขึ้นโดยความร่วมมือของตำบลวังแดง ตำบลบ้ำงแก่ง ตำบลหาดสองแคว มีการประดับประดาเรืออย่างสวยงามตระการตา แสดงถึงความจงรักภักดีต่อองค์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ 9 ในวันที่ 5 ธันวาคม ของทุกปี ซึ่งงานจึงเริ่มตั้งแต่เวลา 19.00 – 24.00 น.

ภาพ 5.5 วัดท่าทอง

3) วัดท่าทองเป็นอีกสถานที่หนึ่งที่มีความสำคัญต่อพุทธศาสนิกชน อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดีด้อย่างยิ่ง มีพระเกจิอาจารย์คือ หลวงพ่อทองคำ ซึ่งเป็นพระนักปฏิบัติธรรม เป็นที่เคารพบูชาและเลื่อมใสศรัทธาอย่างมาก ก่อนมรณภาพสิริอายุได้ 105 ปี และสถานที่นี้สามารถใช้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเกี่ยวกับการฝึกปฏิบัติสมาธิได้อีกด้วย

ภาพ 5.6 สวนนกเขาเหล็ก

- 4) สวนนกเขาเหล็ก เป็นอีกพื้นที่หนึ่งที่น่าสนใจหากภาครัฐหรือหน่วยงานท้องถิ่นให้การส่งเสริมและสนับสนุนในการพัฒนาให้เป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจ โดยเข้าไปบริหารจัดการ 3 A ภายในพื้นที่จะทำให้เกิดเป็นแหล่งท่องเที่ยวแห่งใหม่ที่สำคัญของอำเภอตรอน และใช้เป็นศูนย์การเรียนรู้ระบบนิเวศวิทยาได้อีกด้วย

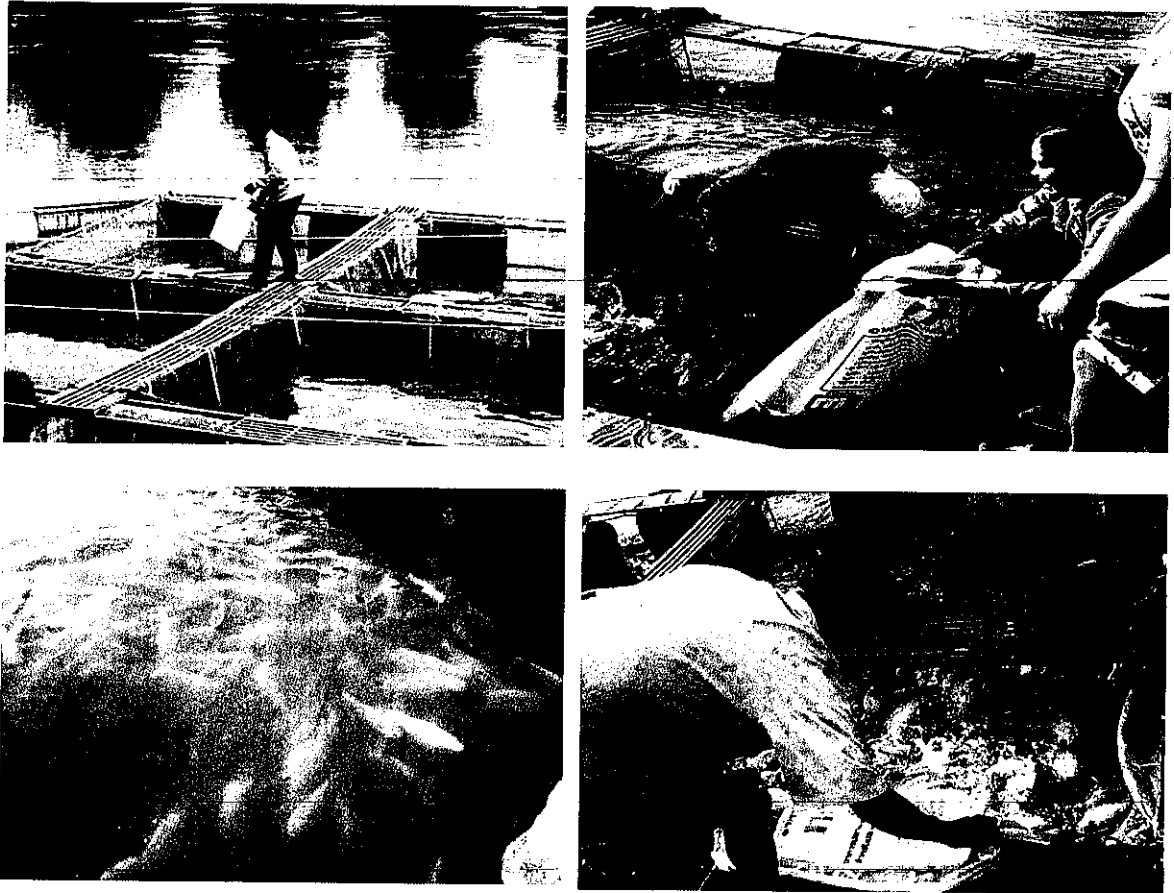

ภาพ 5.7 สภาพภูมิศาสตร์และสภาพพื้นที่

5) สภาพภูมิศาสตร์และสภาพพื้นที่ที่มีความอุดมสมบูรณ์เกษตรกรรมมีอาชีพด้านเกษตรกรรม มีการปลูกข้าว ทำนา ทำสวน ทำไร่ และอาชีพการประมงเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้หากมีการนำเอาเอกลักษณ์ของท้องถิ่นมานำเสนอเป็นรูปแบบของการท่องเที่ยวเชิงเกษตร(Agro-tourism) ต่อนักท่องเที่ยวชาวไทยและชาวต่างประเทศจะช่วยเพิ่มอรรถประโยชน์ทางการท่องเที่ยวได้อย่างยิ่งยวด หรืออาจจะนำเสนอเป็นการเมืองชนบท (Local City) โดยจัดในลักษณะของการท่องเที่ยว Home Stay หรือ Farm Stay ผนวกกับกิจกรรมของท้องถิ่นโดยให้นักท่องเที่ยวได้มีส่วนร่วมในวิถีการดำรงชีวิตแบบชาวบ้านอย่างแท้จริง ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยวเข้าใจวัฒนธรรมของท้องถิ่นและมนต์เสน่ห์ของชนบทที่มีความเรียบง่าย

ภาพ 5.8 แห่แห้งปลาน้ำจืดในกระชัง

6) แห่แห้งปลาน้ำจืดในกระชังตั้งอยู่ใกล้สถานีรถไฟอำเภอตรอน บริเวณคุ้มวังน้ำวน ถือเป็นแหล่งท่องเที่ยวและแหล่งการเรียนรู้การเลี้ยงปลาน้ำจืดในกระชัง นอกจากนี้ได้รับความบันเทิงจากกิจกรรมการศึกษาพันธุ์ปลา วิธีการและกระบวนการเลี้ยงปลาน้ำจืดในกระชัง รวมถึงวิถีชีวิตและภูมิปัญญาชาวบ้านในท้องถิ่นแล้ว ยังสามารถรับประทานอาหารที่ปรุงจากปลาและชื่นชมกับบรรยากาศที่เต็มไปด้วยธรรมชาติโดยรอบ

ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าการศึกษาวิจัยครั้งนี้จะเป็นแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรและนำไปกำหนดเป็นแผนปฏิบัติการเชิงรุกให้เกิดกิจกรรมทางการท่องเที่ยวอย่างจริงจังในพื้นที่ โดยองค์กรท้องถิ่น หน่วยงานของรัฐบาลที่เกี่ยวข้อง ผู้ประกอบการภาคเอกชน และภาคประชาชนจะต้องร่วมมือกันเข้ามา มีบทบาทร่วมกันคิด ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ไขปัญหา จึงจะผลักดันให้งานการท่องเที่ยวประสบความสำเร็จ อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์แก่ประชาชนในท้องถิ่นอย่างมหาศาล เพราะจะทำให้เกิดการจ้างงานในท้องถิ่นทั้งภาคการผลิต ภาคธุรกิจ ภาคการบริการ และภาคการเกษตร เป็นการกระจายได้สู่ระบบรากหญ้าได้อย่างแท้จริง

บรรณานุกรม

- กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (ม.ป.ป.). รายงานของคณะกรรมการปกครองวุฒิสภาพิจารณาศึกษาเรื่องปัญหาการดำเนินการจัดตั้งและประสิทธิภาพของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ.
- กองกรรมาธิการ สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา. (2540). รายงานของคณะกรรมการปกครองวุฒิสภา พิจารณาศึกษาเรื่องปัญหาการดำเนินการจัดตั้งและประสิทธิภาพของการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล (อัครสำเนา). กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย และสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย. (2540). ร่างนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. เอกสารประกอบการประชุมระดมความคิดเห็นครั้งที่ 2 โครงการการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเพื่อรักษาระบบนิเวศ วันจันทร์ที่ 23 มิถุนายน 2540 ณ โรงแรมดิอิมเมอรัลด์. กรุงเทพฯ.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2544). แผนปฏิบัติการท่องเที่ยวเชิงนิเวศแห่งชาติ. กรุงเทพฯ : กองอนุรักษ์ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย.
- โฆสิต ปั้นเปี่ยมรัษฎ์. (2536). การพัฒนาประเทศไทย: แนวความคิดและทิศทาง. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดอกเบี๋ย.
- จเด็จ อินสว่าง. (2544). วารสารพัฒนาชุมชน: ปีที่ 40 ฉบับที่ 7 เดือน ก.ค.2544. หน้า 11-16.
- จรัส สุวรรณมาลา. (ม.ป.ป.). สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ศักยภาพและทางเลือกสู่อนาคต. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เดชา ได้สูงเนิน. (2543). การบริหารจัดการท่องเที่ยวเชิงเกษตร กรณีศึกษาบ้านม่วงคำ ตำบลโป่งแยง อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการมนุษย์กับสิ่งแวดล้อม. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. (2538). การจัดการพัฒนาแบบองค์รวม. กรุงเทพฯ.
- ทวีวงศ์ ศรีบุรี. (2538). การวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ : มายด์พับลิชชิง.
- ธงชัย วงษ์เหรียญทอง. (2521). สภาตำบลกับการพัฒนาการเมืองระดับท้องถิ่นของไทย. - - - วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต.
- นำชัย ทนุผล. (2540). การท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แนวคิดวิธีการ. คณะธุรกิจเกษตร มหาวิทยาลัยแม่โจ้.

- นางเยาว์ ใจห่อ. (2544). ความคิดเห็นของผู้เกี่ยวข้อง เรื่องศักยภาพของศูนย์ศึกษาการพัฒนา
ห้วยฮ่องไคร้อันเนื่องมาจากพระราชดำริ เพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
(Agro-Tourism). การค้นคว้าแบบอิสระ สาขาวิชาการจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา. (2542). การวางแผนพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- _____ (2543). การจัดการอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว. เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- ปธาน สุวรรณมงคล. (2540). กระบวนการทัศน์การกระจายอำนาจ.วารสารสุโขทัยธรรมมาธิราช
ปีที่ 10 ฉบับที่ 2.
- ปรีดี โชติช่วง. (2544). วารสารพัฒนาชุมชน: ปีที่ 40 ฉบับ 7 เดือน ก.ค. พ.ศ. 2544. หน้า 35-39.
- การเดช พยัณวิเชียร. (2539). การพัฒนาท่องเที่ยวไทยไปทิศทางที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว
เดือนเมษายน-มิถุนายน 2539.
- โกศล พลกุล. (2530). วารสารกฎหมายปกครอง.เล่ม 6 ตอน 2.
- มนัส สุวรรณ. (ม.ป.ป.). บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาการท่องเที่ยวของ
ท้องถิ่น. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มนัส สุวรรณ และคณะ. (2541). โครงการศึกษาแนวทางการบริหารและจัดการการท่องเที่ยวใน
พื้นที่รับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) และสภาตำบล (สท.).เชียงใหม่ :
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย. (2540). รายงานผลการศึกษาโครงการศึกษา:
รูปแบบและแนวทางส่งเสริมความเข้มแข็งของการบริหารส่วนตำบล.
- ยูวดี นรินต์ดีกุล. (2538). “Eco-Tourism: การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์” จุลสารการท่องเที่ยว
ปีที่ 14, 31 มีนาคม 2538 : 50-58.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2535). เล่มที่ 109 ตอนที่ 37 วันที่ 4 เมษายน 2535.
- ราชกิจจานุเบกษา. (2537). เล่ม 111 ตอนที่ 53 ก ลงวันที่ 2 ธันวาคม 2537. พระราชบัญญัติสภา
ตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537.
- วรรณพร วณิชชานุกร. (2540). Ecotourism นิเวศท่องเที่ยว:การท่องเที่ยวอนุรักษ์. กรุงเทพฯ:
โรงพิมพ์ทรอปส์ศิลป์.
- วิสุทธิ โพธิแทน. (2540). ข้อเสนอเพื่อปฏิรูปการปกครองส่วนท้องถิ่น. วารสารธรรมศาสตร์.

- ศรัณย์ เลิศรักษ์มงคล. (2540). การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 16, เดือนมกราคม-มีนาคม 2540: หน้า 12-15.
- ศรีพร สมบุญธรรม. (2536). การพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน. จุลสารการท่องเที่ยว ปีที่ 12 เล่มที่ 2 เดือนเมษายน – มิถุนายน 2536.
- สุวิทย์ ยิ่งวรพันธ์. (2544). วารสารพัฒนาชุมชน: ปีที่ 40 ฉบับที่ 7. หน้า 21-28.
- สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงไทย. (2539). รายงานการวิจัยเรื่องบทบาทและความสัมพันธ์ของส่วนราชการในเขตองค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์พิชการพิมพ์.
- สถาบันวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี (TDRI)". (2542). รายงานการดำเนินการเพื่อกำหนดนโยบายการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ.
- สถาบันวิจัยสังคม. (2543). การเขียนโครงการทางสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรื. (ม.ป.ป.) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์เม็ดทรายพรินต์ติ้ง.
- สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และกรมการปกครอง. (2540). รายงานการวิจัย เรื่องปัญหาการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น
- อภิชัย พันธเสน. (2539). พัฒนาชนบทไทย สมัยใหม่และมรรค การเปลี่ยนแปลงและการบริหารจัดการ. กรุงเทพฯ.
- อนงค์ นาคะบุตร. (2540). องค์ความรู้ในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติในเชิงพหุภาคี. สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา.
- อนุรักษ์ ปัญญาวัฒน์และอุเทน ปัญญา. (2540). การประเมินความพร้อมในการจัดการศึกษาทางไกลผ่านดาวเทียมของการศึกษานอกโรงเรียนในจังหวัดเชียงใหม่. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

การสัมภาษณ์

สัมภาษณ์ นเรศ ใหม่ดี ผู้จัดการบริษัท ส.ไทยเหนือฟาร์ม จำกัด. (เก็บข้อมูลช่วงการวิจัย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลา ในกระชัง หมู่ 4 ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์). เดือนสิงหาคม 2548.

สัมภาษณ์ ชีระเดช นิติมณฑล นายอำเภอตรอน จังหวัดอุตรดิตถ์. (เก็บข้อมูลช่วงการวิจัย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลา ในกระชัง หมู่ 4 ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์). เดือนสิงหาคม 2548.

สัมภาษณ์ ปิยะ เคนขยัน ผู้อำนวยการศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการ จังหวัดอุตรดิตถ์. (เก็บข้อมูลช่วงการวิจัย การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่น และกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง หมู่ 4 ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์). เดือนสิงหาคม 2548.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

แบบนำสัมภาษณ์

ประชากรหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง

วันที่.....

ผู้ให้สัมภาษณ์.....

ตำแหน่ง.....ชื่อหน่วยงาน.....

ที่อยู่.....

เทศบาลตำบลตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์

เทศบาลตำบลพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์

องค์การบริหารส่วนตำบลวังแดง จังหวัดอุดรดิตถ์

อำเภอตรอน จังหวัดอุดรดิตถ์

ศูนย์การท่องเที่ยว กีฬา และนันทนาการจังหวัดอุดรดิตถ์

1. นโยบายด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดอุดรดิตถ์
2. สถานการณ์และแนวโน้มด้านการท่องเที่ยวและเศรษฐกิจจังหวัดอุดรดิตถ์
3. นโยบายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร
4. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มชุมชน
5. ความร่วมมือระหว่างกลุ่มชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และสถาบันการศึกษา

ภาคผนวก ข

กำหนดการประชุมประชาคม

เรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบโดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์

โดย อ.สุรียา สัมจันทร์ และคณะ วิทยาลัยพิษณุโลก

วันจันทร์ที่ 22 สิงหาคม 2548 เวลา 09.00 – 16.30 น.

ณ คู่มริมน้ำ

วันจันทร์ ที่ 22 สิงหาคม 2548

09.00 – 9.30 น.	ลงทะเบียน
9.30 – 10.00 น.	พิธีเปิดการประชุมประชาคม โดยนายอำเภอตรอน
10.00 – 12.00 น.	บรรยายภาพรวม การประชุมประชาคม เรื่อง การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบ โดยองค์กรท้องถิ่นและกลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุตรดิตถ์ โดย อาจารย์ปกรณ์กฤษณ์ บุญมณี ให้เห็นนโยบายรัฐบาล และวิสัยทัศน์ในพัฒนาท้องถิ่น โดยท่านปิยะ เคนขยัน ผู้อำนวยการการท่องเที่ยว กีฬาและนันทนาการจังหวัดอุตรดิตถ์
12.00 – 13.00 น.	พักรับประทานอาหารกลางวัน
13.00 – 14.45 น.	อภิปราย(ต่อ) การประสานความร่วมมือในการพัฒนาการท่องเที่ยวระหว่างชุมชน โดยผู้นำชุมชนและชาวบ้าน - การเตรียมความพร้อมบุคลากรท้องถิ่นเพื่อการท่องเที่ยว - การพัฒนาสาธารณูปโภคและสาธารณูปการเพื่อรองรับการท่องเที่ยว - การสำรวจเส้นทางและการบริหารจัดการการท่องเที่ยวของท้องถิ่น
14.45 – 15.00 น.	พักรับประทานอาหารว่าง
15.00 – 16.15 น.	อภิปราย(ต่อ) -แนวทางการเชื่อมโยงระหว่างท้องถิ่นในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนของท้องถิ่น -สถาบันการศึกษากับการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดอุตรดิตถ์
16.15 – 16.30 น.	พิธีปิด โดย รองศาสตราจารย์ ดร.บุญเลิศ จิตตั้งวัฒนา

ภาคผนวก ก

แบบสอบถามการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรต้นแบบโดยองค์กรท้องถิ่นและ

กลุ่มผู้เลี้ยงปลาในกระชัง หมู่ 4 ต.วังแดง อ.ตรอน จ.อุดรดิตถ์

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาทางวิชาการ ซึ่งผลการศึกษจะไม่มีผลกระทบต่อทั้งทางบวกและทางลบต่อผู้ให้ข้อมูลแต่อย่างใด และข้อมูลที่ได้รับจะถือเป็นความลับ ขอขอบพระคุณทุกท่านที่ได้ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถามครั้งนี้

คำสั่ง โปรดใส่เครื่องหมาย ✓ ลงใน ในข้อที่ตรงกับความคิดเห็นของท่านมากที่สุด

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ ชาย หญิง
2. อายุ.....ปี
3. สถานภาพการสมรส 1.โสด 2.สมรส 3. อื่น ๆ(โปรดระบุ).....
4. ระดับการศึกษา 1. มัธยมศึกษาตอนปลาย/ปวช.
2. อนุปริญญา/ปวส.
3.ปริญญาตรี
4.อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
5. อาชีพ 1. เกษตรกรรม 2. รับจ้าง
3. ข้าราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ 4. พนักงานบริษัทเอกชน
5. ค้าขาย
6. อื่น ๆ (โปรดระบุ).....
6. รายได้เฉลี่ยต่อเดือน 1. ต่ำกว่า 5,000 บาท 2. 5,001-10,000 บาท
3. 10,001-15,000 บาท 4. 15,001-20,000 บาท
5. มากกว่า 20,001 บาทขึ้นไป
7. ท่านอาศัยอยู่ในหมู่บ้านนี้เป็นเวลา.....ปี
8. ถ้ามีการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตรในชุมชนของท่านจะยินดีให้ความร่วมมือกับชุมชนหรือไม่
 ยินดี ไม่ยินดี

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับองค์ประกอบในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงเกษตร

การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร	ระดับความคิดเห็นในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร				
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มี
9) ด้านทรัพยากรท่องเที่ยว					
9.1 การแสดงสินค้าหรือสาริต					
9.2 การให้ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว					
9.3 การให้นักท่องเที่ยวทำกิจกรรม					
9.4 การจัดหาที่พัก					
9.5 การให้ความรู้ภูมิปัญญาชุมชน					
9.6 การจัดหาสินค้าชุมชน					
9.7 การให้สู่ทางด้านธุรกิจเกษตร					
10) ด้านบริการท่องเที่ยว					
10.1 สถานที่จอดรถ					
10.2 ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว					
10.3 จุดชมวิวและทิวทัศน์					
10.4 สถานที่แสดงกิจกรรมการเกษตร					
10.5 สถานที่จำหน่ายสินค้าชุมชน					
10.6 ร้านอาหาร					
10.7 การนำเที่ยว					
10.8 การขนส่งมายังแหล่งท่องเที่ยว					
11) ด้านการตลาดท่องเที่ยว					
11.1 จัดทำเอกสารแนะนำสถานที่ท่องเที่ยว					
11.2 จัดทำป้ายสื่อความหมาย					
11.3 การประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง					
11.4 การเชิญผู้แทนสื่อมวลชนมาชมแหล่งท่องเที่ยว					
11.5 การโฆษณาสื่อต่าง ๆ เช่น วิทยุ อินเทอร์เน็ต โทรทัศน์ เป็นต้น					

12. ข้อเสนอแนะ/ข้อคิดเห็น.....
.....
.....
.....
.....

*****ขอพระคุณที่สละเวลาในการร่วมมือตอบแบบสอบถามครั้งนี้*****

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ – นามสกุล	นายสุรียา สัมจันทร์
วัน/เดือน/ปีเกิด	15 พฤษภาคม 2518
ที่อยู่ตามภูมิลำเนา	25/2 ถนนปราบไตรจักร ตำบลในเมือง อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก 65000
ประวัติการศึกษา	
พ.ศ. 2540	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี หลักสูตรบริหารธุรกิจบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการธุรกิจการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยนเรศวร
พ.ศ. 2545	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโทหลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต
ประวัติการทำงาน	
พ.ศ. 2541	นักวิชาการแรงงานจ้าง 3 (ลูกจ้างชั่วคราว)สำนักงานแรงงาน จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2542	เจ้าหน้าที่ระบบงานคอมพิวเตอร์ 3 (ลูกจ้างชั่วคราว) สำนักงานตรวจบัญชีสหกรณ์ภูมิภาคที่ 2 จังหวัดพิษณุโลก
พ.ศ. 2543	อาจารย์พิเศษ แผนกธุรกิจ โรงแรมและอุตสาหกรรมท่องเที่ยว คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยพณิชยการปิ่นพระ พิษณุโลก
พ.ศ. 2545	อาจารย์ 1 ระดับ 4 สาขาวิชาการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตภาคใต้(จ.สงขลา)
พ.ศ. 2546	หัวหน้าสาขาวิชาการจัดการท่องเที่ยว คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอีสเทิร์นเอเซีย จังหวัดปทุมธานี
พ.ศ. 2547-ปัจจุบัน	ผู้ช่วยคณบดี คณะบริหารธุรกิจ หัวหน้าสาขาวิชาการจัดการการท่องเที่ยว หัวหน้าสาขาวิชาการจัดการโรงแรม คณะบริหารธุรกิจ วิทยาลัยพิษณุโลก